

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Marilin Laud

**OHUTUSNÕUDED JA NENDE MITTEKOHASE JÄRGIMISE ÕIGUSLIKUD
TAGAJÄRJED VARAKINDLUSTUSES**

Magistritöö

Juhendajad
magister iuris Olavi-Jüri Luik
doctor iuris Janno Lahe

Tartu
2016

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Ohutusnõuete järgimise kohustus	9
1.1. Ohutusnõuete mõiste, nende järgimise kohustuse olemus.....	9
1.2. Ohutusnõuete järgimise kohustuse eesmärk	12
1.3. Ohutusnõuete reguleerimisviisid	13
1.4. Ohutusnõuetele esitatavad piirangud	18
1.5. Vahekokkuvõte	20
2. Ohutusnõuete eristamine teistest lepingulistest terminitest	22
2.1. Ohutusenõuete järgimise kohustuse eristamine riskivälistusest	22
2.1.1. Eristamise olulisus	22
2.1.2. Eristamise alused	26
2.2. Ohutusenõuete järgimise kohustuse eristamine kindlustusriski võimalikkuse suurendamise keelust	31
2.2.1. Eristamise olulisus ja alused	31
2.2.2. Ohutusnõuete rikkumine, mis suurendab kindlustusriski	35
2.3. Vahekokkuvõte	36
3. Ohutusnõuete mittekohase järgimise tagajärjed	38
3.1. Kindlustusandja õigus leping lõpetada	38
3.2. Kindlustusvõtja vabanemine täitmise kohustusest.....	42
3.2.1. Üldiselt.....	42
3.2.2. Kindlustusvõtja kaitse sätted.....	44
3.2.3. Kindlustusvõtja süü rikkumise toimepanemisel	49
3.2.4. Hooletuse, raske hooletuse ja tahtluse piiritlemine.....	54
3.2.5. Põhjuslik seos ohutusnõuete rikkumise ja kindlustusjuhtumi vahel.....	61
3.3. Vahekokkuvõte	65
Kokkuvõte.....	67
The need for regulation of precautionary measures on the example of property insurance	71
Kasutatud materjalide loetelu	77

Kasutatud kirjandus	77
Kasutatud normatiivmaterjal.....	79
Kasutatud kohtupraktika	80
Kasutatud Soome kindlustuse vahekohtu lahendid.....	81
Kasutatud tüüptingimused	81
Kasutatud lühendid	84

Sissejuhatus

Kindlustuse eesmärgiks on teatud riskide kindlustamine inimese varalise seisundi säilitamise nimel juhuks, kui peaksid tekkima negatiivsed ja ettenägematud sündmused. Seega on kindlustus süsteem, millega antakse riskid üle kindlustusandjale. Kindlustuslepingu puhul on poolte põhikohustusteks vastavalt kindlustusvõtjal tasuda kindlustusmakset ja kindlustusandjal tasuda kindlustusjuhtumi saabumisel kindlustushüvitist, mis peaks kindlustusvõtja asetama samasugusesse olukorda nagu ta oleks olnud siis, kui kindlustusjuhtumit ei oleks toimunud.¹ Sellest tulenevalt on kindlustusvõtja peamine ootus kindlustuslepingu sõlmimisel, et kindlustusandja hüvitab kindlustusjuhtumi korral tekkinud kahju. Kindlustuslepingu sõlmimisel kindlustusvõtja tavaliselt aga ei mõtle, et ka kehtiva kindlustuslepingu olemasolu korral võib kindlustusandja teatud juhtudel osaliselt või täielikult vabaneda lepingu täitmise kohustusest.

Lisaks kindlustusvõtja põhikohustusele maksta kindlustusmakset, eksisteerivad kindlustusjuhtumieelsed kindlustusvõtja kõrvalkohustused – hoidumine kindlustusriski võimalikkuse suurendamisest ja ohutusnõuete täitmine – mille rikkumisel võib olla oluline mõju kindlustusandja täitmiskohustusele.² Magistritöö teemaks on valitud ohutusnõuded ning nende mittekohasest järgimisest tulenevad õiguslikud tagajärjed. Otsuse langetamise ohutusnõuete kasuks tingis asjaolu, et kindlustusriski suurenemine ning selle mõju kindlustusandja täitmiskohustusele on varasemalt magistritöodes põhjalikumalt käsitlemist leidnud.³

Käesoleva magistritöö teema on aktuaalne, kuna ohutusnõudeid ja nende mittekohasest järgimisest tulenevaid õiguslikke tagajärgi ei ole siiani analüüsitud, kuigi ohutusnõuete rikkumine on üks peamisi aluseid kindlustusandja vabanemiseks oma täitmiskohustusest. Nii Eesti kui ka Euroopa kohtupraktikas valitseb segadus

---

¹ P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus II. 2.-7. osa (§§ 208-618). Komm vlj. Tallinn: Juura 2007, § 422, komm 1.

² O.-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun. Aggravation of Risk and Precautionary Measures in Non-Life Insurance: A Tricky Scope for the Insurer? – Baltic Journal of Law & Politics, Vol 8, No 2, 2015, lk 2.

³ M. Braun. Kindlustusvõtja lepingueelne teavitamiskohustus ja kindlustusriski suurendamine. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool, 2010; M. Petermann. Kindlustusriski olemus ja kindlustusriski võimalikkuse suurenemise õiguslikud tagajärjed kahjukindlustuses. Tallinn: Tartu Ülikool, 2011; M. Möller. Kindlustusriski suurenemine ning selle mõju kindlustusandja täitmiskohustusele. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool, 2013.

ohutusnõuete ja teiste, väliselt sarnaste meetmete eristamise vahel. Eestis võib tekkinud olukorra üheks peamiseks põhjuseks pidada asjaolu, et Eesti võlaõigusseadus⁴ (edaspidi: VÕS) ei defineeri ohutusnõuete mõistet eraldi ning tegemist on kindlustusvõtja üldiste lepinguliste kohustustega. Ainus teemat Eesti õiguse pinnal uuriv käsitus ilmus selle aasta veebruaris⁵.

Analüüsides kehtiva kindlustusõiguse kitsaskohti seoses ohutusnõuete ning nende mittekohase järgimise õiguslike tagajärgedega, on käesoleva magistritöö eesmärgiks jõuda järeldusele, kas võlaõigusseadus peaks sisaldama sätet ohutusnõuete järgimise kohta ning pakkuda omapoolseid lahendusi, kuidas vastavat sätet sisustada.

Kindlustusandjad näevad kindlustuslepingute tüüptingimustes ette ohutusnõuded, samas eriregulatsioon võlaõigusseaduses puudub. Seega on magistritöös püstitatud hüpotees, et võlaõigusseadus vajab moderniseerimist ja ohutusnõuete peatüki sissetoomist, et kaitsta paremini kindlustusvõtjate huve.

Magistritöö piiratud mahu tõttu keskendub autor vabatahtlikule kahjukindlustusele, täpsemalt varakindlustusele, mis on kahjukindlustuse liik, kaitstes vara omanikku vara kahjustumisel tekkiva finantskahju eest. Seega keskendub magistritöö varakindlustusele, mis moodustas 2015. aasta III kvartalis teise suurima kindlustusliigi Eestis⁶, ja selle erinevatele toodetele, käsitlemata kahjukindlustuse teisi alaliike. Võlaõigusseaduse alusel on kahjukindlustuse liikidena võimalik eristada lisaks üldisele kahjukindlustusele veel veosekindlustust, vastutuskindlustust ja õigusabikulude kindlustust. Kahjukindlustuse liigid on sätestatud ka kindlustustegevuse seaduse⁷ §-s 12.

Iga päev sõlmivad inimesed varakindlustuslepinguid, kuid ühiskond on pidevas muutumises, millest tulenevalt on loomulik, et ka 01.07.2002 jõustunud võlaõigusseadus, mis sisaldab suuremas osas Eestis kehtivast kindlustuslepinguõigusest, vajab muutmist ja täiendamist. Kindlustuslepingut puudutav osa võlaõigusseaduses põhineb valdavalt varem kehtinud Saksa

---

⁴ Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 23.03.2015, 75.

⁵ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun (viide 2).

⁶ Eesti Kindlustusseltide Liit. Kindlustusturg 2015. aasta III kvartalis, p 1.3. – https://lkf.ee/images/Kindlustusturg_2015_3kv_v1.pdf (16.02.2016).

⁷ Kindlustustegevuse seadus. – RT I, 07.07.2015, 1.

kindlustuslepingu seadusel⁸, mida reformiti oluliselt tarbijakeskseks 2008. aastal jõustunud uue Saksa kindlustuslepingu seadusega⁹. Samal ajal võlaõigusseaduse ohutusnõudeid puudutav regulatsioon on püsinud endiselt muutumatuna.

Euroopa on muutumas üha enam integreerituks ning kodanike liikumisvabadus on viinud meid olukorrani, kus inimesed saavad elada ja töötada välismaal, kuid ühes liikmesriigis sõlmitud kindlustuslepingu kindlustuskaitse ei laiene välismaale reisides või kolides (va reisikindlustus).¹⁰ Vajadus ühtse kindlustuslepinguõiguse järele on majanduslik, sest riiklike õiguste paljusus tingib olukorra, kus kindlustusandjatel on raske pakkuda kindlustuskaitset välismaal. Selleks peaksid kindlustusandjad kohandama oma tooted iga liikmesriigi nõuetele vastavaks, kuid sellega kaasneksid olulised tehingukulud.¹¹ Euroopa Komisjon on Euroopa lepinguõiguse harmoniseerimise eesmärgil välja tulnud vabatahtliku Euroopa lepinguõigusega, mis oleks alternatiiviks olemasolevatele riiklikele lepinguõigustele. Seega on magistritöös pööratud suurt tähelepanu Euroopa Lepinguõiguse Ühtse Raamnormistiku (*Common Frame of Reference*) raames väljatöötatud Euroopa Liidu Kindlustuslepinguõiguse Printsipiide¹² (*Principles of European Insurance Contract Law*, edaspidi: PEICL), mis saab olema vabatahtlik, et pooled saaksid valida, kas kindlustusleping reguleeritakse sellega või mitte (s.o. siseriikliku õigusega).¹³

Magistritöös piirdatakse viie Eesti suurima turuosakaalu omava kahjukindlustusandja tüüptingimuste analüüsiga. Valiku aluseks on kindlustusturu 2015. aasta III kvartali vahearuanne¹⁴, milles kajastuvad andmed reastavad kindlustusandjad nende poolt kogutud kindlustusmaksete hulga järgi. Käsitlemist leiavad järgmised kodukindlustuse ja vabatahtliku sõidukikindlustuse (kaskokindlustuse)¹⁵

---

⁸ Gesetz über den Versicherungsvertrag. 1908. – <https://www.umwelt-online.de/recht/allgemei/wirtschaft/vertrag/vvgz1908.htm> (16.02.2016).

⁹ Gesetz über den Versicherungsvertrag. 2008. – http://www.gesetze-im-internet.de/vvg_2008/BJNR263110007.html (16.02.2016).

¹⁰ O.-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 3.

¹¹ T. Kontautas. Principles of European Insurance Contract Law: Law and Economic Insights. Economic Analysis of the DCFR. The work of the Economic Impact Group within CoPECL network of excellence. Munich: Sellier European Law Publishers, 2010, lk 227.

¹² Principles of European Insurance Contract Law. – <http://www.uibk.ac.at/zivilrecht/restatement/sprachfassungen/peicl-en.pdf> (16.02.2016).

¹³ J. Basedow. The Optional Application of the Principles of European Insurance Contract Law. ERA Forum, Vol 9, 2008, lk 115.

¹⁴ Eesti Kindlustusseltide Liit (viide 6), p 2.2.

¹⁵ Magistritöös on vabatahtlikku sõidukikindlustust ja kaskokindlustust edaspidi kasutatud sünonüümidena.

tüüptingimused (sulgudes protsentuaalne turuosakaal): If P&C Insurance AS¹⁶ (27,1%; edaspidi: If), ERGO Insurance SE¹⁷ (16,7%; edaspidi: ERGO), Swedbank P&C Insurance AS¹⁸ (15,1%; edaspidi: Swedbank), UAB DK „PZU Lietuva“ Eesti filiaal¹⁹ (13,8%; edaspidi: PZU) ja Seesam Insurance AS²⁰ (10,1%; edaspidi: Seesam). Magistritöö analüüs põhineb iga kindlustusandja kõige uuematel tüüptingimustel (va kohtulahendite analüüsi korral). Valik kodukindlustuse ja vabatahtliku sõidukikindlustuse tüüptingimuste kasuks tingis asjaolu, et ei ole mõistlik kasutada kõiki varakindlustuse tingimusi, vaid enimlevinuid tooteid, mis on esmajärjekorras suunatud tarbijatele.

Magistritöös kasutab autor peamiselt analüüsiv-võrdlevat ja ajaloolist uurimismeetodit. Töös võrreldakse Eestis kehtivat kindlustusõigust teiste Euroopa

¹⁶ If P&C Insurance AS kodukindlustuse koguriskipaketi tingimused TH-A-20131. – <http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=b914d690-ba67-48ce-990b-6ba886022b39> (14.03.2016); If P&C Insurance AS sõidukikindlustuse tingimused TK-20141. – <http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=9070faa5-642b-4cca-a7d3-722a186a51ed> (14.03.2016); If P&C Insurance AS kindlustuse üldtingimused TG-20131. – <http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=47d78f29-2891-41f6-bc64-88ce43d36bd4> (14.03.2016).

¹⁷ ERGO Insurance SE kodukindlustuse tingimused MIDI KT.0928.15 (kehtivad alates 16.03.2015). – <https://www.ergo.ee/files/Kodukindlustus%20MIDI%20KT.0928.15.pdf> (14.03.2016); ERGO Insurance SE kodukindlustuse tingimused MAKSI KT.0927.15 (kehtivad alates 16.03.2015). – <https://www.ergo.ee/files/Kodu%20koguriskikindlustus%20MAKSI%20KT.0927.15-1.pdf> (14.03.2016); ERGO Insurance SE sõidukikindlustuse tingimused KT.0921.13 (kehtivad alates 08.12.2013). – https://www.ergo.ee/files/S%C3%B5idukikindlustuse_tingimused_KT_0921_13%20_EST-1.pdf (14.03.2016); ERGO Insurance SE kindlustuslepingute üldtingimused KT.0919.13 (kehtivad alates 07.12.2013). – https://www.ergo.ee/files/Kindlustuslepingute_yldtingimused_EST.pdf (14.03.2016).

¹⁸ Swedbank P&C Insurance AS kodukindlustuse tingimused 13 (kehtivad alates 01.04.2013). – https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/insurance/home/cond_homeins_est_2013_04_01.pdf (14.03.2016); Swedbank P&C Insurance AS kaskokindlustuse tingimused 13 (kehtivad alates 19.09.2013). – https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/insurance/car/cond_casco_est.pdf (14.03.2016); Swedbank P&C Insurance AS kindlustuslepingute üldtingimused 3 (kehtivad alates 01.03.2008). – https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/insurance/cond_propins_general3_est.pdf (14.03.2016).

¹⁹ UAB DK „PZU Lietuva“ Eesti filiaal kodukindlustuse tingimused K100/2013 (kehtivad alates 26.08.2013). – https://www.pzu.ee/wp-content/uploads/2015/02/Kodukindlustuse_tingimused_K100-2013.pdf (14.03.2016); UAB DK „PZU Lietuva“ Eesti filiaal kaskokindlustuse tingimused A300/2015-2 (kehtivad alates 03.11.2015). – https://www.pzu.ee/wp-content/uploads/2015/02/Kaskokindlustuse_tingimused_A300-2015-2.pdf (14.03.2016); UAB DK „PZU Lietuva“ Eesti filiaal kindlustuslepingute üldtingimused U100/2015 (kehtivad alates 03.11.2015). – https://www.pzu.ee/wp-content/uploads/2015/02/PZU_yld_tingimused.pdf (14.03.2016).

²⁰ Seesam Insurance AS kodukindlustuse tingimused 1/2003 (kehtivad alates 15.11.2013). – [https://www.seesam.ee/uploads/files/household-insurance/Kodukindlustuse_tingimused_varakindlustus_1_2013_\(15.11.2013\)_EST.pdf](https://www.seesam.ee/uploads/files/household-insurance/Kodukindlustuse_tingimused_varakindlustus_1_2013_(15.11.2013)_EST.pdf) (14.03.2016); Seesam Insurance AS sõidukikindlustuse tingimused 1/2015 (kehtivad alates 01.12.2015). – https://www.seesam.ee/uploads/files/car-insurance/seesam_kaskokindlustuse_tingimused_est_01.12.2015.pdf (14.03.2016); Seesam Insurance AS üldised lepingutingimused 1/2008 (kehtivad alates 01.07.2008). – [https://www.seesam.ee/uploads/files/%C3%9Cldised%20lepingutingimused%20\(01.07.2008\)_EST_2011.pdf](https://www.seesam.ee/uploads/files/%C3%9Cldised%20lepingutingimused%20(01.07.2008)_EST_2011.pdf) (14.03.2016).

Liidu (edaspidi: EL) liikmesriikide õigustega. Peamiseks võrdluseks on võetud Soome kindlustusõigus ning seda põhjusel, et tegu on Eestile territoriaalselt lähedal asuva riigiga ning paljud Eesti riigi kodanikud on tööalaselt seotud Soome riigiga, viibides seal suure osa oma ajast. Seejuures käsitletakse töö käigus paralleelselt Eesti kindlustusandjate tüüptingimusi. Eesti kindlustusõiguse analüüsimisel on suuresti võetud arvesse PEICL-it, kuna selle välja töötamise käigus uuriti EL-i liikmesriikide kindlustuspraktikat ning valiti kõige paremad lahendused. Euroopa kindlustuslepinguõiguse ümberformuleerimise töörühma eesmärgiks oli luua hulk õiguslikke reegleid, mis sobivad kindlustusandjatele, kes soovivad avatud turu situatsioonis oma teenuseid piiriüleselt ka teistesse riikidesse pakkuda.²¹ Tulenevalt asjaolust, et kohtupraktikat seoses ohutusnõuetega ja nende mittekohasest järgimisest tulenevate tagajärgedega on küllalt vähe, siis magistritöö autor kasutab analüüsis kõikide kohtuastmete kohtulahendeid. Samuti kasutatakse analüüsis ka asjakohaseid teisi kindlustusliike käsitlevaid lahendeid. Võrdluseks uurib autor ka Soome kindlustuse vahekohtu (*Vakuutuslautakunta*) kahjukindlustuse kohta tehtud lahendeid. Seejuures uurib autor, kas Eesti õigus vajab eraldi ohutusnõuete regulatsiooni ning kasutades saadud järeldusi, esitab magistritöö autor modelleeriva meetodi abil omapoolse lahenduse, kuidas vastavat sätet sisustada.

Magistritöö autor on püstitanud järgmised uurimisküsimused: mis on ohutusnõuete võimalikud reguleerimisviisid ning kas ohutusnõuete rakendamisele kindlustusandja poolt on seatud ka mingisugused piirangud? Kas ja kuidas on ohutusnõuded eristatavad riskivälistustest ja kindlustusrisiki suurendamisest ning miks on see eristamine oluline? Kas võlaõigusseaduses ohutusnõudeid reguleerivad sätted on kooskõlas kindlustusõiguse arengutega Euroopas? Lähtudes nendest uurimisküsimustest on koostatud ka töö struktuur. Magistritöö on jaotatud kolmeks peatükiks, kus esimene peatükk analüüsib ohutusnõuete olemust ja eesmärki. Teises peatükis võrreldakse ohutusnõudeid teiste, väliselt sarnaste meetmetega. Kolmandas peatükis keskendutakse ohutusnõuete mittekohasest järgimisest tulenevatele tagajärgedele ning nende rakendamise eeldustele, täpsemalt kindlustusandja õigusele leping lõpetada ja õigusele vabaneda osaliselt või täielikult täitmiskohustusest. Magistritööd iseloomustavad märksõnad: kahjukindlustus, varakindlustus, kindlustuslepingud, kahju hüvitamine, kahju vähendamine.

---

²¹ T. Kontautas, lk 227.

1. Ohutusnõuete järgimise kohustus

1.1. Ohutusnõuete mõiste, nende järgimise kohustuse olemus

Ennetavad meetmed tähendavad igasuguseid preventiivseid meetmeid riski vältimiseks või kahju tekkimiseks enne ja pärast riski esinemist, sh: meetmed vältimaks riski ilmnemist (nt hoolas käitumine), meetmed vältimaks või minimaliseerimaks kahju kui risk on ilmnunud (nt tulekahju korral asjade majast välja toomine), meetmed kahju suuruse arvutamiseks. Kindlustusandja seisukohast teenivad kõik eelnevad meetmed tema huve. Ohutusmeetmed on üks osa ennetavatest meetmetest.²²

Järgnevalt toob magistritöö autor mõningased tavapärased ohutusnõuded If kodukindlustuse tingimuste näitel. Kui kindlustusvõtja soovib kindlustada tulekahjuriski, siis näeb kindlustusleping ette kindlustusvõtja kohustuse puhastada suitsulõõrid ja korstnad vastavalt vajadusele, vähemalt kord aastas. Torustiku lekke kindlustamisel tuleb kindlustusvõtjal ruumis, mille õhutemperatuur langeb alla 0°C, külmumise vältimiseks vee- ja küttesüsteemid veest tühjendada. Varguse riski kindlustamisel näeb kindlustusleping ette kindlustusvõtja kohustuse tagada signalisatsiooni olemasolul seadmete korrasolek ja sisselülitamine kindlustuskohast lahkumisel.²³

Seega hõlmavad ohutusnõuded juhiseid kahju tekkimise vältimiseks või tekkinud kahju piiramiseks. Ohutusnõuete sätestamise kaudu määratleb kindlustusandja enda jaoks, mida on mõistlik ja mida ei ole mõistlik oodata kindlustusvõtja käitumisest.²⁴

Kuigi ohutusnõuded on Eesti kindlustusandjate poolt laialt kasutatavad²⁵, ei defineeri võlaõigusseadus ohutusnõude mõistet eraldi, mistõttu puuduvad eraldi sätted ohutusnõuete rikkumiste kohta. Seega saavad kindlustusandjad tugineda üldistele

---

²² S. Unan. Precautionary Measures in General. Consumer Working Party Session, IV AIDA Europe Conference, London 2012, lk 17-18. – <http://www.aida.org.uk/pdf/Consumer%20Protection%20London.pdf> (14.03.2012).

²³ If kodukindlustuse koguriskipaketi tingimused, p-d 101, 110 ja 114.

²⁴ O.-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 22.

²⁵ Vt nt Seesami sõidukikindlustuse tingimused, p 78-93; Seesami kodukindlustuse tingimused, p 8.2.2-8.2.9.

lepingulisi kohustusi ja nende rikkumise tagajärgi sätestavatele normidele²⁶, millest kindlustusvõtjad ei tarvitse olla teadlikud. Seetõttu leiab magistritöö autor, et ohutusnõuete reguleerimisel võlaõigusseaduses oskaks kindlustusvõtja paremini mõista talle pandud kohustuse olemust ning selle täitmise olulisust.

Traditsiooniliselt kehtis kindlustuslepingu õiguses "kõik või mitte midagi" põhimõte. See muutus aga tarbija huvidest lähtuva põhimõtte rakendamise tulemusena: üha rohkem on radikaalseid sanktsioone asendatud proportsionaalsemate vastu, st sanktsioone rakendatakse olukorras, kus on võimalik tuvastada kindlustusvõtja süü.²⁷

Sellegipoolest EL-i liikmesriikide regulatsioonid, mis puudutavad kindlustusvõtja kohustusi seoses ohutusnõuetega, erinevad üksteisest suuresti, mistõttu eksisteerivad Euroopas erinevad kindlustusvõtja õigusi kaitsvad lähenemised. Seega võib öelda, et PEICL-i jõustumisel on kindlustusandjatel võimalik liikmesriigi regulatsioonide erinevustest hoiduda.²⁸ Järelikult vajaduse PEICL-i järele tingib asjaolu, et kindlustusvõtja kohustus järgida ohutusnõudeid on oma kontseptsioonilt erinevad eri Euroopa õiguskordades. Suurim erinevus on mandri-euroopa õigussüsteemi ja anglo-ameerika õigussüsteemi vahel. Ohutusnõuded, mida Inglismaal tuntakse *warranties* nime all, on raske ühildada mandri tarbijasõbralike reeglitega: juhuks, kui toimub *warranties* rikkumine, toob see kaasa kindlustusandja hüvitise maksmisest vabastamise, sõltumata kindlustusvõtja süüst ja põhjuslikust seosest. *Warranties* paindumatu ning range olemus kajastub *Marine Insurance Act*'is 1906²⁹, mis näeb ette ohutusnõuete rikkumise korral kindlustusandja kohese vabastamise täitmiskohustusest, ja juhul kui tuginemine ohutusnõuete mittekohasele järgimisele on keelatud.³⁰ Seejuures on ohutusnõudeid puudutavaid sätteid PEICL-is suuresti mõjutanud Euroopa üldine kindlustusõigus ja selle praktika. Range ja jäik ohutusnõuete regulatsioon peegeldub samuti *Marine Insurance Act* 1906 artiklis 34, mis määratleb ohutusnõudeid kui lubadusi, mida kindlustusvõtja on kohustatud

---

²⁶ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 22.

²⁷ H. Cousy. About Sanctions and the Hybrid Nature of Modern Insurance Contract Law. – Erasmus Law Review, Vol 5, No 2, 2012, lk 123.

²⁸ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 6.

²⁹ Marine Insurance Act 1906. – <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Edw7/6/41/contents> (12.03.2016).

³⁰ G. Pynt; K. Noussia. Report on, and Minutes of, the Consumer Protection and Dispute Resolution Working Party Session on Precautionary Measures. Consumer Working Party Session, IV AIDA Europe Conference, London 2012, lk 11. – <http://www.aida.org.uk/pdf/Consumer%20Protection%20London.pdf> (14.03.2016).

tegema või mitte tegema.³¹ Seega on PEICL-i ohutusnõuete kontseptsioon sarnane, kuid mitte identne anglo-ameerika *warranty*'le või Saksamaa *Obliegenheiten*'le.³²

Nimelt sätestab PEICL artikkel 4:101, et ohutusnõuded on kindlustuslepingu tingimused, mida kirjeldatakse kui kindlustusandja "vastutamise" eeltingimusi, mis nõuavad kindlustusvõtjalt enne kindlustusjuhtumi toimumist teatud viisil käitumist või mitte käitumist. Seega nii sätte määratlus kui ka eesmärk tunduvad üsna selged: kindlustusvõtja ega kindlustatud isikute teod ei suurenda riski. Järelikult teatud teod võivad lepingus olla keelatud.³³

Seejuures on PEICL 4:101 eeskujuks Soome kindlustuslepingu seaduse³⁴ (edaspidi: VSL) artikkel 31, mis sätestab, et kindlustusleping võib sisaldada tingimusi erinevate seadmete, aparaatide, menetluste või muude kokkulepete kohta eesmärgiga vältida või piirata isikukahju, varakahju või suuniseid selle kohta, et isik kasutab või haldab kindlustatud vara teatud pädevusega (ettevaatusabinõud). Kindlustusvõtja peab ohutusnõudeid täitma.

Nii on ohutusnõuded justkui ettekirjutised kahju tekkimise vältimiseks, st enne kindlustusjuhtumi ilmnemist käituda või mitte käituda teatud viisil. Vastupidiselt Soome kindlustusõigusele ja PEICL-le, kus ohutusnõuded on selgelt eraldi reguleeritud, puudub Eestis ohutusnõuete regulatsioon. Samas näevad Eesti kindlustusandjad kindlustuslepingute tüüpitingimustes ette ohutusnõuded. Seepärast leiab magistritöö autor, et ohutusnõuete reguleerimine erisättega oleks kindlustusvõtjale paremini mõistetav kui läbi üldisi kohustusi ning nende rikkumise tagajärgi reguleerivate sätete. Seejuures oleks selline lähenemine kooskõlas Euroopa kindlustusõiguse arenguga.

---

³¹ Insurance Contract Law: The Business Insured's Duty of Disclosure and the Law of Warranties. The Law Commission Consultation Paper No 204 and The Scottish Law Commission Discussion Paper No 155, lk 151. – http://www.lawreform.ie/_fileupload/consultation%20papers/cp65.htm (12.03.2016).

³² H. Cousy (viide 27), lk 128.

³³ M. Schauer. Comments on Duration of Contract and Precautionary Measures. ERA Forum, Vol 9, 2008, lk 163.

³⁴ Soome kindlustuslepingu seadus (*Vakuutusopimuslaki*) 28.6.1994/543. – <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940543#L4P31> (23.04.2016).

1.2. Ohutusnõuete järgimise kohustuse eesmärk

Ohutusnõuded on mõeldud säilitama lepingulist tasakaalu lepingu sõlmimisel. Selleks, et vältida olukordi, kus kindlustusvõtja käitumine või muud sündmused mõjutavad kindlustusmaksete vastavust kindlustusandja poolt osutatud teenusele, on kindlustusvõtjal seadustest või lepingust tulenev kohustus järgida ohutusnõudeid. Ohutusnõuded nõuavad kindlustusvõtja tegutsemist või hoidumist teatud käitumisest ning nende eesmärk on vähendada tõenäosust, et kindlustusjuhtum toimub.³⁵ Järelikult on ohutusmeetmete funktsioon enne riski ilmnemist hoida tasakaalu riski kandva kindlustusandja ja kindlustusmakse vahel.

Seega on enne riski ilmnemist kindlustusvõtjal kohustus järgida ohutusnõudeid, pärast riski ilmnemist aitavad ohutusmeetmed vältida või vähendada tekkivat kahju.³⁶ Magistritöö autori arvates on tasakaalu säilitamine vajalik, et ühelt poolt tagada kindlustusvõtjale kindlustusjuhtumi saabumisel võimalikult suures ulatuses kahju hüvitamine ning teiselt poolt vältida kindlustusandja ebamõistlikku koormamist. Seejuures on oluline rõhutada, et ohutusnõuded ei ole mõeldud karistamiseks, sest ohutusnõuded ning nende järgimine teenivad mõlema poole huve: kui kindlustusvõtja käitumine ei omaks mõju kindlustusandja poolt makstavale kindlustushüvitisele, peaks kindlustusvõtja maksma ka suuremas ulatuses kindlustusmakset.

Kohustus järgida ohutusnõudeid on toodud ka Eesti Kindlustusseltside Liidu poolt välja antud kodukindlustuse kui ka sõidukikindlustuse hea tava järgi, mille kohaselt on kindlustusvõtjal kohustus järgida kokkulepitud ohutusnõudeid, sest kindlustusandja on kindlustusriski hindamisel ja aktsepteerimisel eeldanud, et kindlustusvõtja neid nõudeid täidab. Seejuures kui ohutusnõuete täitmata jätmisel on seos kahju toimumise või kahju suurusega, siis on kindlustusandjal õigus vähendada kindlustushüvitist või keelduda kahju hüvitamisest. Ohutusnõuete ja kindlustuslepingu muude tingimuste täitmisel on kodukindlustuse puhul kindlustusvõtjaga võrdsustatud kõik kindlustuskohas elavad inimesed ning

---

³⁵ G. Rühl, Precautionary Obligations (Insurance Contracts). *Encyclopaedia of European Private Law*, Oxford University Press 2012/3, lk 6. – http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1989538 (14.03.2016).

³⁶ S. Unan, lk 19.

sõidukikindlustuse puhul kõik sõidukit kasutavad inimesed.³⁷ Viimast põhimõtet kinnitab ka tsiviilasi, kus kindlustusvõtja vend kasutas toa valgustamiseks süüdatud küünalt, mille maha kukkumise tagajärjel läks põlema põrandal olev põlevmaterjal. Harju Maakohus leidis, et kindlustusvõtja peab mõistma, et kui tema poolt kindlustusobjektile lubatud isik põhjustab kindlustusjuhtumi, võib kindlustusandjal olla õigus kindlustushüvitise vähendamiseks. Kindlustusvõtja vastutab oma venna käitumise eest kindlustusobjektile ehk tema õiguspärase valduses olevas korteris.³⁸ Näiteks PZU kodukindlustuse tingimused näevad ette, et kindlustusvõtjaga on võrdsustatud isikud, kellega kindlustusvõtjal on ühine majapidamine, samuti kindlustatud eseme seaduslikud valdajad või isikud, kes kasutavad kindlustatud eset omaniku või seadusliku valdaja nõusolekul. Kindlustusvõtja lepingulised kohustused kehtivad ka temaga võrdsustatud isikute jaoks.³⁹ Kindlustusvõtjaga võrdsustatud isikuks PZU kaskokindlustuse tingimuste kohaselt on kindlustuslepinguga soodustatud isik, auto seaduslik valdaja ja isik, kellele auto seaduslik valdaja on auto juhtimise vabatahtlikult üle andnud, samuti eeltoodud isikute ja kindlustusvõtja perekonnaliikmed.⁴⁰

Seega on ohutusnõuete regulatsiooni eesmärk hoida lepingulist tasakaalu riski kandva kindlustusandja ja kindlustusmakse vahel, mitte ei ole mõeldud kindlustusvõtja karistamiseks. Tasakaalu säilitamine teenib mõlema lepingupoole huve. Seejuures peavad kindlustusvõtjad silmas pidama, et kodukindlustuse puhul on ohutusnõuete täitmisel kindlustusvõtjaga võrdsustatud kõik kindlustuskohas elavad inimesed ning sõidukikindlustuse puhul kõik sõidukit kasutavad inimesed.

1.3. Ohutusnõuete reguleerimisviisid

Niisiis on ohutusnõuded üldjuhul lepingulise iseloomuga. Seadusest tulenevaid ohutusnõudeid võib leida mandril, mille kohaselt ei tohi kindlustusvõtja seadusest tulenevalt suurendada kindlustusriski pärast kindlustuslepingu sõlmimist, kuid

³⁷ Eesti Kindlustusseltside Liit. Kodukindlustuse hea tava. –
[http://www.eksl.ee/images/files/Hea_tava_kodukindlustus\(14\).pdf](http://www.eksl.ee/images/files/Hea_tava_kodukindlustus(14).pdf) (08.03.2016); Eesti
 Kindlustusseltside Liit. Sõidukikindlustuse hea tava. –
http://www.eksl.ee/images/Hea_tava_soidukikindlustus17.pdf (08.03.2016).

³⁸ PMKo 02.03.2010, 2-08-86293.

³⁹ PZU kodukindlustuse tingimused, p 9.1.

⁴⁰ PZU kaskokindlustuse tingimused, p 8.1.

mitmed liikmesriikide õiguskorrad jätavad ohutusnõuete järgimise kohustuse poolte lepinguliseks kohustuseks.⁴¹ Seejuures peab ka PEICL silmas lepingulisi ohutusnõudeid. See tähendab, et sellise sätte puudumine kindlustuslepingus välistab kindlustusvõtja või kindlustatud isiku kohustuse käituda teatud viisil.⁴²

Magistritöö autor aga leiab, et ka seadused esitavad kindlustusvõtjale kohustusi käituda teatud viisil. Näiteks näeb liiklusseadus⁴³ (edaspidi: LS) ette suurimad lubatud kiiruspiirangud⁴⁴, mida kindlustusvõtja peab järgima. Tallinna Ringkonnakohus käsitles oli tsiviilasi, kus sõiduki juht, olles sooritanud pöörde, kiirendas sõidukit eesmärgiga ära hoida kokkupõrge tagant läheneva veoautoga ning sõiduk kaotas juhitavuse. Lubatud sõidukiirus liiklusõnnetuse sündmuskohas oli 50 km/h, kuid asjatundja arvamuse kohaselt pidi sõiduki teelt väljasõidueelne arvestuslik kiirus olema vähemalt 105 km/h. Kohus leidis, et kuivõrd puuduvad tõendid veoauto ning sõiduki külglibisemisse sattumine muude põhjuste tõttu, on kindlustusvõtja rikkunud lubatud kiiruspiiranguid ning kindlustusandjal on õigus keelduda kindlustushüvitise maksmisest.⁴⁵ Autor nõustub kohtu järeldusega, et tegemist on seadusest tuleneva ohutusnõude rikkumisega, mille korral on kindlustusandjal sarnaselt lepinguga ette nähtud ohutusnõuetele samuti õigus hüvitist vähendada või sellest keelduda, kui puuduvad muud kindlustusjuhtumit mõjutanud tegurid. Seejuures leiab autor, et kiiruse ületamise korral hüvitise vähendamise või selle maksmisest keeldumisel tuleb anda hinnang kiiruse ületamise ja liiklusõnnetuse vahelisele põhjuslikule seosele. Asjaolu, kui palju kindlustusvõtja sõiduauto kiirus ületas ettenähtud piirkiirust, ei saa olla aluseks kindlustushüvitise vähendamisele või selle maksmisest keeldumisele, sest kui isik ületab oluliselt kiirust, aga see ei ole põhjuslikus seoses tekkinud kahjuga, siis ei oma lubatud sõidukiirust ületatud kilomeetrite arv tähtsust.

Veel üheks liiklusseadusest tulenevaks ohutusnõudeks on sõidukit juhtida üksnes vastava kategooria sõiduki juhtimisõigusega.⁴⁶ Seejuures võib kindlustusandja viidata kindlustuslepingus kohustusele järgida seadusest tulenevaid ohutusnõudeid või tuua vastav kohustus eraldi kindlustuslepingus välja. Tallinna Ringkonnakohus käsitles juhtumit, kus kindlustatud sõidukiga toimus liiklusõnnetus, mis seisnes otsasõidus

---

⁴¹ G. Rühl, lk 2.

⁴² S. Unan, lk 20.

⁴³ Liiklusseadus. – RT I 2010, 44, 261 ... RT I, 30.12.2015, 27.

⁴⁴ LS § 15 lg 1.

⁴⁵ TlnRnKo 22.10.2007, 2-06-21186.

⁴⁶ LS § 90 lg 1 p 1.

kitsele. Kindlustusandja keeldus täielikult kahju hüvitamisest, sest kindlustusvõtja juhiloa kehtivus oli liiklusõnnetuse päevaks lõppenud. Seejuures osutas kindlustusandja kindlustuslepingu tüüptingimuse punktile, mille kohaselt peab sõidukijuhil olema vastava kategooria sõiduki juhtimisõigus. Kohus leidis, et faktiväiteid, mis võimaldaksid seostada kindlustusvõtja tegevust metslooma sõidukile ettejooksu tõttu toimunud liiklusõnnetuse ajal tema kehtivuse kaotanud juhiloa ja tekkinud kahjuga, ei ole esitatud, mistõttu ei omanud kindlustusvõtja tüüptingimuse rikkumine mõju liiklusõnnetuse toimumisele.⁴⁷ Sarnaselt on kehtetu juhiloaga isikul juhtimisõiguse puudumist hinnanud ka Riigikohus. Isikule oli Gruusia Vabariigis välja antud juhiluba ning tol hetkel kehtis Eestis elamisluba omava isiku Eestisse elama asumisel tema välisriigis väljaantud juhiluba Eestis 12 kuud. Isik oli aga liiklusõnnetuse toimumise ajaks viibinud Eestis rohkem kui 12 kuud, mistõttu oli tema juhiluba muutunud kehtetuks ning tal ei olnud sõiduki juhtimise õigust.⁴⁸ Seega saab öelda, et kui kindlustusvõtja juhiloa kehtivus lõpeb, puudub tal Eesti õiguse järgi juhtimisõigus. See aga ei tähenda, et juhiloa kehtivus mõjutab kindlustusjuhtumi toimumise tõenäosust. Magistritöö autor nõustub Tallinna Ringkonnakohtu seisukohaga, leides, et kindlustusandja hüvitamiskohustust tuleb jaatada olukorras, kus kindlustusvõtja dokumendi kehtivus on küll läbi, kuid põhjuslik seos rikkumise ja kahju vahel puudub. Nimelt tuleb isikul juhtimisõiguse saamiseks läbida erikoolitus, st alles pärast eksami sooritamist oskab juht piisavalt ohutult liigelda. Seega ei too juhiloa kehtivuse lõpp kaasa vastava erioskuse kadu, mistõttu puudus antud juhul põhjuslik seos.

Seejuures on Tartu Maakohus leidnud, et sõidukikindlustuse tingimuseks võib ja saab olla kokkulepe selle kohta, et kindlustusvõtjal on kohustus täita liikluseeskirjast⁴⁹ tulenevaid nõudeid. Selline kokkulepe ei saa olla kindlustusvõtja jaoks ebamõistlik, üllatav või oluliselt kahjustav, sest iga sõidukiga liikleja peab liikluseeskirja tundma ja täitma. Liikluseeskirja eesmärk on tagada reguleeritud ja turvaline liiklus. Eeltoodust tulenevalt ei saa liikluseeskirjast kinnipidamise kokkulepe olla tühine tüüptingimus.⁵⁰ Siinkohal peab magistritöö autor vajalikuks märkida, et liikluseeskiri on antud hetkeks kehtivuse kaotanud, kuid sõidukijuhtidel on kohustus järgida

⁴⁷ TlnRnKo 20.02.2012, 2-12-17116.

⁴⁸ RKTKo 3-2-1-4-10.

⁴⁹ Liikluseeskiri. – RT I 2001, 15, 66 ... RT I, 21.06.2011, 12.

⁵⁰ TrtMKo 10.12.2007, 2-07-20394.

liiklusseadusest tulenevaid nõudeid. Seejuures ainult Seesami sõidukikindlustuse tingimused näevad ette kindlustusvõtja kohustuse järgida liiklusseadust.⁵¹

Teised Eesti kindlustusandjad on kindlustuslepingute üldtingimustes välja toonud kindlustusvõtja kohustuse kinni pidada lisaks kindlustuslepingus sätestatud ohutusnõuetele ka kehtivatest õigusaktidest, eeskirjadest, juhenditest jms tulenevatest ohutusnõuetest.⁵² Seadusest tuleneva kohustuse rikkumist on analüüsinud ka Pärnu Maakohus, kus kindlustusandja hüvitise vähenemise aluseks oli tol hetkel kehtinud tuleohutuse üldnõuded⁵³, mis nägid ette, et lahtise tule kasutamisel peab rakendama tulekahju tekkimist vältivaid meetmeid ning hoiduma muust tegevusest, mis võib põhjustada tulekahju. Kindlustusvõtja vend kasutas toa valgustamiseks süüdatud küünalt, kuid pillas selle maha, mille tulemusel süttis põlema põrandal olev põlevmaterjal, rikkudes sedasi tuleohutuse üldnõuete § 12 p-i 4, mille kohaselt pidi lahtise tule kasutamisel rakendama tulekahju tekkimist vältivaid meetmeid ning hoiduma muust tegevusest, mis võib põhjustada tulekahju. Võttes eelnevat arvesse, leidis kohus, et kindlustatud isik oleks pidanud kasutama elava tule asemel muid valgusteid. Samuti puudub põhjendus, miks oli maas põlevmaterjal ning kui see sattus maha juhuslikult, oleks pidanud elukohas olema käepärast tulekustutusvahendid. Sellest tulenevalt oli kindlustusandjal õigus hüvitist vähendada 50%.⁵⁴

Eelnevast tulenevalt leiab magistritöö autor, et nii kindlustuslepingus sätestatud kui ka seadusest tulenevate ohutusnõuete rikkumine võivad võrdeliselt omada mõju kindlustusandja võimalikele õiguskaitsevahendite kohaldamisele. Seejuures kerkib üles küsimus, kas selleks, et kindlustusandja saaks toetuda mõnele seadusest jms tulenevale ohutusnõudele, on vajalik, et kindlustuslepingus oleks viidatud kindlustusvõtja kohustusele järgida seadusest, juhenditest jms tulenevaid nõudeid. Ühelt poolt võib väita, et näiteks sõidukikindlustuse puhul peab kindlustusvõtja olema teadlik, et piirkiirust ei tohi ületada. Teiselt poolt leiab magistritöö autor, et tarbijakaitse seisukohast ei ole kindlustusandjal õigus kindlustusvõtjale ette heita seadusest tuleneva ohutusnõude rikkumist, kui seda pole kindlustuslepinguga ette nähtud, sest asjakohase tingimuse puudumisel puudub kindlustusandjal alus hüvitise

---

⁵¹ Seesami sõidukikindlustuse tingimused, p 78.

⁵² ERGO kindlustuslepingute üldtingimused, p 17.2; If kindlustuse üldtingimused, p 53; Seesami kindlustuse üldised lepingutingimused, p 16.1; Swedbank kindlustuslepingute üldtingimused, p 16.1.

⁵³ Siseministri 08.09.2000.a määrus nr 55 „Tuleohutuse üldnõuded“.

⁵⁴ PMKo 02.03.2010, 2-08-86293.

vähendamiseks VÕS §-i 452 kohaselt. Sellisel juhul saab öelda üksnes seda, et kindlustusvõtja suurendas kindlustusrisiki.

Seejuures on kindlustusvõtja kohustatud esitama kindlustuslepingu sõlmimisel kindlustusandjale kindlustuslepingut puudutavates küsimustes õiged ja täielikud andmed, kuid kui kindlustusvõtja on näiteks tuletõrjesignalisatsiooni olemasolu kohta elamus jätnud vastamata ning kindlustusleping sellele vaatamata sõlmitakse, siis võib järeldada, et kindlustusandja pidas antud asjaolu niivõrd vähetähtsaks, et see ei omanud mõju tema otsustusele kindlustusleping sõlmida. Kindlustusjuhtumi toimumisel puudub kindlustusandjal sellisel juhul õigus teha kindlustusvõtjale etteheiteid tuletõrjesignalisatsiooni puudumise kohta VÕS § 452 alusel. Samas kui tuletõrjesignalisatsiooni olemasolu näeb ette õigusakt (nt ehitisele tuleb paigaldada automaatne tulekahjusignalisatsioonisüsteem, mis peab tagama automaatsesse tulekahjusignalisatsioonisüsteemi tuleva tulekahjuteate automaatse edastamise häirekeskusesse⁵⁵), on kindlustusandja poolt kindlustusjuhtumi järel etteheite tegemine küsitav: ühelt poolt kindlustusandja aktsepteerib, et tüüptingimustes esitatud küsimus on vastamata, teiselt poolt on kindlustusandjal õigus eeldada, et kindlustusvõtjad täidavad õigusaktidega ettenähtud ohutusnõudeid.⁵⁶ Magistritöö autor nõustub toodud seisukohaga, et kui kindlustusandja on kindlustuslepingu sõlminud olukorras, kus kindlustusvõtja on jätnud tüüpküsimustikus tuletõrjesignalisatsiooni kohta vastamata, siis ei ole kindlustusandja antud asjaolu pidanud niivõrd oluliseks ning ei saa kindlustushüvitise vähendamisel või selle maksimisest keeldumisel sellele tugineda. Samas saab väita, et kui kindlustusandja on oma küsimustikus tuletõrjesignalisatsiooni kohta küsinud, siis on see tema jaoks oluline asjaolu, kuid PEICL näeb artiklis 2:103 sellisel juhul ette, et olulisust ei saa hinnata selle järgi, kas kindlustusandja on tuletõrjesignalisatsiooni kohta küsinud.⁵⁷

Magistritöö autor arvates tuleks lähtuda sellest, et õigusaktides ette nähtud ohutusnõuete järgimine on oma olemuselt kohustuslik, kuid seejuures on siiski küsitav, kas ohutusnõuete list saab olla sedavõrd üldine, st kindlustuslepingu tingimustes tuua kindlustusvõtja kohustus järgida kõiki seadusest, eeskirjades,

⁵⁵ Vabariigi Valitsuse 27.10.2004 määrus nr 315 „Ehitisele ja selle osale esitatavad tuleohutusnõuded“, § 34. – RT I 2004, 75, 525.

⁵⁶ O-J. Luik, M. Poola, M. Braun. Poolte teavitamiskohustus enne kahjukindlustuslepingu sõlmimist. – Juridica, 2011/II, lk 113.

⁵⁷ H. Cousy. The Principles of European Insurance Contract Law: the Duty of Disclosure and the Aggravation of Risk. ERA Forum, Vol 9, 2008, lk 129.

juhistest jne tulenevaid ohutusnõudeid. Lisaks annab see kindlustusandjale laia valiku alustest, mida kindlustusvõtjale konkreetsel juhul ette heita. Seejuures on võimalik diskuteerida, kas selline tüüptingimus saab lepingu osaks VÕS § 37 lg 3 alusel, sest tegemist võib olla üllatusliku tüüptingimusega. Ühelt poolt oleks võimalik näiteks sõidukikindlustuslepingus võimalikult selgelt määratleda, milliseid liiklusseaduse nõudeid peab kindlustusandja niivõrd olulisteks (nt kindlustusvõtja kohustus kinni pidada piirkiirustest, mitte juhtida sõidukit alkoholi- või narkojoobes, omada vastavat juhtimisõigust), et nende rikkumisel võib kindlustusandja hüvitist vähendada või selle maksmisest keelduda. See ei välistaks muude seaduses sätestatud kohustuste järgimist, kuid annaks kindlustusvõtjale peaaegselt ülevaate kindlustusandja jaoks kõige olulisemast. Teiselt poolt võib aga väita, et siis koosneksid kindlustuslepingud pikkadest ja lohisevatest ohutusnõudeid sisaldavatest nimekirjadest. Magistritöö autor näeb kõige otstarbekama lahendusena ette konkreetse nimekirja seadustest, juhenditest ja eeskirjadest, millele kindlustusvõtja peab keskenduma. Näiteks ei tarvitse kindlustusvõtjad olla teadlikud eelpool viidatud Vabariigi Valitsuse määrusest, mis esitab ehitisele tuleohutusnõuded. Seega kitsendab selline probleemi lahendus ühelt poolt kindlustusandja õigust igal võimalikul juhtumil leida seadustest, juhenditest või eeskirjadest kindlustusvõtjapoolne võimalik ohutusnõuete rikkumine, teiselt poolt annab selline lahendus kindlustusvõtjale tervikliku pildi, mida kindlustusandja temalt ootab. Praegune kindlustusõiguse praktika seda ei võimalda.

1.4. Ohutusnõuetele esitatavad piirangud

Üldise põhimõtte kohaselt võib kindlustusandja määratleda mistahes kindlustusvõtja kohustuse ohutusnõudena, st ei ole vaja, et kehtestatud kohustus oleks kindlustatud riski osas oluline. Sellegipoolest on ohutusnõuete sätestamise eesmärgiks säilitada lepinguline tasakaal soorituse ja vastusoorituse vahel ning hoida ära kindlustusjuhtum, mistõttu praktikas on pea kõik ohutusnõuetest tulenevad kohustused teatava tähtsusega kindlustatud riski osas. See kehtib näiteks tulekahju kindlustuse korral, mis tavaliselt nõuab kindlustusvõtja kohustust säilitada suitsuandurid ja veepritsisüsteemid töökorras, samuti kaskokindlustuses, mis tavaliselt sisaldab sätteid, mis nõuavad kindlustusvõtja kohustust säilitada kindlustatud auto sõidukorras. Ebatõenäoline on olukord, kus ohutusnõude järgimise kohustus ei ole

oluline kindlustatud riski jaoks. Seetõttu ei pea kindlustusvõtja kartma: enamik õiguskorrad näevad ette, et need ohutusnõuded, mis ei ole kindlustatud riski osas olulised, ei oma mõju kindlustusandja täitmiskohustusele.⁵⁸ Näiteks toob magistritöö autor olukorra, kus soovitakse kindlustada oma ehitis koos seal oleva varaga varguse vastu, kuid kindlustusleping näeb ette ka tulekahjusignalisatsiooni olemasolu kohustuse. Sellisel puhul ei ole signalisatsiooni paigaldamata jätmine kui ohutusnõude rikkumine oluline kindlustatud riski osas ning varguse korral ei saa kindlustusandja tugineda tulekahjusignalisatsiooni puudumisele. Võlaõigusseaduse § 452 alusel hüvitise vähendamine või sellest keeldumine tuleks kõne alla, kui kindlustatud riskiks oleks tulekahju ning tulekahju ka toimub. Samas kui ehitis on kindlustatud mõlema riski osas ning toimub vargus, siis kindlustushüvitise suurusele ei oma mõju tulekahjusignalisatsiooni puudumine. Seepärast tuleb magistritöö autori arvates anda igakordselt hinnang kindlustusvõtjale pandud ohutusnõude olulisusele kindlustatud riski osas.

Pärnu Maakohtu käsitluses oli kindlustusvaidlus, kus kindlustatud kohas toimus tulekahju. Seejuures toetus kindlustusandja lisaks tuleohutusnõuete rikkumisele kindlustushüvitise vähendamisel veel asjaolule, et kindlustatud kohas puudus ukسلukk. Hiljem loobus kindlustusandja sellele tuginemast.⁵⁹ Magistritöö autor on seisukohal, et antud asjas ei olnud ukسلuku puudumine kui ohutusnõude rikkumine oluline tulekahju riski osas. Ukسلuku puudumine tuleks kõne alla varguse korral, omades seeläbi mõju kindlustusjuhtumi toimumisele. Seejuures peab magistritöö autor oluliseks tuua esile näide, kus sarnaselt kohtulahendi asjaoludele, toetub kindlustusandja ukسلuku puudumisele, kuid pooled vaidluse lahendamiseks kohtusse ei pöördunud. Tekib küsimus, kas kindlustusvõtjad on iseseisvalt võimelised hindama, kas ja milline nendepoolne ohutusnõude rikkumine on antud asjas oluline.

Lisaks leiab magistritöö autor, et kindlustuslepingutes leidub kohustusi, mida ei ole kindlustusvõtjalt igapäevaselt mõistlik oodata. Näiteks näevad Seesami kodukindlustuse tingimused ette, et tuletikke ja muid süütevahendeid tuleb hoida alaealisele kättesaamatus kohas, vältida alaealise viibimist käitatud tule- või plahvatusohtliku seadme, põlevmaterjali kasutamise või muu tegevuse (nt

---

⁵⁸ G. Rühl, lk 4.

⁵⁹ PMKo 02.03.2010, 2-08-86293.

elektriseade, küdev kolle, lõke) juures ilma täiskasvanu järelevalveta.⁶⁰ Sellise tüüptingimuse seadmine kindlustusvõtjale on ebamõistlik, sest iseenesestmõistetavalt võivad alaealised mõnel ajahetkel üksipäini viibida elektriseadme juures. Seetõttu arvab autor, et kindlustusvõtjale pandud kohustusi tuleks analüüsida mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt. Võlaõigusseadus § 7 näeb võlasuhetes ette mõistlikkuse põhimõtte, mille alusel oleks kindlustusvõtjal võimalik argumenteerida, kas vastav kohustus on ratsionaalne ning ka selline, mida tavaliselt samas olukorras tegutsevatelt inimestelt oodatakse.

Harju Maakohus pidas seejuures ebamõistlikuks lepingutingimuseks kindlustusvõtja kohustust tagada töomasina pidev mehitatud valve. Kohus leidis, et selline tingimus välistab kindlustusjuhtumi siis, kui asja hoiti muul viisil, näiteks tavalise videovalvega kinnisel territooriumil, kus videokaamera taga ei ole konkreetset isikut. Kindlustusvõtja peab tegema mõistlikke pingutusi vara säilimiseks ning ebamõistlik on see, kui vara valvamine peab olema teostatud ööpäevaringselt füüsilise isiku poolt. Seega jätab tingimustes sätestatud kindlustusvõtja kindlustushüvitisest ilma ning muudab lepingu eesmärgi saavutamise võimatuks või äärmiselt raskeks. Eeltoodu tõttu on tingimus tühine.⁶¹ Autor nõustub kohtu seisukohaga, leides, et kui kindlustusvõtja on teinud kõik mõistlikult eeldatava kindlustatud vara kaitsmiseks, siis ei ole kindlustusandjal alust keelduda kahju hüvitamisest. Analüüsi kaudu võib jõuda järelduseni, kus tüüptingimus on VÕS § 42 alusel tühine, sest on tarbijat ebamõistlikult kahjustav, seejuures võlaõigusseaduses ei ole tüüptingimuste regulatsiooni kohaldamist kindlustuslepingute suhtes piiratud.

1.5. Vahekokkuvõte

Kokkuvõttes leiab magistritöö autor, et senikaua kuni puudub ohutusnõuete regulatsioon, peavad ohutusnõuded ja nende järgimise kohustus olema kindlustuslepingus võimalikult täpselt määratletud. Nii on kindlustusvõtjale selge, mida temalt oodatakse ning mis on võimalike rikkumiste õiguslikud tagajärjed. Kindlustusvõtja kohustuste võimalikult täpne määratlemine on oluline ka kindlustusvõtja õiguspärase ootuse aspektist, et ootamatu ja ettenägematu sündmuse

---

⁶⁰ Seesami kodukindlustuse tingimused, p 8.2.2.

⁶¹ HMKo 12.11.2013, 2-12-50561.

tagajärjel ei jääks ta oodatud kindlustushüvitisest ilma. Lisaks kindlustuslepingust tulenevatest ohutusnõuetest, peab kindlustusvõtja silmas pidama ka seadustest, õigusaktidest, eeskirjadest jms tulenevaid ohutusnõudeid. Seejuures on oluline, et vastav kohustus oleks lepingus ära toodud. Samas leidis magistritöö autor, et tarbija seisukohast oleks kõige mõistlikum lahendus kindlustuslepingus välja tuua konkreetne nimekiri seadustest, juhenditest ja eeskirjadest, millele peab kindlustusvõtja tähelepanu pöörama. Vastasel juhul on võimalik diskuteerida, kas selline tüüptingimus saab lepingu osaks VÕS § 37 lg 3 alusel, sest tekib küsimus tüüptingimuse üllatuslikkusest. Seejuures on oluline, et ohutusenõuetest tulenevad kohustused on teatava tähtsusega kindlustatud riski osas. Lepingus osaks saanud tüüptingimust, mis sätestab kindlustusvõtjale pandud ohutusnõude, tuleb hinnata mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt. Kindlustusvõtjal on võimalik argumenteerida, kas vastav kohustus on ratsionaalne ning argumentatsioon võib viia olukorrani, kus tüüptingimus on VÕS § 42 alusel tühi, sest on tarbijat ebamõistlikult kahjustav.

2. Ohutusnõuete eristamine teistest lepingulistest terminitest

2.1. Ohutusenõuete järgimise kohustuse eristamine riskivälistusest

2.1.1. Eristamise olulisus

Üks suurimaid probleeme ohutusnõuete tuvastamisel on see, et tihti on raske tõmmata piiri ohutusnõuete ja teiste lepinguliste terminite vahel, mis piiravad kindlustusekaitse ulatust.⁶² Üheks selliseks on riskivälistus, mille kohaselt kindlustuslepinguga nähakse ette kindlustusriskid, mis ei ole kindlustuskaitsega kaetud, mistõttu puudub kindlustusandjal ka hüvitamiskohustus. Tegemist ei ole legaalterminiga, mis tuleneks seadusest, aga kuna Eesti kindlustusandjad kindlustuslepingus vastavat mõistet kasutavad, siis peab autor mõistlikuks magistritöös rääkida kindlustuskaitse alt välja jäetud riskidest kui riskivälistustest. Kindlustusriskiga seonduvat riskivälistuse mõistet on analüüsinud ka Olavi-Jüri Luik ja Karl Haavasalu, kes leidsid, et riskivälistuse puhul on tegemist olukorraga, kus fikseeritakse lepingus sündmused, mis ei ole kindlustuskaitsega hõlmatud.⁶³

Riskivälistuse näiteks on Seesami kodukindlustuse tingimuste punkt, mille kohaselt ei ole kindlustuskaitsega kaetud läbi hoone konstruktsioonide (nt sein, katus, avatud aken) või hoonevälistest torustikest voolanud vedeliku poolt tekitatud kahju; saju, lume sulamise või üleujutuse tõttu hoone või korteri kanalisatsioonisüsteemi üleujutusest tekkinud kahju; kahju, mis on hoone osadele tekkinud kondenseerunud vee tõttu. Seega kui kindlustatud maja saab näiteks kahjustada läbi katuse tunginud vee poolt, siis kodukindlustuse tingimustest tulenevalt ei ole Seesamil kohustust kahju hüvitada, sest vastav olukord ei ole kindlustuskaitsega hõlmatud. Ohutusnõudena on toodud kindlustusvõtja kohustus torustikke regulaarselt hooldada ja kaitsta külmumise eest. Hoones, mida kütteperioodil ei kõeta või mille õhutemperatuur langeb alla 0 kraadi, tuleb vee- ja küttesüsteemid veest tühjendada.⁶⁴ Võttes eelnevat arvesse, võib

---

⁶² J. Basedow. *et al.* Principles of European Insurance Contract Law (PEICL). Munich: Sellier European Law Publishers, 2009, lk 169. Edaspidi: PEICL kommentaarid.

⁶³ O-J. Luik, K. Haavasalu. Kindlustusriski mõiste sisustamine ja kasutamine kindlustuslepingute tüüptingimustes. – *Juridica* 2008/III, lk 169.

⁶⁴ Seesami kodukindlustuse tingimused, p-d 5.6.2 ja 8.2.8.

magistritöö autor väita, et riskivälistuse korral on tegemist objektiivse olukorraga, see-eest ohutusnõue on seotud kindlustusvõtja tegevuse või tegevusetusega.

Seejuures peab kindlustusjuhtumi ja kindlustusriskide määratlemine toimuma võimalikult suures ulatuses positiivsete tunnuste kaudu (st peab olema mõistetav, mille vastu on kindlustusvõtja kindlustatud). Negatiivsete tunnuste ehk välistuste kasutamisel tuleb esitada välistuste ammendav ja lõplik loetelu.⁶⁵

Mitmete Eesti kindlustusandjate kaskokindlustuse tüüptingimused sisaldavad ohutusnõudeid, välistusi, kuid samuti ka tingimusi, mille alusel kindlustusandja vabaneb kindlustuslepingu täitmise kohustusest. Siia alla kuuluvad näiteks: sõidukit juhtinud isik oli kindlustusjuhtumi aset leidmise ajal alkoholihoobes või sõidukijuhil puudus vastava kategooria sõiduki juhtimise õigus.⁶⁶ Siinkohal tekib küsimus, kas tegemist on kindlustusandja ohutusnõudega või riskivälistusega. Magistritöö autor leiab, et kui kindlustuslepingus nähakse ette kindlustusandja täitmisest vabastamise alus, siis on tegemist ohutusnõudega ning ei teki küsimust riskivälistusest piiritlemisel.

Seega on oluline vahet teha klauslitel, mis pakuvad kindlustusandja vabastust täitmisest ja klauslitel, mis välistavad teatud riske, kuna mõlemat tüüpi klauslid alluvad erinevatele reeglitele. Kindlustusandjat vabastavad klauslid nõuavad nii kindlustusvõtja süü kui ka põhjusliku seose olemasolu, samal ajal kui riske välistavad klauslid ei vaja üldjuhul põhjuslikku seost ega kindlustusvõtja süüd. Üldjuhul viivad klauslid samasuguste tulemusteni: kindlustusvõtjad saavad osa kindlustushüvitisest või jäävad sellest hoopiski ilma.⁶⁷

See aga ei välista võimalust, kus kindlustusleping jätab mulje nagu oleks tegemist kindlustusandja täitmise kohustusest vabanemise või kindlustushüvitise vähendamise alusega, tegelikkuses on tegemist riskivälistusega ja vastupidi. Olukord, kus kindlustusvõtja kohustus nähakse ette riskivälistuse all on näiteks If sõidukikindlustuse tingimus, mille kohaselt ei hüvitata kahju, mis on tingitud õli või

---

⁶⁵ Finantsinspektsioon. Nõuded kindlustuslepingu kohta teabe esitamisele, 01.01.2016, p 3.2.4. – http://www.fi.ee/failid/Soovituslik_juhend_Nouded_kindlustuslepingu_teave.pdf (17.04.2016).

⁶⁶ ERGO sõidukikindlustuse tingimused, p 11.1.5; PZU kaskokindlustuse tingimused, p 3.1.

⁶⁷ PEICL kommentaarid, lk 177.

muu vedeliku ebapiisavast kogusest või ringlusest kindlustusobjekti seadmetes.⁶⁸ Siinkohal pole tegemist riskivälistusega, vaid kindlustusandja täitmise kohustusest vabanemise alusega, mispuhul tuleb hinnata seost kindlustusvõtja rikkumise ning tekkinud kahju vahel.

Eelnevalt tulenevalt leiab magistritöö autor, et lisaks kindlustusvõtja huvidele, on ohutusnõuete reguleerimine võlaõigusseaduses oluline ka kindlustusandjate jaoks. Nimelt olukorras, kus kindlustusandja soov on mingid riskid kindlustuskaitse alt välistada, kuid selgub, et tegemist ei ole riskivälistuse vaid kindlustusvõtja hoolsuskohustust reguleeriva tingimusega, saavad kahjustada kindlustusandja huvid. Tallinna Ringkonnakohtu käsitles oli kindlustusvaidlus, kus kindlustatud riskiks oli sõiduki vargus. Kindlustuslepingu üldtingimuse kohaselt loeti varguseks vara vargust hoonest (hoiukohast) või valvatavalt territooriumilt. Seega kerkis üles küsimus, kas tegemist on kindlustusjuhtumit välistava tingimusega või on selle mõtteks reguleerida üksnes kindlustusvõtja hoolsuskohustust. Kohus leidis, et tegemist on kindlustusvõtja hoolsuskohustusega ning luges lepingutingimuse täidetuks olukorras, kus sõiduk pargiti valvega parklasse, ilma et parklaga sõlmitud lepingus sisalduks eraldi kokkulepe sõiduki valvamise kohta.⁶⁹ Kohtulahendist tulenevalt leiab magistritöö autor, et kuigi kindlustusandja eesmärk oli välistada kindlustuskaitse alt kõik vargused ja hoonest või valvatavalt territooriumilt, leidis kohus, et tegemist on kindlustusvõtjale pandud hoolsuskohustusega. Sellest tulenevalt võib järeldada, et ka kindlustusandjad ei ole alati teadlikud, kuidas eristada riskivälistust ja kindlustusvõtjale pandud kohustust. Seega leiab magistritöö autor, et ohutusnõuete reguleerimine võlaõigusseaduses on selguse mõttes oluline nii kindlustusvõtjale kui ka kindlustusandjale.

Järelikult on vahetegemine nende kahe mõiste vahel praktilise tähtsusega: kui kõnealust klauslit tõlgendatakse kui kindlustusrisiki kirjeldavat, siis on kindlustusandja täitmiskohustus välistatud vaatamata kindlustusvõtja süüle ja põhjuslikule seosele. Kui aga kõnealune klausli puhul on tegemist ohutusnõudega, siis vabaneb enamikes õiguskordades kindlustusandja täitmiskohustusest eeldusel, et kindlustusvõtja oli süüdi ja tema käitumine põhjustas või suurendas kahju.⁷⁰ Kohustuse rikkumisel, mille

⁶⁸ If sõidukindlustuse tingimused, p 89.

⁶⁹ TlnRnKo 14.04.2015, 2-12-21166.

⁷⁰ G. Rühl, lk 3.

tagajärgedeks võivad olla kindlustusandja automaatne vabastamine täitmiskohustusest kuni kindlustusandja õiguseni täitmise kohustusest keelduda või kindlustushüvitist vähendada ning erinevad nõuded eelnevalt nimetatud tagajärgede saabumiseks nagu põhjuslik seos ja kindlustusvõtja süü, loovad olukorra, kus on vajalik eristada ohutusnõudeid klauslitest, mis kirjeldavad või välistavad kindlustusriske.⁷¹

Riskivälistuse korral pole kindlustusõiguses kindlustusvõtjat kaitsvat normi. See-eest kindlustusvõtja kohustuse korral on olukord hoopis teine. Kindlustuslepingu tingimusest tuleneb, kas kindlustusvõtja käitumine teatud viisil on oluline ning kas on vajalik ka põhjuslik seos ja kindlustusvõtja süü. Sellisel juhul kehtivad kohustuslikud klauslid kindlustusvõtja kaitseks. Samuti ei ole ka tõendamiskoormis sama: kindlustusvõtja esimene samm riski määratlemise korral on tõestada, et risk tekkis kindlustuskaitse ulatuses (esimene riski vähendamine). Kui kindlustusvõtjal see õnnestub, siis peab kindlustusandja tõendama, et kindlustusjuhtum langes riski välistavate tingimuste alla (teise taseme riskide välistamine). Kui kindlustusvõtja väidab, et ta küsimus on "erand erandis" (kolmanda taseme riskide vähendamine), peab ta seda tõendama. Juhul, kui kindlustusvõtja teadis või pidi teadma kindlustusandja kavatsusest jätta kindlustuskaitse alt välja teatud riskid (sest neid näiteks ei ole võimalik kindlustada turutingimustel), loetakse säte riskivälistuseks. Kui aga tegemist on kindlustusvõtjapoolse kohustuse rikkumisega, siis on kindlustusandja kohustus seda tõendada.⁷²

Ühe osa kindlustuslepingust moodustavad riskivälistused, mistõttu ei ole võimalik neid kõrvale jätta nagu ohutusnõudeid, kus on võimalik tugineda õigluse ja mõistlikkuse printsiibile, kuna kindlustuslepinguga ette nähtud ohutusnõuded ei mängi selles olukorras rolli. Seejuures on kindlustusandja vaba määratlema kindlaks kindlustuskaitse piirid, mida ta on valmis pakkuma.⁷³

---

⁷¹ PEICL kommentaarid, lk 169.

⁷² S. Unan, lk 21-22.

⁷³ J. Han Wansink. Precautionary Measures: A Friendly or Hostile Tool of Limiting Insurance Coverage? ERA Forum, Vol 9, 2008, lk 153.

2.1.2. Eristamise alused

Seega tuleb ohutusnõudeid eristada tingimustest, mis kirjeldavad, piiravad või välistavad kindlustusriske. Need klauslid määravad kindlaks kindlustusandja kohustuste ulatuse viitamata kindlustusvõtja käitumisele ning määratlevad, mis riskid on hõlmatud kindlustuslepinguga ja mis mitte. Vahetegemine nende tingimuste ja ohutusnõuete järgimise kohustuste vahel on tavaliselt problemaatiline, kuna ka ohutusnõudeid sätestavad klauslid võivad olla riski kirjeldavad, piiravad või välistavad.⁷⁴

Seejuures ohutusnõuete sõnastamiseks on erinevad võimalused: ohutusnõude saab sõnastada kui tagatise (kindlustusvõtja luba “hoida sõidukit tavapärase tehnilises korras”). Samuti võib ohutusnõude sõnastada kui välistuse, mis kuulub riski kirjeldavate tingimuste hulka (tegemist ei ole kindlustusjuhtumiga “kui sõiduk pole tehnilises korras”).⁷⁵ Seal juures on oluline, kas selline riskivälistus eeldab ka kindlustusvõtja süü elementi põhjuslikkusena. Üks võimalus on veel vaadata, kas selline tingimus on sätestatud kui kindlustusandja vastutuse eeltingimus (kindlustuskaitse eeldab sõiduki tehnilist korrasolekut).⁷⁶

Nende eristamiseks tuleks vaadata klausli sisu, mitte niivõrd sõnastust või nende asetust lepingutingimustes: kui fookus on kindlustusvõtja ennetaval käitumisel, tuleks seda tõlgendada ohutusnõudena. Seevastu, kui keskendutakse riski objektiivsele kirjeldusele, mida kindlustusandja ei soovi katta, on tegemist riskivälistusega.⁷⁷

M. Schauer on nende kahe eristamisel toonud näite: vabatahtliku sõidukikindlustuse leping näeb ette sätte, et kindlustusvõtja ei tohi sõidukit juhtida alkoholi või narkootikumide mõju all – selline sõnastus viitab ohutusnõudele. Teiselt poolt võib olla sätestatud lepingus järgnevalt: õnnetus, mis on põhjustatud alkoholi- või narkojoobes, ei ole kindlustuslepinguga kaetud.⁷⁸

Nagu eelnevas magistritöö punktis sai välja toodud, siis võib ette tulla ka olukord, kus kindlustusvõtja kohustus on peidetud riskivälistuse sõnastusse. Seejuures kui klausli

---

⁷⁴ G. Rühl, lk 3.

⁷⁵ J. Han Wansink, lk 153.

⁷⁶ PEICL kommentaarid, lk 169.

⁷⁷ G. Rühl, lk 3.

⁷⁸ M. Schauer, lk 163-164. Näitena saab tuua Swedbank kaskokindlustuse tingimused, lk 8.

sisulisest küljest tuleneb, et tegemist peaks olema ohutusnõuete järgimise kohustusega, siis käsitletakse seda vastavalt sellele. Klausel loetakse "riski määratluseks", kui selle raskuskese:

- ei ole kindlustusvõtja või kindlustatud isiku käitumine;
- kuid on kolmanda isiku käitumine või objektiivsed olukorrad (nt kindlustatud koht, kindlustatud vara olukord).⁷⁹

Seega ei saa riskivälistuses nimetatud asjaolu objektiivset esinemist kummalegi lepingupoolele ette heita, kuna kindlustuslepingu pooled on kokku leppinud, et teatud sündmused ei ole hõlmatud kindlustuskaitsega või on selle alt välistatud. Seevastu kindlustuslepingu rikkumist kindlustusvõtja poolt saab kindlustavõtjale ette heita, st kindlustuslepingus on esile toodud konkreetne tegevus.⁸⁰

Kindlustusvõtja kohustust järgida ohutusnõudeid nimetatakse ehtsaks kohustuseks, see tähendab, et kohustused on ka lepingus sõnastatud õigusliku kohustusena. Teine liik on nn peidetud kohustused, mis on reeglina formuleeritud riskikirjelduse või – välistusena, sisaldades endas tegelikkuses kindlustusvõtjale pandud tegutsemis- või tegevusetuskohustusi.⁸¹ Finantsinspeksioon näeb oma juhendis ette, et peidetud välistuste kasutamine ja nende alusetu hajutamine kindlustuslepingus või muudes kindlustuslepingu dokumentides on lubamatu. Kui välistused on märgitud nii eri- kui ka üldtingimustes või muudes kindlustuslepingu dokumentides, tuleb selgelt leitavalt (nt eritingimustes) esitada viide, millistes dokumentides veel keeldumise alused märgitud on.⁸²

Riigikohus on asunud seisukohale, et kindlustusandja võib tüüptingimustes ette näha piiranguid, millistel juhtudel või milliseid kahjusid ta ei hüvita. Kui see on seotud kindlustusvõtja kohustuste rikkumisega, tuleb täiendavalt arvestada VÕS §-s 452 sätestatuga. See kehtib ka juhul, kui kindlustusandja vastutuse piirangud on kindlustustingimustes ette nähtud varjatult, st juhtumitena, mille korral kindlustusandja kindlustuskaitset ei anna.⁸³ Magistritöö autor leiab, et selliste riskivälistusse peidetud kohustuse puhul oleks kindlustusandja täitmiskohustusest

---

⁷⁹ S. Unan, lk 21.

⁸⁰ O-J. Luik, K. Haavasalu, lk 169.

⁸¹ K. Aavik. Kindlustusandja täitmiskohustuse piirangud vabatahtlikus kahjukindlustuses. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool, 2009, lk 43.

⁸² Finantsinspeksioon, p 3.2.5.

⁸³ RKTKo 3-2-1-178-12.

täielikult vabastamine vastuolus hea usu põhimõttega. Sedasi võivad kindlustusandjad oma täitmiskohustuse automaatselt välistada, samas kui tegelikult nõuab täitmiskohustusest keeldumine põhjusliku seose analüüsi. Seega asjaoludest tulenevalt ei tarvitse kindlustusandjal olla õigust keelduda kindlustushüvitise maksmisest, kuid asjatundmatu kindlustusvõtja kindlustusandja keelduva otsuse korral ei oska enda õiguseid kaitsta. Seejuures probleemide ületamise ühe võimalusena näeb magistritöö autor ette ohutusnõuete regulatsiooni toomist võlaõigusseadusesse. Lisaks ohutusnõuete definitsioonile peaks säte sisaldama ohutusnõuete mittekohasest järgimisest tulenevaid tagajärgi või vastavaid viiteid tagajärgi käsitlevatele sätetele, mille sõnastustest tulenevalt eeldab õiguskaitsevahendi kohaldamine põhjusliku seose olemasolu. Vajadus viidata ohutusnõuete rikkumise tagajärgi reguleerivatele sätetele tingib asjaolu, et antud hetkel reguleerib võlaõigusseaduses neid üldisi lepingulisi kohustusi ja nende rikkumise tagajärgi sätestavad normid, mistõttu ei pruugi asjatundmatu kindlustusvõtja nendest teadlik olla.

Riigikohus käsitles tsiviilasja, kus varastati sõiduauto kasutades sõiduauto võtmeid, mis asusid kindlustusvõtja jope taskus kontoriruumide tagumises toas. Kindlustusandja ja kindlustusvõtja vahel sõlmitud kindlustuslepingu tingimused välistasid kindlustusjuhtumi juhul, kui kahjujuhtum on tingitud mh sõiduki võtmete vargusest või kaotsiminekest (klassikaline riskivälistus). Samas teise lepingutingimuse kohaselt vabanes kindlustusandja hüvitamiskohustusest, kui sõiduki võtmeid on hoitud sellises kohas või sellisel viisil, mis võimaldab nende vargust (ohutusnõue). Kohus leidis, et sellised tingimused võivad koosmõjus olla arusaamatud VÕS § 37 lg 3 mõttes, sest neist ei ole võimalik mõistlikul isikul üheselt aru saada. Tekib küsimus, kas sõiduki vargus, mis on toime pandud sõiduki omanikult või valdajalt varastatud võtmeid kasutades, on kindlustusjuhtum, kui kindlustusvõtja on täitnud oma hooldsuskohustuse sõiduki võtmete hoidmisel. Samuti juhul, kui kindlustusvõtja ei täida oma hooldsuskohustust ning saabub kindlustusjuhtum, kas kindlustusandja võib vabaneda kindlustushüvitise tasumise kohustusest. Seejuures leidis kohus, et selline tüüptingimus, millega on välistatud kindlustusjuhtumi saabumine juhul, kui auto varastatakse eelnevalt varastatud võtmete abil, on heas usus

tegutsevale mõistlikule kindlustusvõtjale sedavõrd ootamatu, et sellist tüüptingimust ei saa VÕS § 37 lg 3 järgi lugeda kindlustuslepingu osaks.⁸⁴

Lisaks tüüptingimuste arusaamatusele VÕS § 37 lg 3 mõttes, välistab viidatud säte lepingutingimuste hulgast ka üllatusliku tüüptingimuse. Seejuures üllatusliku riskivälistuse vältimiseks peavad tüüptingimused olema selged ja välistused asuma loogiliselt vastava kindlustusega kaetud kindlustusriski/kindlustusjuhtumi määratluse juures. Olavi-Jüri Luik ja Karl Haavasalu on toonud näiteks, et juhul kui kindlustusandja tüüptingimustes on kindlustusriske ja kindlustusjuhtumeid käsitletud esimeses peatükis, kuid välistusi viimases peatükis, võib tegemist olla kindlustusvõtja jaoks üllatava välistusega, mida ei peeta VÕS § 37 lõike 3 kohaselt lepingu osaks. Lepingu ootuspärasuse hindamisel tuleb arvestades nii kindlustuslepingu olemust ja eesmärki kui ka kindlustustavasid ning -praktikat.⁸⁵ Seega välistuste märkimisel kindlustustingimustes peavad need olema esile toodud, üheselt mõistetavad ja asuma loogiliselt ning kõikehõlmavalt vastava positiivse kindlustusjuhtumi või –riski määratluse juures.⁸⁶

Seejuures Nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes⁸⁷ katab üldiselt ka kindlustuslepingud, kuid ei ole selge, kas ja mis ulatuses alluvad kindlustuslepinguga ette nähtud kindlustusvõtja ohutusnõuete järgimise kohustus artiklile 3. Artikkel 4 lg 2 välistab direktiivi mõjualast tingimused, mis puudutavad lepingu põhilist eset või hinna ja saadu suhet.⁸⁸ Hinna ja saadu suhte all peetakse eelkõige silmas seda, kas saadud teenuse või asja kvaliteet on proportsionaalne asja eest makstud hinnaga.⁸⁹ Enamuses Euroopa riikides aktsepteeritakse, et artikkel 4 lg 2 katab vaid tingimust, mis kirjeldab lepingu sisu, s.o. kindlustusriski kirjeldust, kuid mitte ohutusnõudeid. Seda kinnitab ka direktiivi 93/13/EMÜ preambula punkt 19, mis näeb ette, et käesoleva direktiivi kohaldamisel ei hinnata ebaõigluse suhtes tingimusi, mis selgelt määratlevad või piiritletavad kindlustusriski ja kindlustaja kohustusi, sest need piirangud võetakse arvesse tarbija poolt makstava kindlustusmakse arvutamisel. Vaieldav on, kas

---

⁸⁴ RKTko 3-2-1-76-07.

⁸⁵ O.-J. Luik, K. Haavasalu, lk 168.

⁸⁶ Finantsinspeksioon, p 3.2.5.

⁸⁷ Nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ, 5. aprill 1993, ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes. – ELT L 095, lk 0029-0034.

⁸⁸ G. Rühl, lk 5.

⁸⁹ O.-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 23.

riskivälistus langeb artikkel 4 lõike 2 mõju alla, olles üks osa lepingu sisust, samal ajal võetakse seda arvesse kindlustusmakse arvutamisel. Gisela Rühl on toonud seejuures välja probleemkoha: ingliskeelse direktiivi tekst sõnab, et vastavaid termineid ei tuleks hinnata ebaõigluse suhtes, kuna neid on arvestatud kindlustusmakse arvutamisel, samas teistes keeltes räägib preambula punkt 19, et neid mõisted ei tuleks hinnata ebaõigluse suhtes ulatuses, kus nad võetakse arvesse kindlustusmakse arvutamisel. Seega on ingliskeelse versiooni puhul antud punkt laialt tõlgendatav, teistes keeltes kitsalt. Selle taustal olgu öeldud, et kindlustusvõtja kohustused tuleb üle vaadata artikli 3 alusel, sõltuvalt sellest, milline versioon on määrav.⁹⁰

Seega on kohustused määratletud kui käitumisreeglid, kuid riski mõiste võib endas sisaldada ka teatud tegusid, mida eeldatakse, et kindlustusvõtja peaks (või ei peaks) tegema. Kindlustusandja otsustab, kas välistab oma täitmiskohustuse riskivälistuse või kindlustusvõtja kohustuse näol.⁹¹ Eelneva seisukohaga magistritöö autor ei nõustu, kuna riskivälistuse puhul on tegemist siiski objektiivse olukorraga, vastupidiselt kindlustusvõtja kohustusele teatud viisil käituda või mitte käituda, mille korral tuleb analüüsida kindlustusvõtja kohustuse rikkumise ja tekkinud kahju vahelist seost. Kui aga tekib küsimus, kumb peaks prevaleerima konkreetsetes juhtumites, siis toimub teatud moodi tõlgendamine, kus võetakse arvesse ka hoolsa inimese arusaam asjast.⁹²

Eelnevast tulenevalt võib väita, et ohutusnõuete ja riskivälistuse eristamine on tihtipeale keeruline. Seega kui lepingutingimuse tähendus jääb selgusetuks, siis tundub kohane vaadelda tingimust kui kindlustusvõtja kohustust. Selle kasuks räägib ka *contra proferentem* doktriin (*ambiguity doctrine*), mis tähendab, et neid termineid tuleb tõlgendada tüüptingimuste kasutaja vastu⁹³, mis on vastavuses tarbija kaitse põhimõttega. Sarnaselt VÕS §-le 39, mille kohaselt tõlgendatakse kahtluse korral tüüptingimust tingimuse kasutaja kahjuks, ei pea tulevikus ka PEICL-i rakendamisel kindlustusvõtjad muretsema – kindlustuslepingu ebamäärase tingimuse osas näeb ka PEICL artikkel 1:203 ette, et kui kindlustusandja dokumendi või informatsiooni

---

⁹⁰ G. Rühl, lk 5.

⁹¹ S. Unan, lk 20

⁹² *Ibid.*, lk 21.

⁹³ G. Rühl, lk 3.

sõnastuse tähendus jääb selgusetuks, tõlgendatakse seda kindlustusvõtjale soodsalt viisil.⁹⁴

2.2. Ohutusenõuete järgimise kohustuse eristamine kindlustusrisi võimalikkuse suurendamise keelust

2.2.1. Eristamise olulisus ja alused

Kohustus hoiduda kindlustusrisi suurendamisest ja kohustus järgida ohutusenõudeid on kindlustusvõtja kindlustusjuhtumieelsed kõrvalkohustused, mille rikkumise tagajärjel võib kindlustusandja olla enda täitmiskohustusest osaliselt või täielikult vabastatud. Seega peab kindlustusvõtja tegema kõik mõistlikult võimaliku, et kindlustusjuhtum ei saabuks ja lisaks vähendama ka tekkida võivaid kahjusid. Sageli on raske tõmmata piiri riski suurenemise ja ohutusenõuete mittekohase järgimise vahel, sest kindlustusvõtja või kindlustatud isiku tegu võib hõlmata mõlemaid. Nende eristamine on oluline, sest seadus seab mõlema olukorra puhul kindlustusandjale õiguskaitsevahendi kasutamiseks erinevad eeldused.⁹⁵

Eesti õiguses on võimalik eristada kindlustusrisi objektiivset suurenemist (kindlustusrisi suurenemine toimub kindlustusvõtjast sõltumata) ja subjektiivset suurenemist (kindlustusrisk suureneb tingituna kindlustusvõtjast või tingituna kolmandast isikust, kellel kindlustusvõtja võimaldab kindlustusrisi suurendada).⁹⁶

Nende eristamise näiteks võib tuua kodukindlustuse, kus kodu ja seal asuv vara on kindlustatud varguse vastu. Kui kindlustuslepinguga on ette nähtud valvesignalisatsioon, siis saab pidada objektiivseks riski suurendamiseks olukorda, kus valvesignalisatsioon on lakanud töötamast. Subjektiivne riski suurendamine tuleks kõne alla, kui kindlustusvõtja kõrvaldab valvesignalisatsiooni. Ohutusenõudeks on kindlustusvõtja kohustus ruumist või hoonest lahkumisel sisse lülitada valvesignalisatsioon. Kui ta seda ei tee, siis on tegemist kindlustusvõtjapoolse ohutusenõude rikkumisega ning varguse korral on kindlustusandjal õigus hüvitist

---

⁹⁴ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 10.

⁹⁵ *Ibid.*, lk 5.

⁹⁶ *Ibid.*, lk 17.

vähendada või selle maksmisest keelduda.

PEICL jätab lepingupoolte otsustada, kas üldse reguleerida olukorda, kus kindlustusrisk suureneb.⁹⁷ Kui pooled otsustavad riski suurenemist kindlustuslepinguga reguleerida, näeb PEICL artikkel 4:201 seejuures ette, et riski suurenemine peab olema oluline ja lepingus täpselt määratletud, st PEICL ei jäta kindlustusandjale võimalust tugineda kindlustusvõtja poolt riski suurenemisele, kui lepingus pole konkreetset riski suurenemist ette nähtud.⁹⁸ Seda selleks, et kindlustusvõtjale peab olema teada, millised täpsed ja konkreetset kohustused talle kindlustuslepingust tulenevad. Samuti võib väita, et kui kindlustusandja on valmis riski kindlustama, peab ette nägema mitte ainult riski, vaid ka muutusi riski osas, mis võivad lepingu jooksul aset leida.⁹⁹ Magistritöö autor leiab, et ühelt poolt kaitseb selline lähenemisviis tarbijaid, kes muidu vastasel juhul ei pruugi olla võimelised hindama, kas risk on suurenenud. Teiselt poolt ei ole kõiki riski suurenemisi võimalik kindlustuslepinguga ette näha. Selliselt pannakse väga suur koormus kindlustusandjatele, kuid tegelikult peaks ka kindlustusvõtjatel endil olema huvi oma vastutust kindlustada ja vältida kahju tekkimist.

Siinkohal on võrdluse aluseks subjektiivne riski suurendamine, sest nii ohutusnõuete rikkumine kui ka subjektiivne riski suurendamine on mõlemad kindlustusvõtjale etteheidetavad. Objektiivsel riski suurendamisel saaks vaid kindlustusvõtjale ette heita sellest kindlustusandjale mitte teatamist.

Nähtuvalt VÕS §-st 444, mis käsitleb kindlustusriski subjektiivset suurendamist, ei või kindlustusvõtja pärast lepingu sõlmimist ilma kindlustusandja nõusolekuta suurendada kindlustusriski ega lubada selle suurendamist isikute poolt, kelle eest ta vastutab. Seega leiab magistritöö autor, et sarnaselt ohutusnõuete eesmärgile luua tasakaal riski kandva kindlustusandja ja kindlustusmakse vahel, on riski suurendamise keelu funktsioon tagada, et kindlustusriski suurus, millega kindlustusandja kindlustuslepingu sõlmimisel arvestas, püsiks samasugusena kogu kindlustuslepingu kehtivuse aja.¹⁰⁰ Seega on mõlema puhul oluline, et kindlustusmakse suurus ja kindlustusrisk oleksid vastavuses. Kindlustusriski suurenemisest hoidumise kohustuse

---

⁹⁷ H. Cousy (viide 57), lk 131.

⁹⁸ PEICL kommentaarid, lk 182.

⁹⁹ H. Cousy (viide 57), lk 131.

¹⁰⁰ P. Varul jt (viide 1), § 444, komm 1.

puudumise korral ei oskaks kindlustusandja omale võetud kohutusi täpselt hinnata ning võib olla, et kindlustusandja ei oleks suurenenud kindlustusriski üldse kindlustanudki.¹⁰¹

Sarnaselt ohutusnõuetele on kindlustusandjal võimalik ka kindlustusriski subjektiivse suurendamise korral kindlustusleping üles öelda või vabaneda täitmise kohustusest. Seega kindlustusandja õiguskaitsevahendid mõlemal juhul on samad, kuid eeldused nende kohaldamiseks erinevad. Järgnevalt analüüsibki magistritöö autor vastavaid õiguskaitsevahendeid.

Olukorras, kus kindlustusjuhtumit ei ole toimunud, on kindlustusandjal sarnaselt ohutusnõuete rikkumisele võimalik riskisuurenduse tagajärjel kindlustusleping üles öelda. Kindlustuslepingu ülesütlemisel subjektiivsel riski suurenemise tagajärjel seab VÕS § 446 kindlustusandja valikud sõltuvusse kindlustusvõtja süüst: kui riski suurenemine toimus kindlustusvõtja süül, siis võib kindlustusandja kindlustuslepingu ette teatamata üles öelda, samas süü puudumisel võib kindlustusandja lepingu üles öelda, teatades sellest ette üks kuu. Ohutusnõuete korral eeldab lepingu ülesütlemine VÕS § 470 alusel kindlustusvõtja süülist käitumist ohutusnõuete rikkumisel ning lepingu ülesütlemine mittesüüliselt ei ole võimalik. Seega leiab magistritöö autor, et kuigi mõlemal juhul on kindlustusandjal õigus kindlustusleping üles öelda, siis ohutusnõuete rikkumisel näeb seadus ette rangemad õiguskaitsevahendi rakendamise eeldused, mis tingib vajaduse neil kahel vahet teha.

Täitmise kohustusest vabanemise riski subjektiivse suurendamise korral näeb ette VÕS § 445 lg 2, mis sätestab, et kui kindlustusvõtja rikub VÕS §-s 444 sätestatud kohustust, vabaneb kindlustusandja kindlustuslepingu täitmise kohustusest kindlustusvõtjast tuleneva asjaolu tõttu kindlustusriski võimalikkuse suurenemise ulatuses, kui kindlustusjuhtum toimub pärast kindlustusriski suurenemist. Seda täiendab sama paragrahvi lõige 3 punkt 2, mis näeb ette, et kindlustusriski võimalikkuse suurenemisel peab olema mõju kindlustusjuhtumi toimumisele. Kindlustusandja täitmise ulatus sõltub konkreetset kindlustusvõtjale etteheidetavast teost ja selle mõjust kindlustusriski suurenemisele.¹⁰² Seevastu kindlustusandja vabanemine täitmiskohustusest ohutusnõuete mittekohase järgimise korral tulenevalt

---

¹⁰¹ *Ibid.*, § 444, komm 3.

¹⁰² O-J. Luik, K. Haavasalu, lk 169.

VÕS § 452 lg 2 p-st 1 eeldab lisaks põhjuslikule seosele ka süü olemasolu. Seega kui kindlustusandja soovib oma täitmiskohustust vähendada või sellest keelduda, tuleb mõlemal juhul igakordselt anda hinnang, kas kindlustusvõtja rikkumise ja kindlustusjuhtumi vahel on põhjuslik seos, st analüüsida, kas kindlustusjuhtumi toimumisele aitas kaasa just see kindlustusriski suurendamine või ohutusnõude rikkumine. Näiteks kui kindlustusvõtja on kindlustanud oma koduse vara ja kui kindlustusrisk on suurenenud seetõttu, et kindlustusvõtja eemaldab ukseeluk, siis juhul kui majja lööb sisse välg ja kogu kodune vara hävib, puudub kindlustusandjal õigus oma täitmise kohustusest vabaneda või seda vähendada. Samasugune tagajärg oleks siis, kui kindlustusvõtja ei täida oma kohustust enne äraminekut maja lukustada, sest kumbki kindlustusvõtjapoolne rikkumine pole põhjustanud kindlustusjuhtumit.

Siinkohal peab magistritöö autor vajalikuks märkida, et VÕS § 445 jääb nende juhtude tarbeks, kus kindlustustingimustest kohustusi riski suurenemise vältimiseks ei tulene. See tähendab, et kui on toimunud riski suurenemine ja see ei olnud keelatud ohutusnõude kaudu, saab kohaldada üksnes VÕS § 445 lg 2. Seega ei mõjuta VÕS § 445 kokkulepet, millega kindlustusvõtja võtab kohustuse vähendada kindlustusriski või vältida selle suurenemist. Võttes eelnevat arvesse, siis VÕS § 452 lg 2 p 1 jääb nende juhtude tarbeks, kus kokkulepe puudutab kindlustusvõtja kohustust, mis ei reguleeri riski vähendamist või selle suurenemise vältimist. Olukorraks, kus kindlustusvõtja on rikkunud ohutusnõudeid, aga risk on jäänud samaks, võiks olla näiteks kui juhilubade kehtivus on saanud läbi ning toimub liiklusõnnetus. Seda põhjendusel, et juhiloa kehtivuse lõpp ei too kaasa vastava erioskuse kadu, see tähendab, et sellise ohutusnõude rikkumisel ei suurene kindlustusrisk.

Kui kindlustusvõtjast tulenevatel asjaoludel suureneb kindlustusrisk (st kindlustusvõtja suurendab kindlustusriski võimalikkust ise või teevad seda isikud, kelle eest kindlustusvõtja vastutab) ja kindlustusjuhtum toimub pärast kindlustusriski suurenemist, siis on kindlustusandja täitmise kohustus piiratud. Tema täitmise kohustust väheneb ulatuses, milles kindlustusriski võimalikkus suurenes. Antud põhimõtte kehtib ka juhul, kui kindlustusvõtja teatas kindlustusandjale nõuetekohaselt kindlustusriski võimalikkuse suurenemisest. Lisaks siis kui kindlustusvõtja oma teatamiskohustust küll rikkus, ent kindlustusandja teadis või pidi teadma

kindlustusrisi suurenemisest.¹⁰³ Kindlustusandja vabanemine täitmise kohustusest ohutusnõuete rikkumisel eeldab samuti kindlustusjuhtumi toimumist, sh saab rääkida kahjust, mis on juba tekkinud.

2.2.2. Ohutusnõuete rikkumine, mis suurendab kindlustusrisi

Tihti peale ohutusnõuete rikkumise ja kindlustusrisi suurendamise eristamine nii lihtne ei ole, sest kindlustusvõtja tegu võib hõlmata mõlemaid. Siinkohal toob magistritöö autor näite: kindlustusandjad näevad kindlustuslepingus ohutusnõudena ette, et sõiduki kaskokindlustuse korral ei tohi sõidukit alkoholi mõju all juhtida. Samas alkoholijoobes sõiduki juhtimine tõstab ka kindlustusjuhtumi saabumise tõenäosust. Sellises olukorras võib öelda, et kindlustusvõtja tegu hõlmab mõlemaid.

Soome õiguses ei tehta vahet objektiivsel ja subjektiivsel risi suurendamisel. Seejuures olukorras, kus ohutusnõuete rikkumine võib suurendada ka kindlustusrisi, ei toimu kahju hüvitamise kohustuse kindlaksmääramine mitte risi suurendamist reguleerivate sätete järgi, vaid lepingulise kohustuse ja selle täitmise tõlgendamise kaudu.¹⁰⁴ Sarnaselt käsitletakse olukorda ka Eestis. Nimelt kui tegemist on olukorraga, kus esineb ohutusnõuete rikkumine koos risi suurendamisega, siis tuleb kohaldamisele VÕS § 452 lg 2 p 2, millest autor räägib täpsemalt magistritöö 3. peatükis.

PEICL-st ei selgu, kuidas on selline olukord lahendatud, kus kindlustusvõtja rikub ohutusnõuete järgimise kohustust, mis samal ajal suurendab ka risi. Seega saab järeldada, et sellisel juhul saab kindlustusandja tugineda mõlemale eri alusele. Lepingu lõpetamise puhuks sellises olukorras näeb PEICL ette, et kui kindlustusvõtja tegu hõlmab nii ohutusnõuete rikkumist kui ka risi suurendamist, siis peab kindlustusandja lepingu lõpetamisel kohaldama PEICL-i artiklit 4:102 (1), mis sätestab, et kindlustusandjal on õigus leping lõpetada, kui kindlustusvõtja rikkus enda kohustusi sooviga põhjustada kahju või kindlustusvõtja tegutses kaudse tahtlusega ning teadmise, et kahju tekib.¹⁰⁵ Sellest tulenevalt leiab magistritöö autor, et kui Eesti kindlustusandja soovib lepingut lõpetada, tuleb samuti olukorras, kus

---

¹⁰³ P. Varul jt (viide 1), § 445, komm 3.1.2.

¹⁰⁴ M. Möller, lk 37.

¹⁰⁵ PEICL kommentaarid, lk 172.

kindlustusvõtja tegu hõlmab mõlemaid, kohaldada ohutusnõuete sätet, mis sätestab võrreldes riski suurendamisega rangemad eeldused. Seda põhjustel, et tegemist on tarbijasõbralikuma lahendusega, sest ei võimalda kindlustusandjal lepingut üles öelda kindlustusvõtja mittesüülise käitumise tagajärjel, ning kuna PEICL-i puhul on tegemist erinevate siseriiklike kindlustusõiguste kogumiga, võib seda pidada ka siseriikliku õiguse tõlgendamise allikaks. Lisaks puudub võlaõigusseaduses säte kindlustuslepingu lõpetamise puhuks olukorras, kus kindlustusvõtja tegu hõlmab mõlemaid, nagu seda on kindlustusandja täitmiskohustuse osas.

2.3. Vahekokkuvõte

Seega on riskivälistuse ja ohutusnõuete eristamine oluline, sest riskivälistuse korral vabaneb kindlustusandja automaatselt kahju hüvitamise kohustusest, st tegemist ei ole kindlustuskaitsega kaetud olukorraga. See tähendab, et riskivälistuse korral ei kaaluta süüd ega põhjuslikku seost, sest pooled on kindlustuslepingus kokku leppinud, et teatud asjaolud, kas ei ole kindlustuskaitsega kaetud või on kindlustuskaitse alt välistatud. Sellest tulenevalt on kindlustusvõtjal võimalikult konkreetselt ja arusaadavalt piiritletud kindlustusriski puhul lihtsam mõista, milliste ohtude realiseerumise korral on tal õigus nõuda kindlustusandjalt kindlustuslepingu täitmist. Magistritöö autor leiab, et nende kahe eristamise muudaks lihtsamaks ohutusnõuete regulatsiooni olemasolu võlaõigusseaduses. Sarnaselt VSL artiklile 31 ja PEICL artiklile 4:101 annaks ohutusnõude definitsioon ülevaate ohutusnõude olemusest, st viitaks kindlustusvõtja kohustusele enne kindlustusjuhtumi toimumist käituda või mitte käituda teatud viisil. Selline ohutusnõude piiritlemine ja sidumine kindlustusvõtja käitumisega osutab selgelt riskivälistuse ja ohutusnõuete peamise eristamise alusele. See on vajalik, sest tihti võib ohutusnõue sisaldada riski kirjeldust või välistust, mistõttu võib kindlustusvõtja seda pidada riskivälistuseks. Lisaks kindlustusvõtja kaitse eesmärgile, on ohutusnõuete reguleerimine võlaõigusseaduses oluline ka kindlustusandjate jaoks. Nimelt vastupidises olukorras, kus kindlustusandja soov on mingid riskid kindlustuskaitse alt välistada, sest kindlustusandja on vaba määratlema kindlaks kindlustuskaitse piirid, mida ta on valmis pakkuma, kuid kindlustusvaidluse korral selgub, et tegemist ei ole riskivälistuse vaid

kindlustusvõtjale pandud kohustusega, saavad kahjustada kindlustusandja huvid. Seega on tegemist mõlemapoolse huviga.

Seejuures kindlustusrisi suurendamine ja ohutusnõuete mittekohane järgimine on peamised alused, mille kaudu kindlustusandjad vähendavad enda vastutust või keelduvad kindlustushüvitise väljamaksmisest.¹⁰⁶ Mõlemal juhul on eesmärgiks säilitada lepinguline tasakaal. Ohutusnõuete kui ka kindlustusrisi suurendamise keelu rikkumise tagajärjed on olemuselt samad, kuid eeldused vastavate õiguskaitsevahendite rakendamiseks erinevad. Eeltoodust lähtuvalt võib öelda, et võlaõigusseadus näeb kindlustusandjale ohutusnõuete rikkumise korral ette rangemad reeglid kui kindlustusrisi suurendamise korral. Tihti pole nende eristamine nii kerge – kindlustusvõtja tegu võib hõlmata mõlemaid. Sel juhul tuleb kindlustusandja täitmiskohustusest vabanemise või selle vähendamise korral kohaldada üldiste lepinguliste kohustuste rikkumise tagajärgi sätestavaid norme, täpsemalt VÕS § 452 lg 2 p-i 2, mida autor käsitleb magistritöö 3. peatükis. Kui kindlustusandja soovib aga lepingut lõpetada, tulevad kohaldamisele ohutusnõuete rikkumist reguleerivad sätted, sest sätestavad võrreldes riski suurendamisega rangemad eeldused. Magistritöö autor leiab, et ohutusnõuete regulatsiooni olemasolu võlaõigusseaduses looks parema arusaamise ohutusnõuete olemusest ning nende eristamise alustest kindlustusrisi suurenemisest. Seejuures regulatsioon riski suurenemise kohta on olemas, kuid ohutusnõuete kohta puudub. Sellest tulenevalt järeldeb magistritöö autor, et võlaõigusseadus on aegunud ja vajab täiendamist. Ühtlasi soovib autor rõhutada, et tegemist ei tohiks olla konkureerivate meetmetega, vaid ohutusnõuete järgimise kohustus ja riski suurendamisest hoidumise kohustus peaksid üksteist täiendama, et tagada parem kindlustatud eseme säilimine.

---

¹⁰⁶ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 2.

3. Ohutusnõuete mittekohase järgimise tagajärjed

3.1. Kindlustusandja õigus leping lõpetada

Ohutusnõuete rikkumisel kas kindlustusandja aktsepteerib rikkumist ja rikkumine ei mõjuta kindlustuslepingu kehtivust ega kindlustusandja täitmiskohustust või kindlustusandja ei aktsepteeri rikkumist. Juhul kui kindlustusandja ei aktsepteeri rikkumist, on tal omakorda kaks võimalust: kindlustusandjal on õigus leping lõpetada või kindlustusandja vabaneb osaliselt või täielikult täitmise kohustusest.¹⁰⁷

Lepingu ülesütlemist kindlustusvõtja kohustuste rikkumise tõttu reguleerib VÕS § 470, mis näeb ette, et kui kindlustusvõtja rikub temast tuleneva asjaolu tõttu oluliselt lepinguga ettenähtud kohustust, võib kindlustusandja lepingu ette teatamata üles öelda ühe kuu jooksul rikkumisest teada saamisest, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Olulise kohustuse rikkumise määratlemiseks tuleks pöörduda VÕS § 116 lg 2 juurde. On leitud, et oluline lepingurikkumine on riski suurendamine, seega leiab magistritöö autor, et ka ohutusnõuete mittekohane järgimine on oluline, kuna mõlema kohustuse rikkumise korral on kindlustusandjal võimalik kindlustusleping üles öelda. Samas kui kindlustusvõtja rikkumine on § 103 alusel vabandatav, siis kindlustusandjal ülesütlemise õigust pole.¹⁰⁸

Kindlustusandja peab järgima ühekuulist tähtaega, kuna vastasel juhul ei või ta hiljem tugineda täitmise kohustusest vabanemise kokkuleppele kindlustusvõtja kohustuse rikkumise juhuks. Seejuures on leitud, et tegemist on hea usu põhimõtte väljendusega ning oluline eelkõige kindlustusvõtja õiguskindluse eesmärgil. Kindlustusvõtjal on õigustatud ootus saada viivitamata kindlustusandjalt tagasisidet temapoolsele lepingurikkumisele, sest vastasel juhul võiks kindlustusandja lepingu ülesütlemisest loobuda ja nõuda kindlustusvõtjalt kindlustusmakse tasumist, kuid kindlustusjuhtumi saabumisel täitmise kohustusest siiski vabaneda.¹⁰⁹

Seejuures PEICL artikkel 4:102 (1) sätestab, et tingimus, millega võimaldatakse ohutusnõuete mittetäitmisel kindlustusandjal kindlustusleping lõpetada, on tühine

---

¹⁰⁷ *Ibid.*, lk 25.

¹⁰⁸ J. Lahe. Kindlustusõigus. Tallinn: Juura 2007, lk 99.

¹⁰⁹ P. Varul jt (viide 1), § 470, komm 3.

välja arvatud, kui kindlustusvõtja rikkus enda kohustusi sooviga põhjustada kahju või kindlustusvõtja tegutses kaudse tahtlusega ning teadmises, et kahju tekib. PEICL-i sõnastusest tulenevalt kohaldub antud õiguskaitsevahend siis, kui selline õigus on kindlustuslepinguga kindlustusandjale ette nähtud.¹¹⁰ Seega, kui asjakohane säte lepingutingimustes puudub, ei saa kindlustusandja ühepoolset lepingut lõpetada.¹¹¹

Sellest tulenevalt ei luba PEICL kindlustusandjale õigust leping üles öelda kindlustusvõtja hooletuse või raske hooletuse korral. Sellist lahendust saab pidada õigustatuks, sest kindlustuslepingud sõlmitaksegi eesmärgiga katta kindlustusvõtja hooletus – näiteks, tavaline *causa causans*, kui auto sõidab teelt välja, kuna kiirus oli mittesobiv vastavatele teeoludele, siis on tegemist kindlustusvõtja hooletusega. Kui kindlustusandjal oleks õigus leping üles öelda kindlustusvõtja hooletusest ohutusnõuete järgimisel, viiks kindlustusleping *ab absurdo*’ni, kuna peamine põhjus, miks kindlustuslepinguid sõlmitakse ongi kindlustusvõtjate soov kindlustada enda hooletus. Olukorras, kus kindlustusandja täitmise kohustus on välistatud kindlustusvõtja hooletuse korral, ei vastaks süü aste ja selle tagajärjed proportsionaalsuse nõudele, mis pooled oleksid saavutanud, kui nad oleksid kokkulepitud tingimused läbi rääkinud. Muidugi on võimalik eraldi läbirääkimise teel välistada ka kindlustusvõtja hooletus, kuid sellisel juhul rikuks see direktiivi 93/13/EMÜ, kuna see oleks kindlustusvõtja jaoks ootamatu.¹¹² Magistritöö autor nõustub täielikult antud seisukohaga, et kindlustuslepingud sõlmitakse eesmärgiga katta lisaks õnnetusjuhtumile ka kindlustusvõtja hooletus ning hooletuse välistamine ei tuleks kõne alla, samas võlaõigusseadus ei välista kindlustusvõtja hooletut käitumist. Magistritöö autori arvates oleks selline välistus hea usu põhimõtte vastane, mis võimaldab kaalumisoiguse kasutamist konkreetseid asjaolusid arvesse võttes.¹¹³

Seega seab PEICL lepingu lõpetamisele kaks eeldust: esiteks, et õiguskaitsevahendit kasutada, peab olema see õigus toodud ära ka kindlustuslepingus ning teiseks, kindlustusvõtja rikkus enda kohustusi sooviga põhjustada kahju või tegutses teadmises, et kahju tekib. Eesti võlaõigusseadus näeb ülesütlemiseks see-eest ette, et kindlustusvõtja rikub temast tuleneva asjaolu tõttu oluliselt lepinguga ettenähtud

---

¹¹⁰ M. Schauer, lk 164.

¹¹¹ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 26.

¹¹² *Ibid.*, lk 27.

¹¹³ P. Varul jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2006, § 6, komm 4.3.

kohustust ehk üldjuhul seega süüliselt.¹¹⁴ Soome kindlustuslepingu seaduse artikkel 15 paragrahv 1(3) näeb ette kindlustusandja õiguse kindlustusleping üles öelda olukorras, kus kindlustusvõtja on rikkunud ohutusnõuete järgimise kohustust tahtlikult või raske hooletusega. Võttes arvesse eelnevat, siis võib Eesti võlaõigusseadust pidada tarbijavaenulikuks võrreldes Soome kindlustusõigusega ja PEICL-iga, sest see näeb ette kindlustusandja õiguse öelda leping üles kõikide süüvormide korral. Kõige tarbijasõbralikumaks saab pidada PEICL-it, kus kindlustusandjal on võimalus leping üles öelda kindlustusvõtja tahtluse või kaudse tahtluse alusel ning vastav õigus peab olema lepingus eraldi välja toodud, samas kui Soome õigus näeb lisaks tahtlusele veel ette ka raske hooletuse. Seejuures erinevalt PEICL-ist, ei eelda võlaõigusseadus ega Soome õigus vastava kindlustusandja õiguse kindlustuslepingus ära toomist.

Sarnaselt Eesti võlaõigusseadusega, peab PEICL artikkel 4:102 (2) alusel kindlustusandja langetama ühe kuu jooksul pärast vastava asjaolu ilmumist otsuse, kas ta soovib sama kindlustusvõtjaga lepingut jätkata, vastava teate mittesaatmine 1 kuu jooksul on vaadeldav vastava olukorra aktsepteerimisena. Kui kindlustusandja jätab sätestatud aja jooksul teate saatmata, loetakse olukord kindlustusandja poolt aktsepteerituks. Vastava ajapiiri sätestamine on õigustatud ainuüksi seetõttu, et vastasel korral võib aastase kindlustuslepingu korral kindlustusvõtjal tekkida olukord, kus ta on 11 kuud teadmatuses, et kas kindlustusandja lõpetab lepingu või mitte.¹¹⁵ Erinevalt võlaõigusseadusest ja PEICL-ist ei sätesta Soome õigus kindlustusandjale konkreetset ajavahemikku, vaid kindlustusandja ei tohi lubamatult viivitada.

PEICL art 4:102 korral tuleb teha vahet kahel asjal: artikkel 4:102 piirab lepingu lõpetamist *ex nunc*, mida tuleb eristada olukorrast *ex tunc*.¹¹⁶ Seega võlaõigusseaduse ja PEICL-i kohaselt lõppeb kindlustuskaitse lepingu ülesütlemisel, mis ei võimalda kindlustusvõtjale perioodi uue kindlustusandja leidmiseks. Seejuures näeb Soome õigus näeb ette, et kindlustusleping kehtib veel kuu aega pärast lepingu ülesütlemise teate saatmist.¹¹⁷ Magistritöö autori arvates oleks mõistlik kindlustusvõtjale ette näha ajavahemik uue kindlustusandja leidmiseks, sest siis ei teki isikul hetke, kus tal on soov olla kindlustuskaitse all, kuid see ei ole võimalik, sest kindlustusleping lõpeb

¹¹⁴ P. Varul (viide 1), § 470, komm 3.

¹¹⁵ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 26.

¹¹⁶ PEICL kommentaarid, lk 173.

¹¹⁷ *Ibid.*, lk 175.

ülesütlemisel. Võttes arvesse asjaolu, et inimeste tegevus näeb iga päev ette teatud riski all oleku, seda kas või autoga sõites või risk, et maja võib ootamatult põlema minna, siis endise olukorra taastamise kulutused on üldjuhul inimeste jaoks liiga suured, et ise toime tulla.

PEICL näeb ette kindlustusandja lepingu lõpetamise õiguse olukorras, kus kindlustusvõtja ei ole järginud või kindlustusvõtja on eiranud talle pandud ohutusnõuete järgimise kohustust. Seda kasutavad ka Eesti kindlustusandjad oma lepingutes¹¹⁸, samas on võlaõigusseaduses kindlustusandja õigus leping lõpetada reguleeritud imperatiivselt ning ohutusnõuete eiramine ei anna alust lepingu lõpetamiseks, seega kas PEICL-i sarnane tingimus on Eesti seadustes kohaldatav, on küsitav. Sellele ei ole andnud hinnangut ka Eesti kohtud.¹¹⁹

Samas võib väita, et kindlustusandja piiratud võimalused kindlustuslepingu ülesütlemiseks on irrelevant, sest PEICL artikkel 2:601 kohaselt kindlustusleping kehtib üks aasta ning kindlustusandjal on õigus keelduda lepingu pikendamisest juhul, kui kindlustuslepingu kehtimise ajal kindlustusvõtja või kindlustatud isik rikkus ohutusnõudeid.¹²⁰ Seda õigustab usalduse puudumine osas, kus kindlustusvõtja järgib tulevikus mõistliku hoolsusega kokkulepitud ohutusnõudeid.¹²¹

Kindlustuslepingu ülesütlemist käsitlevad kohtulahendid puuduvad, mis on magistratöö autori arvates positiivne, sest ohutusnõuete mittekohasel järgimisel peaks rõhuma lepingu jätkavusele, mitte selle lõpetamisele. Seejuures on ka võlaõigusseaduse koostamisel lähtunud põhimõttest, et kui üks pool rikub võlasuhet, tuleb eelistada rikkumise kõrvaldamist võlasuhte lõpetamisele ning seeläbi võlasuhte jätkumist.

---

¹¹⁸ If kindlustuse üldtingimused, p 28; ERGO kindlustuslepingute üldtingimused, p 17.4; Swedbank kindlustuslepingute üldtingimused, p 16.4; Seesami üldised lepingutingimused, p 16.4.

¹¹⁹ O-J. Luik. Do the Principles of European Insurance Contract Law Go Too Far in Protecting the Policyholder? – *Juridica International*, 2011/ XVIII, lk 80.

¹²⁰ PEICL kommentaarid, lk 172.

¹²¹ J. Han Wansink, lk 155.

3.2. Kindlustusvõtja vabanemine täitmise kohustusest

3.2.1. Üldiselt

Kindlustusvõtjalt ei saa nõuda suuremas ulatuses hoolsuse järgimist kui olukorras, kus isikul kindlustus puuduks. Seega võib järeldada, et üldiselt kaitseb kindlustus kindlustusvõtjat teatud kindlaksmääratud riskide eest piiramata kindlustusvõtja tegevusvabadust. Siiski on sellisel vabadusel piirid: kindlustusvõtjal ei ole õigust kindlustushüvitisele, kui ta süülise käitumise tagajärjel ei järginud talle pandud ohutusnõudeid ning käitumine on põhjuslikus seoses tekkinud kahjuga. Seejuures on kindlustusandja täitmiskohustusest vabanemisel oluline rõhutada, et rääkida ei saa kahju tekkimise tõenäosusest, vaid kahjust, mis on juba tekkinud.¹²²

Kindlustusandja vabanemise täitmise kohustusest kindlustusvõtja kohustuste rikkumise korral näeb ette VÕS § 452, mille eesmärk on välistada kindlustusandja kohustust maksta kindlustushüvitis välja tahtlikult põhjustatud kindlustusjuhtumi korral, mitte aga piirata kindlustuslepingu poolte õigust kokku leppida hüvitise väljamaksmisest keeldumise õiguses ka muude süüvormide korral.¹²³

Seega on sätte eesmärgiks kindlustusandja kaitsmine, kuna see loeb tühisteks kokkulepped, mis panevad kindlustusandjale kindlustushüvitise maksmise kohustuse juhuks, kui kindlustusvõtja, kindlustatud või soodustatud isik põhjustab tahtlikult kindlustusjuhtumi toimumise.¹²⁴ Lisaks täidab see üldiselt vajadust kaitsta kindlustuse olemust. Põhjus, miks keegi nimetatud isikutest peaks tahtlikult kindlustusjuhtumi põhjustama, võib tuleneda eelkõige soovist saavutada kindlustusjuhtumi tõttu tekkinud kahju kasuga. Sellisel juhul on tegemist kindlustuspettusega, kus kindlustusandja täitmise kohustus ei ole kindlustuse olemust ja eesmärki arvesse võttes mõeldav.¹²⁵ Seega kokkulepe, mis näeb ette kindlustusandja hüvitamise kohustuse kindlustusvõtja tahtluse korral, on tühine. Küll aga ei keela VÕS § 452 lg 1 kokku leppida kindlustusandja vabanemise hüvitamise kohustusest teiste süüvormide korral.

¹²² H. Cousy (viide 27), lk 126-128.

¹²³ RKTko 3-2-1-144-05.

¹²⁴ P. Varul (viide 1), § 452, komm 3.1.

¹²⁵ J. Lahe, lk 73.

Järelikult võimaldab VÕS § 452 lg 1 kindlustuslepingus kokku leppida ka selles, et kindlustusandja vabaneb täitmise kohustusest, kui kindlustusvõtja, kindlustatud isik või soodustatud isik põhjustas kindlustusjuhtumi toimumise raske hooletuse tõttu, samas antud käitumine peab olema põhjuslikus seoses tekkinud kahjuga.¹²⁶ Seega on eelnevalt silmas pidades võimalik jätta kindlustusandjal kahjuhüvitis välja maksmata juhul, kui kindlustuslepingu pooled lepivad VÕS § 452 lg 1 lubavat regulatsiooni kasutades kokku, et kindlustusandja ei hüvita kahju, kui see on põhjustatud raske hooletuse tõttu.¹²⁷ Niisiis, kui toimub liiklusõnnetus kindlustusvõtja raske hooletuse tõttu, seejuures on rikkumine tekkinud kahjuga põhjuslikus seoses, kuid kindlustuslepinguga ei ole ette nähtud kindlustusandja täitmisest vabanemine kindlustusvõtja raske hooletuse korral, tuleb kindlustusandjal kahju hüvitada, sest võlaõigusseadus näeb ette kindlustusandja automaatse täitmisest vabanemise ainult kindlustusvõtja tahtluse korral. Eesti kindlustusandjad on oma tüüptingimustes välistanud kahju hüvitamise raske hooletuse korral¹²⁸ ning ERGO sõidukindlustuse tüüptingimustes on lisaks raskele hooletusele välistanud ka raske ettevaatamatus, mida kindlustusandja on sisustanud järgnevalt: “Raske ettevaatamatuse all mõistetakse olukorda, mil isik näeb ette oma käitumise tagajärgi, kuid loodab kergemeelselt, et tagajärjed jäävad tulemata tema enda käitumise või mõne muu asjaolu tõttu”.¹²⁹ Raske ettevaatamatuse mõiste tuleneb varasemalt Eestis kehtinud Eesti NSV Tsiviilkoodeksist¹³⁰ ning vastab tänapäeva raske hooletuse mõistele. Seega ei ole VÕS § 452 lg 1 puhul tegemist imperatiivse sättega ning kindlustuslepinguga võib sätestada kindlustusandja täitmise kohustusest vabanemise alused laiemalt.¹³¹

Sellest tulenevalt tekib küsimus, kas kindlustusandja saab raske hooletuse välistada vaid siis, kui tegemist on eraldi läbiräägitud eritingimusega, st tegemist ei saa olla standardse tüüptingimusega.¹³² Magistritöö autor leiab, et kuna kindlustusvõtjad on kindlustuslepingute sõlmimisel nõrgemas positsioonis ning raske hooletuse välistamise võimalus ei tulene otsesõnu seaduse tekstist, siis võib välistuse läbi rääkimata jätmine saada kindlustusvõtjale üllatuslikuks VÕS § 37 lg 3 tähenduses. Selle kohaselt ei loeta taolist tüüptingimust lepingu osaks, mille sisu, väljendusviis

¹²⁶ RKTKo 3-2-1-144-05.

¹²⁷ TlnRnKo 05.12.2014, 2-14-6083.

¹²⁸ ERGO sõidukikindlustuse tingimused, p 11.1.3; Swedbank kaskokindlustuse tingimused, lk 7.

¹²⁹ ERGO sõidukikindlustuse tingimused, p 11.1.4.

¹³⁰ Eesti NSV Tsiviilkoodeks. – RT 1964, 25, 115 ... RT I, 16.04.2014, 33.

¹³¹ RKTKo 3-2-1-144-05.

¹³² O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 32-33.

või esituslaad on sedavõrd tavatu, et kindlustusvõtja ei võinud selle tingimuse olemasolu lepingus mõistlikkuse põhimõttest lähtudes oodata. Seejuures on oluline tingimuse ebaharilikkust hinnata objektiivselt, võttes arvesse keskmise lepingupoole mõistlikku ootusi lepingu sisu suhtes. Seega ei ole oluline konkreetse lepingupoole võime tingimusest aru saada, vaid keskmise mõistliku heas usu tegutseva lepingupoole eeldatav ootus lepingu sisu suhtes.¹³³ Võlaõigusseadus § 37 lg 3 kohaldamiseks ei ole vajalik, et lepingupool oleks tegelikult tüüptingimustega tutvunud ja nende sisust teadlik.¹³⁴ Seejuures tuleb magistritöö autori arvates arvestada asjaoluga, et tegemist on kindlustusandja valikuvõimalusega, mistõttu ei toimu raske hooletuse välistamine automaatselt, vaid see tuleb lepingus eraldi välja tuua, sestap leiab autor, et raske hooletus on välistatud ainult juhul, kui tegemist on eraldi läbiräägitud eritingimusega. Margus Kingisepp viitab tüüptingimuste käsitlemisel aktsepti printsiibil põhinevale teooriale, mille kohaselt ebaõiglasel tingimused nõuavad spetsiaalset aktsepti lisaks üldisele aktseptile, mis puudutab lepingut tervikuna.¹³⁵ Lisaks peavad kindlustusandjad arvestama sellega, et “keskmine” tarbija üldjuhul ei loe kindlustuslepingu tingimusi hoolikalt läbi, mistõttu ei ole kindlustusvõtjal sel juhul teadlikud karmidest tagajärgedest ohutusnõuete rikkumisel.¹³⁶

3.2.2. Kindlustusvõtja kaitse sätted

Seega on VÕS § 452 lg 1 eesmärgiks kindlustusandja kaitsmine, kuid kindlustusvõtja kaitse sätted sisalduvad VÕS § 452 lg-s 2. Vastava regulatsiooni põhjuseks on eelkõige kirjeldatud rikkumiste ja kindlustusjuhtumi vahelise seose puudumine või kindlustusvõtja vähene süü või selle puudumine.¹³⁷ Seejuures on oluline, et VÕS § 452 lg 2 p 1 jääb nende juhtude tarbeks, kus kokkulepe puudutab kindlustusvõtja kohustust, mis ei reguleeri riski vähendamist või selle suurendamise vältimist ning VÕS § 452 lg 2 p 2 reguleerib olukordi, kus esineb ohutusnõuete rikkumine koos riski suurendamisega.

¹³³ P. Varul (viide 113), § 37, komm 4.1.3.

¹³⁴ RKTko 3-2-1-76-07.

¹³⁵ M. Kingisepp. Tüüptingimuste õigusliku reguleerimise vajadus ja põhimõtted lepinguteoorias. – Juridica 1998/IX, lk 1.

¹³⁶ PEICL kommentaarid, lk 168.

¹³⁷ J. Lahe, lk 74.

Võlaõigusseaduse § 452 lg 2 p 1 näeb ette, et kindlustusandjal ei ole võimalik täitmise kohustusest vabaneda, kui kindlustusvõtja on rikkunud muud kui kindlustusmakse tasumise kohustust, mis tuleb kindlustusandja suhtes täita enne kindlustusjuhtumi toimumist. Täiendavaks eelduseks on alternatiivselt, et see rikkumine toimub muul põhjusel kui kindlustusvõtja süü tõttu või kui rikkumine ei mõjutanud kahju tekkimist või kahju suurust.

Seega seab võlaõigusseadus ohutusnõuete rikkumisel kindlustusandjale täitmiskohustusest vabanemiseks samaaegselt kaks formaalset eeldust:

- rikkumine peab olema toimunud kindlustusvõtja süül (süü vorm ei ole oluline);
- rikkumine peab mõjutama kahju tekkimist või kahju suurust.

Mõlema eelduse samaaegne kohaldamine kindlustusandja täitmiskohustusest vabanemiseks on vajalik, sest näiteks olukorras, kus kindlustusvõtja autojuhilubade kehtivus on äsja lõppenud ning toimub liiklusõnnetus, siis tekiks justkui olukord, kus kindlustusandja on oma täitmise kohustusest vabanenud, sest süülisus kui üks eeldus on täidetud, seejuures tähelepanu pööramata asjaolule, kas juhiloa kehtivusaja möödumine on õnnetusjuhtumit kuidagi mõjutanud. See tingiks aga seisundi, kus ükskõik millise kindlustusvõtja ohutusnõude rikkumise korral oleks vaja tõendada ainult kindlustusvõtja süülisus, mille tagajärjel vabaneb kindlustusandja täitmise kohustusest. Samale seisukohale on jõudnud ka Tallinna Ringkonnakohus, kus leiti, et ainuüksi asjaolul, et metsloom jooksis kindlustatud sõidukile ootamatult ette, ei saa eeldada, et kindlustusvõtja juhiloa kehtivusaja möödumine oleks õnnetusjuhtumit kuidagi mõjutanud. Seega ei ole kindlustusandjal alust kahju hüvitamisest keelduda või lepingu kohaselt tasumisele kuulunud kahjuhüvitist vähendada.¹³⁸ Magistritöö autori arvamus ühtib siin Ringkonnakohtuga, mille kohaselt lisaks kindlustusvõtja süüle peaks kindlustusandja täitmiskohustusest vabanemiseks tõendama, et esineb seos metslooma sõidukile ettejooksu ja enne liiklusõnnetuse toimumist kehtivuse kaotanud juhiloa ning tekkinud kahju vahel. Seejuures kindlustusvõtja süü kohustuse rikkumisel võiks olla raske hooletus kui käibes vajaliku hoole olulisel määral

---

¹³⁸ TlnRnKo 20.02.2012, 2-12-17116.

järgimata jätmine, sest kehtetu juhiloa korral ei ole isikul juhtimisõigust.¹³⁹

Võlaõigusseaduse § 452 lg 2 p-i 2 kohaselt ei või kindlustusandja tugineda kokkuleppele, mille kohaselt ta vabaneb kindlustusjuhtumi toimumise puhul täitmise kohustusest kindlustusvõtja kohustuse rikkumise tõttu, kui kindlustusvõtja rikub kohustust, mida ta pidi täitma kindlustusandja suhtes eesmärgiga vähendada kindlustusriski või vältida selle suurenemist ja rikkumisel ei olnud mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ega kindlustusandja täitmise kohustusele. Kindlustusandja ja kindlustusvõtja võivad kokku leppida kindlustusvõtja kohustuses vähendada kindlustusriski või vältida kindlustusriski suurendamist, kuid ei saa sõlmida kokkulepet, mille kohaselt sellise rikkumise tagajärjeks on kindlustusandja täitmise kohustusest vabanemine.¹⁴⁰

Üheks selliseks juhtumiks võib olla alkoholijoobes sõiduki juhtimine. Seejuures on Riigikohus isegi juhi alkoholijoobes oleku puhul nentunud, et see võis küll eeldatavasti suurendada liiklusõnnetuse võimalikkust, kuid selle rikkumise tegelik mõju õnnetuse toimumisele tuleb alles tuvastada. Sõiduki juhtimine alkoholijoobes kui raske liikluseeskirja rikkumine võib olenevalt asjaoludest olla olukorras, kus liiklusõnnetuse toimumist ei ole mõjutanud teise sõidukijuhi tegevus ega mingi muu kõrvaline asjaolu, liiklusõnnetuse toimumise otseseks ja ainukeseks põhjuseks.¹⁴¹

Seega tuleb nii VÕS § 452 lg 2 p-i 1 kui ka VÕS § 452 lg 2 p-i 2 juures anda hinnang põhjuslikule seosele. Siinkohal näeb ka kindlustuseteenuse hea tava ette, et kindlustushüvitise vähendamisel kindlustustingimuste rikkumise tõttu arvestab kindlustusandja rikkumise mõju kahju tekkimisele ja/või tekkinud kahju suurusele.¹⁴²

Seejuures VÕS § 452 lg 2 p-i 2 sätte sõnastuses kindlustusvõtja süüd esile ei tooda, aga kuna säte räägib kohustusest, mida kindlustusvõtja pidi täitma kindlustusandja suhtes eesmärgiga vähendada kindlustusriski või vältida selle suurenemist ning antud magistritöö käsitleb ohutusnõuete järgimise kohustust, siis leiab magistritöö autor, et tõlgendades seda punkti koos VÕS § 452 lg 2 p-ga 1, siis on ka selle kohustuse rikkumise tagajärgede rakendamisel lisaks põhjuslikule seosele vaja anda hinnang

¹³⁹ RKTko 3-2-1-4-10.

¹⁴⁰ P. Varul jt (viide 1), § 452, komm 3.2.

¹⁴¹ RKTko 3-2-1-10-09.

¹⁴² Eesti Kindlustusseltside Liit. Kindlustuseteenuse hea tava. – [http://www.eksl.ee/images/files/Kindlustus_heatava\(10\).pdf](http://www.eksl.ee/images/files/Kindlustus_heatava(10).pdf) (17.03.2016).

kindlustusvõtja süüle. Vastasel juhul jätab säte mulje nagu kindlustusvõtjapoolne kohustuse rikkumine võib olla koguni mittesüüline. Lisaks tuleb arvestada, et VÕS § 452 lg 1 võimaldab kokku leppida ka kindlustusandja vabanemise hüvitamise kohustusest teiste süüvormide korral, siis tundub kohane hinnata ka sel juhul kindlustusvõtja süüd sarnaselt VÕS § 452 lg 2 p-le 1. Samale järeldusele on jõudnud ka Riigikohus. Asjaolude kohaselt oli kindlustatud objektil kahju tekitamise hetkel valvekeskusesse ühendatud valvestatud ning töökorras murdvarguse häiresüsteem, kuid turvafirmasse varguse ajal häiret ei saabunud. Kindlustusvõtja võimalikku ohutusnõuete rikkumist analüüsiti vastavalt VÕS § 452 lg 2 p-le 2. Kohus leidis, et kindlustusvõtja kohustus on tõendada kindlustushüvitise saamiseks kindlustusjuhtumi saabumine ja kahju suurus ning kindlustusandja peab hüvitise väljamaksmisest keeldumise õigustamiseks tõendama, et hageja rikkus kindlustuslepingut (ohutusnõudeid), sh lasub kindlustusandjal süü tõendamise koormus.¹⁴³ Seejuures on oluline, et rikkumisel oli mõju kindlustusjuhtumile.

Tõendamiskoormis tuleneb tsiviilkohtumenetluse seadustiku¹⁴⁴ § 230 lg-st 1, mis näeb ette, et kumbki pool peab hagimenetluses tõendama neid asjaolusid, millele tuginevad tema nõuded ja vastuväited, kui seadusest ei tulene teisiti. Autori arvates on selline tõendamiskoormise jagamine õiglane, kuna kindlustusvõtja huvi on saada kindlustushüvitist, mistõttu lasub temal kohustus tõendada kindlustusjuhtumi toimumine ning selle tagajärjel tekkinud kahju. Kui kindlustusandja leiab, et kindlustusvõtjal kindlustushüvitise saamiseks alus puudub, tuleb kindlustusandjal seda tõendada. Tõendamiskoormist on käsitletud ka Riigikohus, kus kindlustusvõtja kukkus 1. jaanuaril hotelli rõdult alla ja sai tervisekahjustuse. Seejuures oli kindlustusvõtja õnnetuse juhtumi hetkel raskes joobes. Kindlustuslepingu tingimuste kohaselt oli kindlustusandjal õigus kahju hüvitamisest keelduda, kuna hageja oli õnnetuse ajal raskes alkoholijoobes. Kohus leidis, et kindlustusandja peab tõendama, et kindlustusvõtjaga toimunud õnnetuse koha olustik oli turvaline. Kui see leiab kinnitamist, siis peab kindlustusvõtja kindlustusandja käest kindlustushüvitise saamiseks tõendama, et õnnetusjuhtumi põhjuseks oli muu väline asjaolu, mille tõttu ei saa enam lugeda alkoholijoovet õnnetusjuhtumi ainsaks põhjuseks.¹⁴⁵

---

¹⁴³ RKTko 3-2-1-17-06.

¹⁴⁴ Tsiviilkohtumenetluse seadusik. – RT I 2005, 26, 197 ... RT I, 02.02.2016, 8.

¹⁴⁵ RKTko 3-2-1-112-14.

Sarnaselt võlaõigusseadusele on ka Soomes leitud, et kindlustusandja peab täitmiskohustuse vähendamisel või keeldumisel andma hinnangu põhjuslikule seosele tekkinud kahju ja ohutusnõude rikkumise vahel. Seejuures peab kindlustusandja tõendama ka kindlustusvõtja süü olemasolu. Olukorras, kus ohutusnõuete rikkumine võib suurendada ka kindlustusriski, toimub kahju hüvitamine lepingulise kohustuse ja selle täitmise tõlgendamise kaudu. Lepingulise kohustuse rikkumise tagajärgi reguleerib VSL § 30, mis sarnaselt ohutusnõuete rikkumisele, eeldab süü ja põhjusliku seose olemasolu.

Eelnevast tulenevalt peab magistritöö autor vajalikuks märkida, et kuna § 452 lg 2 p-i 1 ja p-i 2 tagajärjed ning nende kohaldatavad eeldused on samad, siis käsitleb magistritöö autor edaspidiselt neid koos.

Seejuures mitmed Eesti kindlustusandjad jätavad vaatamata tsiviilkohtumenetluse seadustikus ette nähtud tõendamiskoormisele endale kindlustuslepingu tüüptingimuste kohaselt võimaluse otsustada hüvitise väljamaksmisest keeldumise või hüvitise vähendamise. Näiteks ERGO kindlustuslepingute üldtingimuste p 21.2 sätestab, et kindlustuslepingu täitmisest vabanemise ulatuse otsustab kindlustusandja.¹⁴⁶ O-J. Luik ja K. Haavasalu arvates on tegemist tühise tüüptingimusega, sest sellise sõnastusega jätab kindlustusandja endale ainuõiguse tõlgendada lepingutingimusi. Seega ei ole selline säte VÕS § 42 lg 1 ja lg 3 p 18 kohaselt siduv.¹⁴⁷ Magistritöö autor nõustub eelolevate autoritega, leides, et kindlustusandja hüvitise maksmisest keeldumine või vähendamine eeldab kindlustusandjapoolset analüüsi: kas tegemist on kindlustusjuhtumiga, kui suur on kahju, kas tegemist oli äkki riskivälistusega, millist kohustust kindlustusvõtja rikkus ning sellest tulenevalt langetada asjakohane otsus. Selline õigus jätaks kindlustusandjale justkui võimaluse rikkumise korral hüvitise väljamaksmisest keelduda, olenemata kindlustusvõtja süüst ning rikkumise mõjust kahju tekkimisele või selle suurusele.

Tarvidus rääkida PEICL-ist ohutusnõuete ja nende rikkumise õiguslike tagajärgede osas tingib asjaolu, et *common law* riikides kehtib erand seoses süü ja põhjusliku seose olemasoluga. *Warranties* kohustuse rikkumine vabastab kindlustusandja automaatselt hüvitamise kohustusest. Selle tulemusena loeb kindlustusvõtja süü sama

---

¹⁴⁶ ERGO kindlustuslepingute üldtingimused, p 21.2.

¹⁴⁷ O-J. Luik, K. Haavasalu, lk 169.

vähe kui rikkumise põhjuslik seos kahjuga. *Common law* riikides viib seega rikkumine kohese kindlustuslepingu lõpetamiseni ja vabastab kindlustusandja vastutusest, isegi siis kui rikkumise ei põhjustanud kindlustusvõtja käitumine ja isegi kui see ei mõjutanud kindlustusjuhtumi esinemist või kahju ulatust. Samas on leitud, et praktikas ei ole olukord nii hull: esiteks, Inglise kohtud lähenevad asjale kindlustusvõtjale sõbralikul viisil, kui tuvastatakse, kas *warranties* olid lepingus kokku lepitud ja kui otsustatakse nende ulatuse üle. Täpsemalt, nad piiravad selliste sätete ulatust ning panevad kindlustusvõtjale ainult kohustusi, mida on mõistlik oodata asjaoludest lähtuvalt. Seega kohaldavad Inglise kohtud sarnaseid normatiivseid kaalutlusi seoses *warranties* reguleerimisalaga nagu kohtud teistes EL-i liikmesriikides, kes võtavad arvesse kindlustusvõtja süü.¹⁴⁸ Võttes arvesse eelnevat, leiab magistritöö autor, et vajadus PEICL-i järele on igati õigustatud, kui silmas pidada ohutusnõudeid ja nende mittekohasest järgimisest tulenevaid õiguslikke tagajärgi.

3.2.3. Kindlustusvõtja süü rikkumise toimepanemisel

Seega kindlustusvõtja ohutusnõuete rikkumise üheks eelduseks kindlustusandja kindlustushüvitise maksmisest keeldumiseks või selle vähendamiseks on kindlustusvõtja süü kohustuse rikkumisel, kusjuures süü vorm ei ole oluline.

Eesti võlaõigusseadus lubab kindlustusandjal kindlustushüvitist vähendada või selle maksmisest keelduda kõikide süüvormide korral, kui selles on kokku lepitud. Vastupidiselt Eestile, on Soomes on välja kujunenud kindlustushüvitist vähendada 1/4 – 1/3, juhul kui tegemist ei olnud kindlustusvõtja tahtluse või raske hooletusega. Näiteks leidis Soome kindlustuse vahekohus, et kindlustusandjal on õigus hüvitist vähendada 1/3 ulatuses olukorras, kus sõidukijuht, olles suhkruhaige, ei söönud enne sõiduki juhtima hakkamist, seejuures ületades õnnetusjuhtumi teelõigul lubatud sõidukiirust 40 km/h võrra.¹⁴⁹ Sellest veel vähem, 1/5 ulatuses, leidis Soome kindlustuse vahekohus olevat õiglane olukorras, kus kindlustusvõtja poeg parandas koos sõpradega garaažis mopeede, mis aga süttis, sest maha oli sattunud kütust. Kohus võttis arvesse asjaolud, et tegemist oli alaealisega ning garaaži põleng ei

---

¹⁴⁸ G. Rühl, lk 6.

¹⁴⁹ Vakuutuslautakunta VKL 72/06, 27.04.2006. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-7206.html> (27.03.2016).

tekitanud suurt kahju ja see ei olnud ehitatud kokku elamispinnaga, siis on õiglane hüvitist vähendada 1/5 ulatuses.¹⁵⁰

Mainitust enam saab Soomes vähendada kindlustusandja poolt makstavast kindlustushüvitist vaid tahtluse või raske hooletuse korral. Sellisel juhul tuleb kõne alla kindlustushüvitise maksmisest keeldumine või selle vähendamine 1/2. Seejuures kerge hooletuse korral kuulub kahju hüvitamisele täies ulatuses. Seega on Soome kindlustuslepingu seadus piiritletud väga täpselt kindlustusvõtja süü ohutusnõuete rikkumisel, samal ajal kui võlaõigusseadus ei näe ette piiranguid seoses kindlustusvõtja süüga.

PEICL piirab see-eest veelgi enam kindlustusandja võimalust kasutada õiguskaitsevahendeid ohutusnõuete rikkumise korral, s.o tingimuste kasutamist, mis nõuavad kindlustusvõtjalt enne kindlustusjuhtumi toimumist ühel või teisel viisil käitumist.

Nimelt sätestab PEICL artikkel 4:103 (1), et tingimus, mis vabastab ohutusnõuete mittetäitmisel osaliselt või täielikult kindlustusandja täitmiskohustusest on kehtiv vaid siis kui kahju on põhjustatud kindlustusvõtja kavatsusega tekitada kahju või kui rikkumine on toime pandud kaudse tahtlusega ja teadmise, et rikkumise tagajärjel tõenäoliselt kahju tekib. Seejuures kaudne tahtlus (*recklessness*) on kergem süü vorm kui tahtlus, aga raskem kui raske hooletus (*gross negligence*) ning see tuleneb Montreali 1999. a konventsioonist rahvusvaheliste vedude kohta.¹⁵¹ Vastavate välistuste kohaldamiseks on vajalik kindlustuslepingus selline kindlustusandja õigus märkida.¹⁵² Klausel peab olema lepinguga ette nähtud, vastasel juhul see ei kohaldu, kuna PEICL ei vabasta kindlustusandjat hüvitamise kohustusest automaatselt.¹⁵³

Samas leiab J. Han Wansink, et pannes süü skaalal piiri vähemalt kaudsele tahtlusele koos teadmise, et kahju tõenäoliselt tekib, loob see tõendamiskohustuse kindlustusandjale, mida viimane ei suuda enamikul juhtudel täita.¹⁵⁴ Siinkohal nõustub magistrirühma autor eeltoodud seisukohaga, et kindlustusvõtja hooletu käitumine ohutusnõuete rikkumisel ei tohiks olla aluseks kindlustusandja

---

¹⁵⁰ Vakuutuslautakunta VKL 147/13, 24.09.2013. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-14713.html> (27.03.2016).

¹⁵¹ O-J. Luik, lk 80.

¹⁵² M. Schauer, lk 164.

¹⁵³ PEICL kommentaarid, lk 176.

¹⁵⁴ J. Han Wansink, lk 154.

täitmiskohustusest vabanemiseks. Samas sätestab PEICL artikkel 4:103 väga kõrged nõudmised kindlustusandjale, mille kaudu kaotavad ohutusnõuded oma mõtte, sest kindlustusandjal on väga raske kui mitte võimatu tõendada kindlustusvõtja tahtlust või kaudset tahtlust koos teadmise, et kahju tõenäoliselt tekib.

See-eest võimaldab PEICL lepingupooltel eeltoodud artiklist kõrvale kalduda selge erikokkuleppega. Nimelt näeb PEICL artikkel 4:103 (2) ette, et selgelt sätestatud tingimuse korral võib kindlustusandja täitmiskohustust vähendada vastavalt kindlustusvõtja süü astmele. Seejuures peab väljamakstav hüvitis olema seoses ohutusnõuete rikkumise tagajärjel tekkinud kahjuga. Kui kindlustusleping vastavat klauslit ei sisalda, tuleb kindlustusvõtjale maksta kindlustushüvitis täissummas.¹⁵⁵ Kui süü on väga väike, siis ei vabane kindlustusandja täitmise kohustusest, kuid kui süüaste läheneb raskele hooletusele, võib kindlustusandja vabaneda täitmisest täielikult.¹⁵⁶ Seega on PEICL-i kohaselt igal juhul kindlustusvõtjal või kindlustatul isikul õigus kindlustushüvitisele mistahes kahju korral, mis on tekkinud kindlustusvõtja hooletusest ohutusnõuete mittekohasel järgimisel.

Kuigi võlaõigusseadus ei välista kindlustusvõtja hooletuse korral kindlustusandja täitmiskohustuse vähendamise või kindlustushüvitisest keeldumise, siis on õiguskirjanduses leitud, et olukorras, kus kindlustusandja täitmiskohustus on välistatud ka hooletuse korral, ei korrespondeeru süü aste ja selle tagajärjed proportsionaalsuse mõttes, mille lepingupooled saavutaksid, kui nad oleksid lepingutingimuste osas läbirääkimisi pidanud. Hooletuse välistamise korral on tegemist transparentsuse printsiibi eiramisega. Seega ei tohiks kohtud sellises olukorras *contra proferentem* reeglile tuginedes aktsepteerida kindlustusandja vabanemist täitmiskohustusest.¹⁵⁷ Magistritöö autor nõustub antud hoiakuga, sest kindlustuslepingute sõlmimise eesmärgiks peaks olema katta kindlustusvõtja hooletus lisaks õnnetusjuhtumile, ning olukorras, kus hooletus on välistatud, kaob ära ka kindlustuslepingute üldine mõte. Kui raske hooletuse välistamisel leidis magistritöö autor, et see vajab eraldi kindlustusvõtjapoolset aktsepti, siis hooletuse välistamisel oleks see ilmingimata vajalik. Seal juures arvab magistritöö autor, et hooletuse välistamisel kaoks isikutel ilmselt üldse huvi kindlustuslepinguid sõlmida.

---

¹⁵⁵ PEICL kommentaarid, lk 176.

¹⁵⁶ *Ibid.*, lk 177.

¹⁵⁷ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 26.

Kindlustuslepingu olulise ebamõistliku rikkumise korral võib hüvitist vähendada nullini, kui kindlustuslepingust või õigusaktidest tulenevate ohutusnõuete rikkumine on tahtlik, ebamõistlik ja sedavõrd oluline, ilma mille esinemiseta ei oleks kindlustusjuhtumit saabunud või selle esinemine oleks samas situatsioonis vaid teoreetiliselt laadi.¹⁵⁸ Kindlustusandjal on kohustus põhjendada, miks ta ei kaalu hüvitise vähendamise võimalust ja milliste tingimuste olemasolul oleks seda olnud võimalik teha.¹⁵⁹ Seda, et hüvitise maksmisest keeldumise või selle vähendamise otsustamisel tuleb muuhulgas kaaluda ka seda, kuivõrd kindlustusvõtja tegevus või tegevusetus suurendas kindlustusjuhtumi saabumise riski, on Riigikohus märkinud veel mitmes lahendis.¹⁶⁰

Seejuures tekib küsimus, mis seoses on ohutusnõude täitmise säte ja kahju põhjustamine raskest hooletusest või tahtlusest PEICL artikkel 9:101 kohaselt. Martin Schauer on püstitanud küsimuse, et kui kindlustusvõtja ei täida ohutusnõudeid, kas siis saab rakendada artiklit 9:101.¹⁶¹ Nimelt sätestab PEICL-i artikkel 9:101 (1), et kindlustushüvitis ei kuulu tasumisele juhul, kui kindlustatud isik või kindlustusvõtja tekitas kahju tahtlikult või raske hooletusega ja teadmisega, et kahju tõenäoliselt tekib. Kindlustusandja vabanemine täitmise kohustusest raske hooletuse korral peab olema kindlustuslepingus sätestatud.¹⁶² Ühelt poolt tahtluse välistamine on mõistlik, sest tahtlus viitab kindlustuspettusele ja on seetõttu *ex injuria non oritur*, samas raske hooletus koos teadmisega, et kahju tõenäoliselt kohaldamine ohutusnõuete rikkumise korral on küsitav. Oleks õige väita, et kui kindlustusvõtja ei täida ohutusnõudeid, ei tohiks rakendada artiklit 9:101, sest see justkui tagaks kindlustusandjale “varuväljapääsu” täitmiskohustusest vabanemiseks. Nõudes kindlustusvõtjalt teatud toimingute tegemist või mitte tegemist ning määratledes sellised teod ohutusnõuetena, piiritleb kindlustusandja nende rikkumise võimalikud õiguskaitsevahendid, st artiklid 4:102 ja 4:103, mitte artikkel 9:101. Samas võib tulevikus tekkida olukord, kus kindlustusandjad ei määratle täpselt kindlustuslepingu tingimustes ohutusnõudeid eesmärgiga artikli 9:101 rakendamiseks. Selliselt aga käituks kindlustusandja halvas usus.¹⁶³ Magistritöö autor antud seisukohaga, et ohutusnõuete rikkumisel ei tohiks

¹⁵⁸ TlnRnKo 10.02.2010, 2-07-59971.

¹⁵⁹ RKTko 3-2-1-25-04.

¹⁶⁰ RKTko 3-2-1-17-06; RKTko 3-2-1-25-04.

¹⁶¹ M. Schauer, lk 164.

¹⁶² O-J. Luik, lk 80.

¹⁶³ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 36.

kindlustusandja tugineda PEICL artiklile 9:101, sest siis kaotaks oma mõtte artikkel 4:103. Seejuures lepingutingimusi tuleks eelkõige analüüsida ohutusnõuete valguses.

Seejuures leiab J. Han Wansink, et ebatõenäoline on olukord, kus kindlustusandja PEICL-i režiimi kohaldades valib ohutusnõuded kui peamise viisi kindlustuskaitse ulatuse vähendamiseks, võttes arvesse kindlustusandja positsiooni kui kindlustuslepingu poole võimalusi ning erinevaid alternatiive. Siinkohal toob J. Han Wansink näite, kus kindlustusandja tahab kodukindlustuses katta ainult varguse riski:

- Kindlustuskaitse katab:
  1. (...)
  2. varguse hoonesse sissemurdmise teel.
- Kindlustuskaitse ei kata vargust, va kui see on toimunud sissemurdmise teel.
- Varguse risk on kindlustuskaitsega kaetud, kui ruumid on lukustatud ja sisenemine ei ole muul viisil võimalik kui sissemurdmise teel.

Tõenäoliselt kindlustusandja eelistab 1 ja 2 valikut, sest see tagab kindlustusvõtjale piiratud kindlustuskaitse, sõltumata põhjusliku seose ja süü nõudest. PEICL jätab kindlustusvõtjale ja kindlustatud isikule võimaluse tõlgendada 1 ja 2 punkti sõnastust kui ohutusnõudeid artikli 4:101 tähenduses, sest muidu tekiks vastuolu kindlustusmaksete tariifide kindlaksmääramise vabaduse põhimõttega kui ühe peamise Euroopa kindlustusõiguse printsiibiga. See oleks aga vastupidine tulemus PEICL-i kõige olulisemale eesmärgile, st valikulisele vahendile, mis annab olulise panuse kindlustuse siseturu toimimisele.¹⁶⁴

Seega võib öelda, et kindlustusandja õiguse korral täitmiskohustust piirata või sellest keelduda, on tarbija seisukohast kõige sõbralikum PEICL, sätestades kõige rangemad eeldused kindlustusvõtjate kaitseks ohutusnõuete rikkumisel. Seejuures vastavate välistuste kohaldumiseks on vaja tuua selline kindlustusandja õigus kindlustuslepingus ära. Soome kindlustusõigus on samuti tarbijakeskne, lubades kindlustusandjal hüvitise maksmisest keelduda või seda vähendada kindlustusvõtja raske hooletuse ja tahtluse korral. Vastupidiselt aga eelnevale, vabaneb võlaõigusseaduse kohaselt kindlustusandja täitmise kohustusest automaatselt kindlustusvõtja tahtluse korral, kuid ei keela kindlustuslepinguga ette näha täitmisest vabanemine ka teiste süüvormide korral. Eesti kindlustusandjad näevad

---

¹⁶⁴ J. Han Wansink, lk 155.

kindlustuslepingutes ette pikad nimekirjad ohutusnõuetest ning täitmise kohustusest vabastavatest alustest, mis sealhulgas näevad ette ka kindlustusandja vabanemise täitmise kohustusest, kui kindlustusvõtja ei täida ohutusnõudeid ja seda vaatamata kindlustusvõtja süüastmele. Seega võib tarbija seisukohast öelda, et PEICL ja Soome kindlustusõigus on mõistlikumad.¹⁶⁵

3.2.4. Hooletuse, raske hooletuse ja tahtluse piiritlemine

Eelnevalt leidis magistritöö autor, et kindlustuslepingus võib kokku leppida ka selles, et kindlustusandja vabaneb täitmise kohustusest, kui kindlustusvõtja põhjustas kindlustusjuhtumi toimumise raske hooletuse tõttu. Raskeks hooletuseks on Tallinna Ringkonnakohus pidanud näiteks liikluseeskirjade jämedat eiramist, kui kindlustusvõtja ületas kurvi läbimisel kriitilise kiiruse, mistõttu on kindlustusandjal õigus keelduda kindlustushüvitise maksmisest.¹⁶⁶ Kindlustushüvitise vähendamine tuleks kõne alla olukorras, kus sõiduki kiirus jääb lubatavuse piiridesse või ületab seda vähesel määral. Tallinna Ringkonnakohus leidis, et kui sõiduki kiirus 50 km/h alas oli vähemalt 80 km/h, siis on kindlustusandjal õigus keelduda kindlustushüvitise maksmisest, sest võimalus sattuda Tallinna kesklinnas nelikveolise sõidukiga külglibisemisse viisil, mis paiskas sõiduki üle kõnnitee äärekivi kõrgendi vastu puud, oleks sel juhul olnud välistatud.¹⁶⁷ Samas on Soome kindlustuse vahekohus pidanud kindlustusvõtja süüd raskest hooletusest väiksemast ning soovitanud kindlustusandjal täielikult kahju hüvitada, kui kindlustusjuhtum põhjustati 80 km/h alas kiirusega 100-110 km/h¹⁶⁸ või 115-120 km/h¹⁶⁹, kuid 200km/h¹⁷⁰ korral leidis kohus, et kindlustusvõtja on käitunud raskelt hooletult ning kindlustusandjal on õigus keelduda kahju hüvitamast. Eelnevast tulenevalt võib magistritöö autor väita, et võrreldes Eesti kindlustusandjatega on Soome kindlustusandjad leebemad ning kiiruseületamise tagajärjel tekkinud kindlustusjuhtumi korral hinnatakse Soomes kindlustusvõtja süü väiksemaks kui Eestis, mistõttu tõenäosus saada kindlustushüvitis täies või suuremas

¹⁶⁵ O-J. Luik, lk 80.

¹⁶⁶ TlnRnKo 22.10.2007, 2-06-21186.

¹⁶⁷ TlnRnKo 10.02.2010, 2-07-59971.

¹⁶⁸ Vakuutuslautakunta VKL 37/08, 12.06.2008. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-3708.html> (05.04.2016).

¹⁶⁹ Vakuutuslautakunta VKL 201/08, 12.06.2008. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-20108.html> (05.04.2016).

¹⁷⁰ Vakuutuslautakunta VKL 780/07, 27.03.2008. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-78007.html> (05.04.2016).

ulatuses on Soomes suurem kui Eestis. Seejuures leiab autor, et ühtses Euroopa Liidu majandusruumis ei ole see mõistlik, et Eesti kindlustusandjatel on suuremad õigused keelduda hüvitise maksmisest kui Soome kindlustusandjatel.

Riigikohtu praktikas on sõidukiiruse ületamise kohta veel leitud, et raske hooletuse tuvastamisel ei saa lähtuda vaid lubatud sõidukiiruse järgimisest, vaid hoolsuskohustuse sisustamisel tuleb lähtuda sellest, kas valitud sõidukiirus oli tee- ja ilmastikuolude puhul sobiv. Sõidukijuht, kes ületab libedal teel piirkiirust, on käibes jätnud järgimata vajaliku hoolsuse olulisel määral, st tema käitumine on vaadeldav raske hooletusena ja sellises olukorras võib kindlustusandja vabaneda kahju hüvitamise kohustusest.¹⁷¹ Ilmastikuolusid on Soome kindlustuse vahetõhus arvestanud ka alkoholi- ja narkojoobes sõitmise tagajärjel tekkinud kindlustusjuhtumi korral. Vahetõhus leidis, et kuna ilmastikutingimused olid head ning kindlustatud isik ei ületanud kiirust, on kindlustusandjal õigust hüvitist vähendada 50%, sest kindlustusvõtja oli tarbinud nii alkoholi kui ka narkootikume.¹⁷² Magistritöö autor nõustub eelnevate kohtulahenditega, et lisaks kiiruse ületamisele, tuleb anda ka hinnang ilmastikutingimustele, sest kui kiirusepiirangut asulasisesel teel ületatakse küll vähesel määral, kuid kindlustusjuhtumi toimumise hetkel sajab lörtsi, siis isegi vähesel kiiruseületamise korral võivad ilmastikutingimused mängida rolli kindlustusvõtja süü kindlaksmääramisel. Lisaks kohustab ka LS § 50 lg 3 p 1 sõidukijuhti oma sõidukiiruse valikul arvestama teeolusid ja ilmastikutingimusi. Seejuures on oluline anda hinnang ka põhjusliku seose olemasolule, sest olukorras, kus kindlustusvõtja on purjus ja ületab halbades ilmastikuoludes kiirust, aga kahju põhjus on kõrvalteelt ettesõitev jalgrattur, siis on täidetud küll kindlustusvõtja süü küsimus, kuid põhjuslik seos rikkumise ja kahju vahel puudub.

Raske hooletuse ja hooletuse eristamisel tuleb anda vastus küsimusele, mida tähendab “olulisel määral” mittejärgimine. Seda on analüüsinud Tallinna Ringkonnakohus, leides, et see eeldab juhtunu asjaoludel põhinevat hinnangut. Kerge ja raske hooletuse eristamisel tuleb lähtuda faktilistest asjaoludest ja igakordselt püüda vastata küsimusele, kas isik on jätnud rakendamata sellised ettevaatusabinõud, mille kohaldamine tundub antud olukorras igale isiklike omaduste poolest sarnasele isikule

---

¹⁷¹ RKTko 3-2-1-35-11.

¹⁷² Vakuutuslautakunta VKL 46/14, 20.08.2014. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-4614.html> (24.03.2016).

elementaarne. Raske hooletusega on tegemist üksnes juhul, kui sellele küsimusele saab vastata jaatavalt. Ringkonnakohus on pidanud hooletuseks olukorda, kus sõiduki juht tegi parempöörde üle paremalt kulgeva trammitee ja keeras oma sõidukiga ette trammile ning sõiduk selle tagajärjel hävis. Kohus leidis, et isik käitus küll nii väliselt kui sisemiselt hooletult, kuid puudusid asjaolud, mis annaksid alust väita, et manöövrit tehes jättis isik käibes vajaliku hoole järgimata ebatavaliselt suurel määral. Tegemist oli temapoolse tähelepanematusena, mis kvalifitseerub hooletuseks.¹⁷³ Samas on teises otsuses Tartu Ringkonnakohus leidnud, et kindlustusvõtja on käitunud raskelt hooletult kui sõidab vilkuvate punaste tulede ajal raudteele ja sõiduk põrkub rongiga. Kindlustusvõtja põhjendas toimunut sellega, et raudteeülesõidukoht olid puudulikult tähistatud ning madal sügisene päike takistas teiste liikluskorraldusvahendite märkamist. Kohus aga leidis, et olemasolevad liikluskorraldusvahendid andsid kindlustusvõtjale piisavat infot eesoleva raudteeülesõidukoha kohta ning kindlustusvõtjal oli võimalus aegsasti rongi lähenemist märgata, seega on kindlustusvõtja rikkunud liikluseeskirja ning kindlustusandjal on õigus täielikult kahju hüvitamisest keelduda.¹⁷⁴ Magistritöö autori arvates kahe üsnagi sarnase juhtumi erinev käsitus on tingitud asjaolust, et mõlemal juhul oli küll tegemist kindlustusvõtjapoolse tähelepanematusena, kuid Tartu Ringkonnakohtu lahendis oli kindlustusvõtjal ajaliselt rohkem aega märgata rongi lähenemist. Seejuures tulebki anda hinnang kindlustusvõtja hoolsuskohustuse rikkumise kestusele, st kas kindlustusvõtjal oli vastavas situatsioonis otsuse langetamiseks aega järelemõtlemiseks.

Soome kindlustuse vahekohus soovitas kindlustusandjale kahju täies ulatuses hüvitada olukorras, kus kindlustusvõtja läks auto pagasiruumist ravimeid võtma, seejuures jättis sõiduki mootori tööle ning võtmed süütelukku. Samal hetkel varastati sõiduk. Samas teises lahendis, kus kindlustusvõtja jättis auto parkimisplatsile soojenema ning läks 15 minutiks tagasi koju, leidis vahekohus, et kindlustusvõtja on käitunud raskelt hooletult ning kindlustushüvitist tuleks vähendada 50% ulatuses.¹⁷⁵ Seega kindlustusvõtja hooletuse ja raske hooletuse eristamiseks tuleb igakordselt anda hinnang, kas kindlustusvõtja jättis käibes vajaliku hoole olulisel määral järgimata. Seejuures nõustub magistritöö autor Soome kindlustuse vahekohtu tehtud järeldusega,

¹⁷³ TlnRnKo 11.04.2014, 2-12-26715.

¹⁷⁴ TrtRnKo 10.12.2010, 2-08-70614.

¹⁷⁵ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 34.

et esimese juhtumi puhul ei saa kindlustusvõtjale ette heita ühegi rikkumise toimepanemist, sest isik viibis varguse hetkel auto läheduses. Tegemist on ettenägematu sündmusega. Teises lahendis käitus kindlustusvõtja ka magistritöö autor arvates raskelt hooletult, jättes sõiduki järelvalveta ning seeläbi lihtsasti varastatavaks. Tõenäoliselt poleks autot varastatud, kui kindlustusvõtja ei oleks ohutusnõudeid rikkunud.

Seega ei tähenda kindlustuslepingu sõlmimine seda, et kindlustusvõtja ei pea järgima käibes vajalikku hoolt oma asjade eest hoolitsemisel.¹⁷⁶ Kuigi võtmete hoidmise hoolsuskohustus teenib eelkõige varguse ärahoidmise eesmärki, on selle kohustuse eesmärk siiski laiem. Kindlustusvõtjal lasub üldine hoolsuskohustus teha kõik endast olenev, et kaitsta oma vara, sh takistada kolmandate isikute ligipääs sõiduki võtmetele. Sõiduki lukustatus ja hoolsus võtmete hoidmisel on ühtmoodi oluline nii varguse kui omavolilise kasutamise puhul. Olukorras, kus sõiduk varastati korteris kapi peal olnud võtme abil ja selle võtme hõivas kindlustusvõtja magamise ajal kindlustusvõtja tuttav, kellega ta eelnevalt koos alkoholi tarvitas, leidis Harju Maakohus, et kindlustusvõtja on käitunud tahtlikult.¹⁷⁷ Samas teises kohtulahendis leiti, et ühestki õigusaktist ei tulene, et isik peab alati vastutama kõigi oma tuttavate või lähedaste isikute käitumise eest. Seetõttu ei saa üheltki kindlustusvõtjalt eeldada, et ta suhtleb kodus, tööl või muudes oludes ainult nende isikutega, kelle puhul ta saab täiesti kindel olla mistahes kavatsuste puudumises. Seejuures võivad ka tundmatud isikud kasutada erinevaid ettekäändeid selleks, et kindlustusvõtjaga tutvuda, tema elukohta siseneda ja panna seejärel toime kuritegu. Teiste inimeste enda elukohta sisse lubamisel ei saa eeldada, et kindlustusvõtja võtab enda kanda mistahes sellest tulenevad riskid. Olukorras, kus auto võtmed võeti pükste taskust, mis olid riidekapis kõrvaliste isikute eest peidetud, leidis Tallinna Ringkonnakohus, et asjas puudub kindlustusvõtja süü ning kindlustusandja tüüptingimus, mis nägi ette, et vargus või röövimine ei ole kindlustusjuhtum, kui selle pani toime isik, kellel oli ilma jõudu kasutamata või vägivalla kasutamisega ähvardamata võimalus kindlustusobjekti võtmetele või pultidele ligi pääseda, on tühine.¹⁷⁸ Magistritöö autor leiab, et oma olemuselt üsnagi sarnaste olukordade niivõrd erinev lahendus tuleneb asjaolust, et ühel juhul olid autovõtmed kõigile kõrvalistele isikutele kättesaadavad, rikkudes

---

¹⁷⁶ RKTko 3-2-1-59-05.

¹⁷⁷ HMKo 28.04.2009, 2-07-10217.

¹⁷⁸ TlnRnKo 26.03.2014, 2-13-11391.

sedasi võtmete hoidmise hoolsuskohustus, kuid teisel juhul ei ole ühtegi kohustust, mida kindlustusvõtja oleks süüliselt rikkunud. Samas ei nõustu magistritöö autor esimeses lahendis jõutud järeldusele, et kindlustusvõtja käitus tahtlikult. Autori arvates puudusid antud asjas tõendid selle kohta, et kindlustusvõtja jättis võtmed külalistele kättesaadavale kohale eesmärgiga, et kindlustusjuhtum toimuks. Seega leiab autor, et kindlustusvõtja käitus võtmete hoolsuskohustuse rikkumisel raske hooletusega. Seejuures vajab rõhutamist asjaolu, et juhul kui kindlustusandja täitmiskohustus kindlustusvõtja raske hooletuse puhul polnud kindlustuslepinguga välistatud, jõudis kohus väära lahendini.

Sarnane kindlustusjuhtum leidis aset Soomes, kus kindlustusvõtja poeg jättis seljakoti koos autovõtmetega sõbra valveta ühiselamu ruumi, kus õhtu jooksul viibisid ka teised inimesed. Hommikul olid kott koos võtmete ja autoga varastatud. Sellises olukorras leidis Soome kindlustuse vahekohus, et kindlustusandjal on õigus hüvitist 1/3 võrra vähendada.¹⁷⁹

Riigikohtu käsitus oli samuti kohtuasi, kus lukustamata välisukse avamise teel siseneti kindlustusvõtjale kuuluvasse elumajja ning varastati sõiduauto süütevõti koos signalisatsioonipuldiga, mida kasutades varastati elumaja hoovile pargitud sõiduk. Kindlustusandja keeldus kahju hüvitamast, sest kindlustuslepingu tingimuste kohaselt kui sõiduki vargus on korda saadetud võtmeid kasutades, hüvitatakse kahju juhul, kui teo toimepanija on sõiduki võtmed oma valdusesse saanud röövimisega või hoonesse sissemurdmisega, millega kaasnevad sissemurdmisjäljed. Kohus eitas kindlustusandja õigust kindlustusriski selliselt piirata viidates seejuures *contra proferentem doctrine* rakendamise vajadusele ning nentis, et mõju kindlustusjuhtumile ei oma sissemurdmisjälgede olemasolu, vaid kindlustusjuhtumi toimumisele saavad mõjuda muud tegurid, eelkõige kindlustusvõtja käitumine enne kindlustusjuhtumi saabumist.¹⁸⁰ Sarnast olukorda käsitles ka Soome kindlustuse vahekohus, kus autovõtmed varastati kindlustusvõtja köögist laua pealt, seejuures oli laud ja seal peal olnud asjad hästi nähtavad köögi aknast. Varguse hetkel viibis kindlustusvõtja kodus, kuid sissemurdmisjäljed puudusid ning kindlustusvõtja ei osanud öelda, kas välisuks oli varguse momendil lukustatud. Vahekohus leidis, et kindlustusvõtja süü võtmete

---

¹⁷⁹ Vakuutuslautakunta VKL 462/14, 16.12.2014. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-46214.html> (04.03.2016).
¹⁸⁰ RKTko 01.06.2005, 3-2-1-59-05.

hoidmise kohustuse rikkumisel on väike, mistõttu tuleks kindlustusandjal kindlustushüvitis maksta välja täies ulatuses.¹⁸¹ Seega leidis Soome kindlustuse vahekohus, et kindlustusvõtja süü võtmete hoolsuskohustust rikkumisel on väike, vaatamata asjaolule, et vargad sisenesid majja lukustamata ukse kaudu. Sarnaselt leidis Soome kindlustuse vahekohus teises kindlustusvaidluses, et kindlustusvõtja ei ole võtmete hoidmise hoolsuskohustust rikkunud olukorras, kus autoomanik läks sisespordihallis jalgpalli mängima, jättes sõiduki võtmed väljaku äärde spordikotti, sest spordihallis puudusid lukustatavad kapid. Kindlustusvõtja sportimise ajal varastati spordikotist võtmed ja nende abil ka sõiduk.¹⁸² Eestis keelduks kindlustusandja sellisel juhul kindlustushüvitise väljamaksmisest, viidates võtmete hoidmise hoolsuskohustuse rikkumisele.

Eesti ja Soome kindlustusandja täitmiskohustuse vabanemise erisuse näiteks toob magistratöö autor veel järgnevad kohtulahendid, kus heideti kindlustusvõtjale ette tuleohutusnõuete mittejärgimist. Eestis on kohtulahend, kus kindlustusvõtja vend kõndis läbi maja küünlaga, maja süttis ja põles maha. Kindlustusandja vähendas makset 50%.¹⁸³ Soomes aga süttisid saunakerise ääres kuivanud riided, saun põles maha ning sauna mahapõlemise kahjud hüvitati 75%.¹⁸⁴ Samas ulatuses kahju hüvitamise nägi ette Soome kindlustuse vahekohus olukorras, kus tulekahju põhjust ei suudetud kindlaks teha, kuid leiti, et tulekahju võis tekkida ilmselt kindlustusvõtjapoolsest siseruumides suitsetamisest, olles ise samal ajal alkoholijoobes. Vahekohus leidis, et kindlustusvõtja ei ole järginud tuleohutusnõudeid.¹⁸⁵ Seejuures leidis Soomes aset olukord, kus kamin jäeti järelevalveta, sest kindlustusvõtja sõnul oli järel ainult tuhk. Hiljem leiti, et tulekahju sai alguse kaminast lennanud sädeme tagajärjel. Kohus heitis ette tuleohutusnõuete täitmata jätmist ning leidis, et kindlustusandjal on õigus hüvitist vähendada 10%.¹⁸⁶ Sarnaste juhtumite korral, kus kindlustusvõtja ei ole järginud vajalikke

¹⁸¹ Vakuutuslautakunta VKL 261/14, 25.09.2014. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-26114.html> (27.03.2016).

¹⁸² Vakuutuslautakunta VKL 312/07, 30.08.2007. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-31207.html> (27.03.2016).

¹⁸³ PMKo 02.03.2010, 2-08-86293.

¹⁸⁴ Vakuutuslautakunta VKL 182/10, 15.12.2010. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-18210.html> (12.03.2016).

¹⁸⁵ Vakuutuslautakunta VKL 163/15, 22.09.2015. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-16315.html> (24.03.2016).

¹⁸⁶ Vakuutuslautakunta VKL 82/15, 22.09.2015. – <https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-8215.html> (24.03.2016).

tuleohutusnõudeid, on Soome kindlustusandjad leebemad ning näevad ette suuremas ulatuses kindlustushüvitise väljamaksmise kui Eestis. Seejuures on tõstatatud küsimus, miks Eesti kindlustusandjatel on suuremad õigused keelduda täitmiskohustusest kui Soome kindlustusandjatel.¹⁸⁷

Lisaks on kohtud leidnud, et kui kindlustusvõtja on teinud temalt kõik mõistlikult eeldatava kindlustatud objekti kaitseks, tuleb kindlustusandja poolt kahju hüvitada.¹⁸⁸

Tallinna Ringkonnakohus on jõudnud järeldusele, et kui signaal varguse ajal valvekeskusesse ei jõudnud, kusjuures põhjust ei ole tuvastatud, siis on kindlustusandjal kohustus tuua asjaolud, millest nähtuks, et signaal jäi valvekeskusesse edastamata kindlustusvõtjast tulenevatel asjaoludel, st kindlustusvõtja ei ole teinud kindlustatud objekti kaitseks kõike temalt mõistlikult eeldatavat. Vastasel juhul tuleb eeldada, et hageja ei ole ohutusnõudeid rikkunud.¹⁸⁹

Samas on Riigikohus leidnud, et olukorras, kus kindlustusandja ja kindlustusvõtja olid kokku leppinud, et murdvarguse vastu kindlustamisel oli valvesignalisatsiooni paigaldamine kohustuslik ja kindlustusvõtja pidi tagama signalisatsiooniseadmete olemasolul nende korrasoleku ehk rakendumise ohu esinemisel ja häiresignaali edastamise turvaettevõttele, kuid need ei edastanud pärast varaste ruumi sisenemist turvafirmale häiresignaali, sest 3 liikumisandurit oli isoleeritud, leidis kohus, et ei saa rääkida kindlustusvõtja süü puudumisest, kuna andurite kinnikatmine sai toimuda üksnes ajal, mil signalisatsioonisüsteem oli välja lülitatud, mistõttu oleks kindlustusvõtja saanud visuaalse vaatlusega signalisatsioonisüsteemi rakendumata jätmist vältida.¹⁹⁰

Kindlustusandjad näevad kindlustuslepinguga ette ka ohutusnõude, et sõidukit ei tohi juhtida väsimusseisundis.¹⁹¹ Tallinna Ringkonnakohus käsitles tsiviilasja, kus sõidukit juhtinud isik oli enne rooli asumist eelnevalt puhanud, ei olnud autot juhtinud enne juhtide vahetust, teel oli tehtud mitu puhkepausi, kuid juht kaotas hetkeks suikumise tagajärjel kontrolli sõiduki juhtimise üle, sõites teelt nn põllule, millel oli aga pimedas nähtamatu drenaažitoru. Kohus leidis, et kindlustusandja peab kindlustushüvitise täies ulatuses välja maksma, sest sõidukit juhtinud isik tegi kõik endast sõltuva, et tagada

¹⁸⁷ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 35.

¹⁸⁸ RKTKo 3-2-1-59-05.

¹⁸⁹ TlnRnKo 09.09.2008, 2-07-2078.

¹⁹⁰ RKTKo 3-2-1-25-04.

¹⁹¹ ERGO sõidukikindlustuse tingimused, p 11.1.5; Seesami sõidukikindlustuse tingimused, p 80.

ohutu sõit.¹⁹² Samale seisukohale jõudis ka Soome kindlustuse vahetuskohus, leides, et kindlustusvõtja süü on väike olukorras, kus sõiduki juht jäi paariks sekundiks rooli taga magama, sõites otsa valgustuslambile ja teisele sõidukile. Kindlustusandjale soovitati maksta kindlustushüvitis täies ulatuses.¹⁹³

3.2.5. Põhjuslik seos ohutusnõuete rikkumise ja kindlustusjuhtumi vahel

Lisaks kindlustusvõtja süüle on kindlustusandja täitmiskohustusest vabanemiseks nõutav, et kindlustusvõtja rikkumine oleks mõjutanud kahju tekkimist või kahju suurust. Riigikohus on seejuures rõhutanud, et kindlustusandja kohustuseks on põhjendada ja tõendada, kas või kuivõrd mõjutas kindlustuslepingu rikkumine kindlustusjuhtumi toimumist. Kiiruse ületamise korral ei saa kindlustusandja ainult nentida asjaolu, et veoautojuht ületas oluliselt asulas lubatud sõidukiirust 50 km/h. Selgesõnaliselt peab olema tuvastanud, kas ja kuidas põhjustas sõidukiiruse ületamine liiklusõnnetuse.¹⁹⁴

Olukorras, kus kindlustuslepingu kohaselt pidi kaupluses olema tulekahjusignalisatsioon, on selle puudumine otseselt kahju suurust mõjutavaks teguriks. Tulekahjusignalisatsioon tagab tulekahju võimalikult kiire avastamise kahju tekkimise vältimiseks või vähendamiseks. Seega, mida kiiremini tulekahju puhkemine avastatakse, seda väiksem on tekkida võiv kahju. Kohus leidis, et kindlustusandjal on õigus kindlustushüvitist 50% võrra vähendada, kuna kindlustusvõtjapoolne lepingu rikkumine põhjustas piisava tõenäosusega suurema kahju.¹⁹⁵ Magistritöö autor nõustub kohtu järeldusega, sest tulekahjusignalisatsiooni eesmärk on võimalikult varajases staadiumis tulekahjust teatada, mistõttu selle puudumine tekitab suure tõenäosusega suurema kahju. Seega on kindlustusvõtjale etteheidetav tulekahjusignalisatsiooni paigaldamata jätmine.

Sarnane olukord leidis aset kui varastati kopp-laadur, millel ei olnud valvesignalisatsiooni ega immobilisaatorit. Kindlustuslepingu tingimuste järgi on töomasina vargus kindlustusjuhtumiks üksnes siis, kui töömasinale on paigaldatud ja

¹⁹² TlnRnKo 05.12.2014, 2-14-6083.

¹⁹³ Vakuutuslautakunta VKL 598/07, 22.11.2007. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-59807.html> (27.03.2016).

¹⁹⁴ RKTko 3-2-1-17-08.

¹⁹⁵ TlnRnKo 14.02.2007, 2-05-15428.

juhtumi toimumuse ajal sisse lülitatud immobilisaator või käivitusahela katkestusfunktsiooniga signalisatsioon või kui töömasin on pideva mehitatud valve all. Kohus leidis, et kindlustusvõtja on oma kohustust rikkunud, kuna ei ole töömasinale paigaldanud immobilisaatorit.¹⁹⁶ Samuti võib ka selles lahendis tõdeda, et immobilisaatori olemasolu oleks tõenäoliselt varguse ära hoidnud või autorvarguse varastele raskemaks teinud. Kohtul on õigus väita, et immobilisaatori paigaldamata jätmine omas mõju kindlustusjuhtumi toimumisele.

Seejuures võtmete hoidmise hoolsuskohustuse kui ohutusnõude mõtteks on vähendada kindlustusriski ning selle kohustuse rikkumisel on otsene mõju kindlustusjuhtumi toimumisele ja kindlustusandja täitmise kohustusele.¹⁹⁷ Riigikohus on leidnud, et kui sõiduki võtmed läksid sõiduki kasutaja valdusest välja ilma jõudu kasutamata või vägivallaga ähvardamata, siis kindlustusandja vabaneb kindlustushüvitise maksmise kohustusest vaid siis, kui kindlustusvõtja ei ole end konkreetse riski vastu kindlustanud VÕS § 423 lg 2 tähenduses või ta on rikkunud mõnda kokkulepitud kohustust, millel oli kindlustusjuhtumi toimumisele mõju.¹⁹⁸

Kuidas hinnata aga kindlustusvõtja rikkumise mõju tekkinud kahjule olukorras, kus kindlustusvõtja jätab varuvõtmed lukustatud pagasiruumi. Viru Maakohus leidis, et ei saa lugeda mõistlikuks käitumiseks sõiduki võtmete jätmist sõidukisse ajaks, mil auto on järelvalveta, sest sellisel juhul eksisteerib võimalus, et sõidukisse sissemurdmisel saab neid võtmeid kasutada sõiduki käivitamiseks ja signalisatsiooni väljalülitamiseks, mis omakorda suurendab oluliselt sõiduki varguse või sõiduki omavolilise kasutamise riski ning millel on mõju nii kindlustusjuhtumi toimumisele kui ka kindlustusandjapoolsele kindlustuslepingu täitmise kohustusele. Võtmete jätmine sõidukisse selliselt, et nad ei ole nähtaval, ei välista kindlustusjuhtumi tekkimist. Järelikult puudub vajadus eristada sõiduki võtmete jätmist sõidukisse nähtavale ja võtmete jätmist lukustatud pagasiruumi.¹⁹⁹

Kuigi kindlustusandjad näevad kindlustuslepinguga ette juhilubade olemasolu, siis kohtulahendid kinnitavad, et kehtivate juhilubade puudumine ei välista alati kahju hüvitamist, sest tekib küsimus juhiloa kehtivuse ja õnnetusjuhtumi vahelisest seosest.

---

¹⁹⁶ HMKo 12.11.2013, 2-12-50561.

¹⁹⁷ HMKo 28.04.2009, 2-07-10217.

¹⁹⁸ RKTko 3-2-1-59-05.

¹⁹⁹ VMKo 28.05.2009, 2-07-12394.

Tallinna Ringkonnakohus käsitles juhtumit, kus toimus sõidukiga liiklusõnnetus, mis seisnes otsasõidus kitsele. Kindlustusandja põhjendas keelduvat otsust sellega, et kindlustusvõtja juhiloa kehtivus oli liiklusõnnetuse päevaks lõppenud. Kohus leidis, et ainuüksi nendel asjaoludel ei saa eeldada, et kindlustusvõtja juhiloa kehtivusaja möödumine oleks õnnetusjuhtumit kuidagi mõjutanud. Väiteid, mis võimaldaksid seostada kindlustusvõtja tegevust metslooma sõidukile ettejooksu tõttu toimunud liiklusõnnetuse ajal tema kehtivuse kaotanud juhiloa ja tekkinud kahjuga, ei ole esitatud. Seega leidis kohus, et kindlustusandjal ei ole õigust kindlustushüvitise maksimisest keelduda ega seda vähendada.²⁰⁰ Samuti ei saa olla ainuüksi joove kahju hüvitamise välistamise alus. Riigikohus leidis, et olukorras, kus sõiduki juht oli liiklusõnnetuse toimumise hetkel alkoholijoobes, on siiski oluline vaadata põhjuslikku seost juhtunu ja kahju vahel.²⁰¹ Magistritöö autor nõustub kohtu järeldustega, et kindlustusandja ei saa ohutusnõuete korral nentida ainult kindlustusvõtjapoolset rikkumist, vaid tuleb analüüsida seost rikkumise ja kahju vahel.

Põhjusliku seose kohta näeb PEICL ette, et kui kindlustusandjal tekib kindlustusvõtja ohutusnõuete järgimise kohustuse rikkumise tagajärjel kahju, võib kindlustusandja selle ulatuses täitmise kohustust vähendada. Olukorras, kus üheks ohutusnõudeks on tulekahju vihmuti korrasolek, vabaneb kindlustusandja täielikult täitmise kohustusest vaid siis, kui kahju ei oleks tekkinud kui vihmuti oleks olnud töökorras. Samas võib tulla kõne alla kindlustusandja täitmiskohustuse vähendamine olukorras, kus tulekahju poolt tekitatud kahju ei oleks olnud võimalik täielikult vältida ka töökorras vihmutisüsteemiga (nt välk), aga kahju suurenes töökorras vihmutisüsteemi puudumise tõttu. Sellisel juhul võib kindlustusandja täitmise kohustust vähendada kindlustusvõtja kohustuse rikkumise tõttu tekkinud kahju ulatuses.²⁰² Seega tulekahju korral, kus kindlustuslepingu ohutusnõuded näevad ette tulekustutusseadme korrasoleku, on mõistlik eeldada, et põhjuslik seos on vajalik ka siis, kui ohutusnõuete mittejärgimine ei alustanud tulekahju, kuid ei takistanud suures ulatuses kahju ulatust.²⁰³ Magistritöö autor peab sellist põhjusliku seose käsitlust kõige mõistlikumaks. Seega tuleb igakordselt anda hinnang kindlustusvõtja rikkumise tagajärjel tekkinud kahjule ning osas, mida rikkumine ei mõjutanud, kindlustushüvitis

---

²⁰⁰ TlnRnKo 20.02.2012, 2-12-17116.

²⁰¹ RKTko 3-2-1-10-09.

²⁰² PEICL-i kommentaarid, lk 176.

²⁰³ J. Han Wansink, lk 154.

välja maksta.

Samuti märgib ka Martin Schauer, et isegi kindlustusvõtja tahtlikul või raskel hooletusel ja teadmiseiga, et kahju tõenäoliselt tekib, võivad kindlustusvõtja või kindlustatud isik nõuda kindlustushüvitist ulatuses, kus kahju ei tekkinud ohutusnõuete mittekohase järgimise tulemusel. Sellest tulenevalt võib kõne alla tulla osaline täitmiskohustusest vabanemine. Kui kahju oleks tekkinud ka olukorras, kus kindlustusvõtja või kindlustatud isik oleks järginud ohutunõudeid, siis on kindlustusandjal täitmiskohustus tekkinud kahju ulatuses. Kui kindlustusvõtja süü seisneb hooletuses, võib kindlustushüvitist vähendada juhul, kui see on ette nähtud lepingus. Kindlustushüvitise vähendamine hooletu käitumise korral tuleb kõne alla vaid siis kui hooletu tegu on põhjustanud kahju.²⁰⁴

Seega ohutusnõuete mittekohane järgimine tuleb kõne alla ainult olukordades, kus kahju on tekkinud *causa causans* kindlustusvõtja või kindlustatud isiku mittekohasest järgimisest.²⁰⁵ Näiteks kiiruseületamisel ei ole tähtis asjaolu, milline oli kurvi läbimise maksimaalne kiirus, vaid lubatud sõidukiiruse ületamise mõju kindlustusjuhtumi saabumisele.²⁰⁶

Soome õigusteadlane Jaana Norio-Timonen on põhjusliku seose kohta leidnud, et kahju põhjused võib jagada kaheks: piisavateks põhjusteks ja vajalikeks põhjusteks. Piisavaks põhjuseks peab ta asjaolu, mis loodusseaduste ja terve ühiskonna jaoks teeb teatud asja võimalikuks. Vajalik põhjus on asjaolu, ilma milleta teatud tagajärg ei oleks saanud. Ohutusnõuetes kirjeldatud käitumist on õigusteadlane pidanud kindlustusjuhtumi saabumiseks piisavaks põhjuseks, kuid mitte vajalikuks põhjuseks. Seega ohutusnõuete rikkumine ja kindlustusjuhtumi saabumine ei lahenda kausaalsuse küsimust, vaid tuleb kaaluda, mis eesmärk oli ohutusnõuetel igal konkreetsel juhul. Seejuures vajalik põhjus ehk *efficient proximate cause* on üks põhjustest, mis põhjustab teised ja tegemist pole tingimata viimase ja määrava põhjusega. *Efficient proximate cause* päästab liikuma sündmuste ahela, tegemist ei ole tingimata vallandava põhjusega vaid pigem domineeriva põhjusega. Piisav põhjus ehk *immediate cause* on viimane akt või tegu, mis viib teatud tagajärje või tulemuseni

---

²⁰⁴ M. Schauer, lk 164.

²⁰⁵ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 29.

²⁰⁶ RKTKo 3-2-1-17-08.

otseselt, põhjustades resultaadi ilma täiendava sekkumiseta.²⁰⁷

3.3. Vahekokkuvõte

Kokkuvõttes on suurimaks erinevuseks kindlustusvõtja hooletus ohutusnõuete rikkumisel. Seega võib öelda, et nii Soome kindlustusõiguse kui ka PEICL on tarbijasõbralikumad võrreldes Eesti võlaõigusseadusega, sest näevad ette rangema kindlustusvõtja süüastme ohutusnõuete rikkumisel. Eesti võlaõigusseadus ei välista kindlustusvõtja hooletuse korral kindlustusandja õigust leping üles öelda, mis ei ole magistritöö autori arvates kindlustusvõtjate suhtes õiglane lahendus. Seejuures võiks Eesti võtta eeskuju Soomest, mis näeb ette veel kuuajalise kindlustuslepingu kehtivuse pärast lepingu ülesütlemise teate saatmist. See on piisav ajavahemik selleks, et kindlustusvõtjal oleks võimalik leida uus kindlustusandja. Sellisel juhul ei teki ka olukorda, kus kindlustusvõtjal on soov olla kindlustuskaitse all, kuid see ei ole võimalik, sest kindlustusleping lõpeb ülesütlemisel.

Seejuures lubab võlaõigusseadus kindlustusandjal täitmiskohustusest vabaneda ka kindlustusvõtja hooletus korral, samas nii Soome kui ka PEICL näevad sellisel juhul ette kindlustusandja hüvitamise kohustuse. Seega ei ole Eesti kindlustus kooskõlas Euroopa Liidu kindlustusõiguse arenguga, sarnaselt millele leitakse ka õiguskirjanduses, et kindlustus peaks katma lisaks õnnetusjuhtumile ka kindlustusvõtja hooletuse. Seejuures on leitud, et hooletuse välistamise korral on tegemist transparentsuse printsiibi eiramisega, mistõttu ei peaks kohus sellises olukorras *contra proferentem* reeglile tuginedes aktsepteerima kindlustusandja vabanemist täitmiskohustusest. Magistritöö autor jõudis oma analüüsis järeldusele, et raske hooletus ei saa olla välistatud standardse tüüptingimusega, vaid tegemist peab olema eraldi läbiräägitud eritingimusega. Seda põhjusel, et tegemist võib olla VÕS § 37 lg 3 tähenduses üllatusliku tüüptingimusega, kuna seaduse tekstist ei tulene otseselt õigust välistada kindlustusandja täitmiskohustus ka raske hooletuse korral ning kindlustusandja peab arvestama võimalusega, et tarbijad üldjuhul lepinguid hoolikalt läbi ei loe. Samuti tugines magistritöö autor aktsepti printsiibil põhinevale

---

²⁰⁷ O-J. Luik, R. Ratnik, M. Braun, lk 36.

teooriale, mille kohaselt ebaõiglased tingimused, sh raske hooletuse välistamine, nõuavad spetsiaalselt aktsepti lisaks üldisele aktseptile.

Sarnaselt VSL artiklile 31 ja PEICL artiklile 4:203, on oluline anda Eesti võlaõigusseaduse kohaselt hinnang lisaks kindlustusvõtja süüle ka põhjuslikule seosele. Põhjusliku seose nõue on oluline, sest tihti võib olla olukord, kus kindlustusvõtja rikkus küll ohutusnõuet, kuid sellel puudus mõju kindlustusjuhtumile. Kui kindlustushüvitist oleks võimalik vähendada või selle maksmisest keelduda ilma põhjusliku seoseta, saaks kannatada kindlustusvõtja huvid ja õiguspärane ootus. Kui võrrelda aga Eesti ja Soome kindlustusvaidlusi, siis on selge, et Soome kindlustuspraktika on tunduvalt tarbijasõbralikum, hüvitades enamikel juhtudel kindlustusvõtjatele suuremas ulatuses kindlustushüvitist.

Kokkuvõte

Võlaõigusseadus, mis jõustus 01.07.2002, sisaldab suuremas osas Eestis kehtivat kindlustuslepinguõigust. Seejuures ei ole magistritöös käsitletud asjakohaseid sätteid sellest ajast saadik muudetud ega täiendatud. Ühiskond on aga pidevas muutumises, mistõttu on oluline ka võlaõigusseaduse kaasajastamine.

Ohutusnõuded hõlmavad juhiseid kahju tekkimise vältimiseks või tekkinud kahju piiramiseks, seejuures peab kehtestatud kohustus olema kindlustatud riski osas oluline. Ohutusnõuete eesmärk on säilitada lepinguline tasakaal riski kandva kindlustusandja ja kindlustusmakse vahel. Lisaks kindlustuslepingust tulenevatele ohutusnõuetele, peab kindlustusvõtja silmas pidama ka seadustest, õigusaktidest, eeskirjadest jms tulenevaid ohutusnõudeid. Seejuures leidis magistritöö autor, et võrreldes praeguse praktikaga, kus kindlustusvõtjal on kohustus järgida kõiki seadusest, õigusaktidest, eeskirjadest ja juhenditest tulenevaid ohutusnõudeid, oleks mõistlikum lahendus tuua kindlustuslepingus välja konkreetne nimekiri seadustest, juhenditest ja eeskirjadest, millele peab kindlustusvõtja tähelepanu pöörama. Seega võivad kindlustusandja võimalikele õiguskaitsevahendite kohaldamisele võrdeliselt mõju omada nii kindlustuslepingus sätestatud kui ka seadusest tulenevate ohutusnõuete rikkumine.

Vastupidiselt Soome kindlustusõigusele ja PEICL-le, kus ohutusnõuded on selgelt eraldi reguleeritud, puudub Eestis ohutusnõuete regulatsioon. See-eest näevad Eesti kindlustusandjad kindlustuslepingute tüüpitingimustes ette ohutusnõuded, mis on üks peamisi aluseid kindlustusandja vabanemiseks oma täitmiskohustusest. Magistritöö autor jõudis analüüsis seisukohale, et ohutusnõuete reguleerimine erisättega on kindlustusvõtjale paremini mõistetav kui läbi üldisi kohustusi ja nende rikkumise tagajärgi reguleerivate sätete.

Ohutusnõuete regulatsiooni puudumist saab pidada peamiseks põhjuseks, miks valitseb segadus ohutusnõuete ja teiste, väliselt sarnaste meetmete eristamise vahel. Üheks selliseks on riskivälistus, mille korral on tegemist objektiivse olukorraga ning mille esinemist ei saa kummalegi lepingupoolele ette heita, samal ajal kui ohutusnõuded eeldavad kindlustusvõtja käitumist või mitte käitumist teatud viisil. Eristamine on oluline, sest riskivälistuse korral vabaneb kindlustusandja automaatselt

kahju hüvitamise kohustusest, seejuures kindlustusvõtja süüd ja põhjuslikku seost kaalumata. Autor jõudis analüüsis järeldusele, et ohutusnõuete regulatsioon võlaõigusseaduses annaks piisava ülevaate ohutusnõuete olemusest, st viitaks kindlustusvõtja kohustusele enne kindlustusjuhtumi toimumist käituda või mitte käituda teatud viisil. Selline ohutusnõude piiritlemine ja sidumine kindlustusvõtja käitumisega osutab selgelt riskivälistuse ja ohutusnõuete peamise eristamise alusele.

Teiseks meetmeks on riski suurendamine, mis koos ohutusnõuetega on peamisi aluseid kindlustusandja vabanemiseks oma täitmiskohustusest. Tihtipeale võib kindlustusvõtja või kindlustatud isiku tegu hõlmata mõlemaid. Sellisel juhul kui kindlustusandja soovib lepingut üles öelda, tuleb kohaldamisele ohutusnõuete säte, mis sätestab võrreldes riski suurendamisega kindlustusandja õigusele leping lõpetada rangemad eeldused. Kindlustusandja täitmiskohustusest vabanemisel tuleb aga vaadata üldiste lepinguliste kohustuste rikkumise tagajärgi sätestavaid norme. Seejuures ei tohiks tegemist olla konkureerivate meetmetega, vaid ohutusnõuete järgimise kohustus ja riski suurendamisest hoidumise kohustus peaksid üksteist täiendama, et tagada parem kindlustatud vara säilimine.

Kui lepingutingimuse tähendus jääb selgusetuks, siis tundub kohane vaadelda tingimust kui kindlustusvõtja kohustust. Selle kasuks räägib ka *contra proferentem* doktriin (*ambiguity doctrine*), mis tähendab, et neid termineid tõlgendatakse tüüptingimuste kasutaja vastu.

Eelnevast tulenevalt leiab magistritöö autor, et ohutusnõuete regulatsiooni olemasolu võlaõigusseaduses looks parema arusaamise ohutusnõuete olemusest ning selle eristamise alustest teistest, väliselt sarnastest meetmetest. Kuigi ohutusnõuete regulatsioon on oluline eelkõige kindlustusvõtjate kaitseks, leiab magistritöö autor, et vastava sätte olemasolu annaks selgema ülevaate ka kindlustusandjatele endile, sest analüüsi käigus selgus, et tihtipeale sisaldavad kindlustuslepingud tingimusi, mis käsitlevad riskivälistusi, kuid tegelikkuses on tegemist ohutusnõuetega. Sellises olukorras, kus kindlustusandja soov on mingid riskid kindlustuskaitse alt välistada, kuid selgub, et tegemist ei ole riskivälistuse vaid kindlustusvõtjale pandud kohustusega, saavad kahjustada kindlustusandja huvid.

Juhul kui kindlustusandja ei aktsepteeri ohutusnõuete rikkumist, on tal kaks võimalust: kindlustusandjal on õigus leping lõpetada või kindlustusandja vabaneb osaliselt või täielikult täitmise kohustusest.

Magistritöös selgus, et kui kindlustusandja soovib lepingut lõpetada, siis võrreldes Eestiga on nii Soome kindlustusõigus kui ka PEICL tarbijasõbralikumad, sest võlaõigusseadus ei välista kindlustusvõtja hooletuse korral lepingut üles öelda. Seejuures võiks Eesti võtta eeskju Soomest, mis näeb ette veel kuuajalise kindlustuslepingu kehtivuse pärast lepingu ülesütlemise teate saatmist. See on piisav ajavahemik selleks, et kindlustusvõtjal oleks võimalik leida uus kindlustusandja.

Kui võrrelda kindlustusandja täitmiskohustusest vabanemist Eesti võlaõigusseaduses, Soome kindlustuslepingu seaduses ning PEICL-is, siis on selge, et Eesti kindlustusõigus on kõige tarbijavaenulikum. Seda seetõttu, et võlaõigusseadus võimaldab kindlustusandja vabastada täitmiskohustusest kõikide kindlustusvõtja süüvormide korral, sh ka kindlustusvõtja hooletuse korral, samas nii Soome kui ka PEICL näevad ette kindlustusandja hüvitamise kohustuse kindlustusvõtja hooletu käitumise korral. Seega ei ole Eesti kindlustusõigus kooskõlas Euroopa Liidu kindlustusõiguse arenguga, sarnaselt millele leitakse ka õiguskirjanduses, et kindlustus peaks katma lisaks õnnetusjuhtumile ka kindlustusvõtja hooletuse. Seejuures lepingutingimus, mis näeb ette raske hooletuse välistamise, peaks olema eraldi läbiräägitud, st vastavad välistused vajavad lisaks üldisele aktseptile ka eraldi aktsepti. Võttes arvesse kogu eelnevat analüüsi leiab magistr töö autor, et kõige õiglasem lahendus tundub olevat tahtluse korral keelduda hüvitise maksmisest, raske hooletuse korral kindlustushüvitist vähendada ja kerge hooletuse või süü puudumise korral hüvitis välja maksta täies ulatuses. Sarnane lahendus on käesoleval ajal ka Soome kindlustuspraktikas.

Ohutusnõuete regulatsiooni olemasolu poolt võlaõigusseaduses räägib veel asjaolu, et kindlustusvaidlustes, kus kindlustusvõtja on küll selgelt rikkunud ohutusnõudeid ning rikkumist ka analüüsitakse selles valguses, ei viita kohtud seejuures kohtulahendis kordagi sätetele võlaõigusseaduses. Selle põhjenduseks saab pidada kohtute teadmatust seoses ohutusnõuete ja nende rikkumisest tulenevate õiguslike tagajärgedega. Samas nõuab tsiviilkohtumenetluse seadustik, et kohtulahend peab aga olema seaduslik ja põhjendatud ning kindlustusvõtjale mõistetav. Kohtute teadmatust

loob teadmatust kindlustusvõtjates, keda tegelikkuses tuleks kindlustussuhtes kõige enam kaitsta.

Magistritöös püstitatud hüpotees, et võlaõigusseadus vajab moderniseerimist ja ohutusnõuete peatüki sissetoomist, et kaitsta kindlustusvõtjate huve, leidis töös kinnitamist. Järgnevalt annab magistritöö autor modelleeriva meetodi abil omapoolse lahenduse, kuidas vastavat sätet sisustada. Säte peaks sisaldama ohutusnõuete reguleerimiseks kõige olulisemaid osiseid – ohutusnõuete definitsiooni ning kahte ohutusnõuete mittekohasest järgimisest tulenevad tagajärge. Definitsioon võiks välja näha järgmine:

„ohutusnõuded on kindlustuslepingu tingimused, mis kirjeldavad kindlustusvõtja kohustust enne kindlustusjuhtumit käituda või mitte käituda teatud viisil“.

Selline ohutusnõude piiritlemine ja sidumine kindlustusvõtja käitumisega osutab selgelt ka riskivälistuse ja ohutusnõuete peamise eristamise alusele. Järgnevalt peaks säte sisaldama tagajärge ohutusnõuete mittekohasel järgimisel või vastavaid viiteid tagajärge käsitlevatele sätetele, st VÕS § 452 ja § 470. Siinkohal soovib magistritöö autor rõhutada, et kummagi tagajärje kohaldamine ei tohiks kõne alla tulla kindlustusvõtja hooletuse korral. Kindlustusandja täitmise kohustuse vabanemise eeskujuks võiks olla VSL artikkel 31, mille sõnastuse kohaselt kui kindlustusvõtja tahtlikult või hooletult, mida ei saa pidada kergeks hooletuseks, on rikkunud talle pandud kohustusi, võib kindlustushüvitist vähendada või selle maksmisest keelduda. Seejuures võiks Eesti eeskuju võtta ka VSL artiklist 15, mis näeb ette kuuajalise kindlustuslepingu kehtivuse pärast lepingu ülesütlemise teate saatmist. Vastava täienduse eesmärgiks on tagada kindlustusvõtjale kindlustuskaitse ka uue kindlustusandja leidmise ajaks, sest siis ei teki olukorda, kus kindlustusvõtjal on soov olla kindlustuskaitse all, kuid see ei ole võimalik, sest kindlustusleping lõpeb ülesütlemisel. See on oluline eelkõige seetõttu, et kindlustusjuhtumi toimumisel on kindlustusvõtja jaoks endise olukorra taastamise kulutused üldjuhul liiga suured, et ise toime tulla.

The need for regulation of precautionary measures on the example of property insurance

Summary

The purpose of insurance is to insure certain risks to retain the financial state of the policyholder in case of an insured event. So upon the occurrence of an insured event, the policyholder expects that pursuant to the contract, the insurer compensates for any damage sustained by the policyholder due to the insured event. However, the policyholders usually do not know that despite of a valid insurance contract, the insurer may in some cases have the right to be released from the obligation to perform.

In addition to paying for the insurance, the policyholder has to refrain from increasing probability of the insured risk and comply with the precautionary measures. These measures are focal issues in non-life insurance in terms of potential partial or full release of the insurer from the duty to perform. Hence the subject of the master's thesis is precautionary measures.

The subject is important because there is no analysis of precautionary measures and the consequences of breaching these measures. Meanwhile non-compliance with precautionary measures is one of the main grounds for the insurer to be released from the obligation to perform. At the same time, it is often difficult to draw a line between precautionary measures and other similar measures. One of the main reasons for that is that the Law of Obligations Act does not define the concept of precautionary measures. It is regulated by the general contractual obligations.

By analyzing the existing insurance law regarding the connection between the precautionary measures and non-compliance with them, the aim of the master thesis is to reach a conclusion whether the Law of Obligations Act should include a provision of compliance with the precautionary measures and to offer a solution on how the provision should look like.

The insurers provide precautionary measures in insurance contracts, but there is no separate regulation in the Law of Obligations Act. Thus, the author has set up a

hypothesis: the Law of Obligations Act requires modernization and a regulation about the precautionary measures to protect the interests of policyholders.

Because of the limitation of the master's thesis, the author focuses on optional indemnity insurance, namely property insurance, protecting the policyholder as the owner of the assets from financial damage after insured events.

The author of the master's thesis mostly uses the analyze-comparative method. The current Estonian insurance law is compared to the insurance law in other European Union Member States, mainly the Finnish insurance law. The reason for that is that Estonia and Finland are geographically close to each other and many Estonians work in Finland. The author also analyzes the standard terms of the five biggest Estonian indemnity insurers. While analyzing the Estonian law, PEICL has largely been taken into account because while developing PEICL, the European Union Member States insurance laws were examined and the best solutions were elected. So PEICL is like the golden mean between the different national rules which makes it easier for the insurers to offer its services across borders. Due to the fact that the case law on precautionary measures and non-compliance with the measures is relatively low, the author uses court judgments of all the levels. For comparison, the author also examines the judgments of the Finnish Insurance Complaints Board (*Vakuutuslautakunta*). The author comes to a conclusion whether the Law of Obligations Act needs a regulation for precautionary measures and using a modeling method the author offers a solution on how the regulation should look like.

The author of the master's thesis has set up the following research questions: how can the precautionary measures be regulated and are there some kind of restrictions implementing the precautionary measures? Whether and how the precautionary measure can be distinguished from aggravation of risk and exception of risk? Why is this distinction important? Are the regulations of the precautionary measures in the Law of Obligations Act in accordance with the developments in insurance law in Europe? Based on these research questions the master thesis is divided into three chapters. The first chapter analyzes the nature and purpose of the precautionary measures. In the second chapter the precautionary measures are compared with other outwardly similar measures. The third chapter focus on the consequences after non-

compliance with the precautionary measures: the insurers right to terminate the contract and partially or fully release the insurer from the duty to perform.

The author of the master's thesis believes that as long as there are no regulations for precautionary measures, the measures must be clearly defined in the insurance contract. It is important for the policyholders legitimate expectations: that after a sudden and unforeseen event the policyholder would not be denied insurance indemnity. In addition to the precautionary measures arising from the contract, the policyholder must also respect the laws, regulations, rules, etc. At the same time, it is important that a corresponding obligation is listed in the contract. However, the author thinks that from the consumer point of view, it would be a sensible solution to bring out a list of specific laws, guidelines and regulations to which the policyholder must pay attention to. Otherwise, it is possible to discuss whether this type of condition can be part of the contract according to the LOA § 37 subsection 3. Insurance contract conditions must be assessed in the light of the principle of reasonableness. The policyholder can argue whether the corresponding obligation is rational which in return may lead to a situation where the condition is void according to LOA § 42 because it is unreasonably harmful.

The distinction between exception of the risk and precautionary measures is important because exception of the risk automatically releases the insurer from the obligation to compensate the damage. This means that in the case of exception of the risk the guilt of the policyholder nor causal link will be analyzed, since the insurance contract parties have agreed that certain risks are not covered by the insurance contract. The author considers that a regulation for the precautionary measures in the Law of Obligations Act would make it easier to distinguish between the two. The nature of the precautionary measures would refer to the policyholders obligation to behave or not behave in a certain way before the accident. This delimitation of the precautionary measure clearly indicates to the main basis on how to distinguish exception of the risk and precautionary measures. In addition to the protection of policyholders, the regulation for precautionary measures in the Law of Obligations Act is also important for the insurers. Namely, in the reverse situation, where the insurer wants to exclude some of the risks because the insurers are free to determine the limit of the insurance coverage but it appears that it is not a exception of the risk but an obligation imposed

on the policyholder. Therefore it can damage the insurer's interests as well and can thus be a mutual interest for both parties.

Aggravation of the risk and non-compliance with the precautionary measures are the main basis through which insurers reduce their liability. In either case, the goal is to maintain balance between the insurance payments and the insurer's duty to perform. The consequences of breaching these measures are the same, but the preconditions differ. It can be said that the Law of Obligations Act provides stricter rules for non-compliance with the precautionary measures than the aggravation of risk. Often it is not easy to distinguish them - the policyholder's conduct may involve both. In this case, the insurer's duty to perform comes from the regulations which enacts general contractual obligations, namely the Law of Obligations § 452 subsection 2 clause 2. If the insurer wants to terminate the contract in case where the policyholders conduct involves both, the insurer must apply provisions governing the precautionary measures as compared to aggravation of the risk to stipulate stricter conditions. The author of the master's thesis believes that a separate regulation for the precautionary measures in the Law of Obligations Act would create a better understanding on how to distinguish these measures. Aggravation of the risk is regulated in the Law of Obligations Act but there is no regulation for precautionary measures. Therefore, the author concludes that the Law of Obligations Act is outdated and needs to be improved. The author also wishes to emphasize that these measures should not be competing, but they should complement each other in order to ensure better preservation of the insured object.

In case of non-compliance with the precautionary measures the insurer may accept it. Then the violation would not affect the validity of the insurance contract nor the insurers duty to perform. If the insurer does not accept the violation, then the insurance company has two possibilities: the insurer has the right to terminate the contract or the insurer is partially or fully released from its duty to perform.

In case of terminating the insurance contract, we can say that the Finnish insurance law, as well as PEICL are more consumer-friendly than the Estonian Law of Obligations Act, providing stricter levels of policyholder's culpability. The Law of Obligations Act does not preclude the policyholder's negligence, which is not a fair solution for the policyholder. Estonian insurance law should take Finland as an

example as it provides one month validity of the insurance contract after the termination notice has been sent. This period of time is sufficient to allow the policyholder to find a new insurer.

In case of the insurers right to be partially or fully released from duty to perform the biggest difference is the policyholder's negligence. The Law of Obligations Act allows to exclude the policyholder's negligence, while Finland and PEICL stipulate that the insurers are obligated to compensate in case of the policyholder's negligent behavior. Therefore the Estonian insurance law is not in accordance with the European Union insurance law, which finds that insurance should cover policyholder's negligence. It is found that excluding the policyholders negligence collides with the principle of transparency. The author of the Master's thesis came to the conclusion that excluding the policyholder's gross negligence must be negotiated individually. Otherwise it is possible that the condition which excludes policyholders gross negligence is uncommon under the Law of Obligations Act § 37 subsection 3 since the provision formulation does not foresee the right to exclude the insurer's duty to perform in cases of gross negligence. The insurer must take into account the possibility that consumers do not read contracts carefully.

Similarly in the Finnish Insurance Contracts Act article 31 and PEICL article 4:203, it is important to analyze the guilt of the policyholder as well as the causation. Causation requirement is important as there can be a situation where the policyholder has breached the obligation, but it has had no effect on the insured event. If the insurer would be able to reduce or refuse to pay insurance indemnity without causal link, it would affect the policyholder's interests and legitimate expectations. If you compare the Estonian and Finnish insurance disputes, it is clear that the Finnish insurance practice is much more customer oriented as insurers perform their duties to a greater extent.

The hypothesis of the master's thesis, that the Law of Obligations Act requires modernization and a separate regulation for precautionary measures in order to protect the interests of policyholders was substantiated. Subsequently, using a modeling method the author gives a solution how to implement the corresponding provision. The provision should include the most important components - the definition of the precautionary measure and two consequences which come from non-compliance with

the precautionary measures. The definition might look like this: "Precautionary measure is part of the insurance contract which describes the policyholders obligation to act or not to act in a certain way before the insured event". The following provisions should include the consequences of non-compliance, ie LOA § 452 and § 470. Here, the author of the master's thesis wishes to emphasize that the insurers should not have the chance to exclude policyholder's negligence. The insurer's duty to perform should be modeled after the Finnish Insurance Contract Act article 31 which foresees that if the policyholder has willfully or through negligence which cannot be considered slight neglected the obligation imposed on him, any compensation due to him may be reduced or refused. Law of Obligations Act should also take notice from article 15 which provides that once the insurance contract is terminated, the insurance policy expires in one month after the dispatch of the notice of termination. The purpose of this complement is to ensure the policyholder insurance coverage while looking for a new insurer. This excludes the situation where the policyholder wants to be under the protection of insurance, but isn't, since the insurance cover ends with the termination of the insurance contract. This is important because after the insured event, the cost of restoring the former situation is usually too expensive to cope.

Kasutatud materjalide loetelu

Kasutatud kirjandus

1. Aavik, K. Kindlustusandja täitmiskohustuse piirangud vabatahtlikus kahjukindlustuses. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool, 2009.
2. Basedow, J. The Optional Application of the Principles of European Insurance Contract Law. ERA Forum, Vol 9, 2008.
3. Basedow, J. *et al.* Principles of European Insurance Contract Law (PEICL). Munich: Sellier European Law Publishers, 2009.
4. Cousy, H. About Sanctions and the Hybrid Nature of Modern Insurance Contract Law. – Erasmus Law Review, Vol 5, No 2, 2012.
5. Cousy, H. The Principles of European Insurance Contract Law: the Duty of Disclosure and the Aggravation of Risk. ERA Forum, Vol 9, 2008.
6. Eesti Kindlustusseltside Liit. Kindlustusteenuse hea tava. – [http://www.eksl.ee/images/files/Kindlustus_heatava\(10\).pdf](http://www.eksl.ee/images/files/Kindlustus_heatava(10).pdf) (17.03.2016).
7. Eesti Kindlustusseltside Liit. Kindlustusturg 2015. aasta III kvartalis. – https://lkf.ee/images/Kindlustusturg_2015_3kv_v1.pdf (16.02.2016).
8. Eesti Kindlustusseltside Liit. Kodukindlustuse hea tava. – [http://www.eksl.ee/images/files/Hea_tava_kodukindlustus\(14\).pdf](http://www.eksl.ee/images/files/Hea_tava_kodukindlustus(14).pdf) (08.03.2016).
9. Eesti Kindlustusseltside Liit. Sõidukikindlustuse hea tava. – http://www.eksl.ee/images/Hea_tava_soidukikindlustus17.pdf (08.03.2016).
10. Finantsinspektsioon. Nõuded kindlustuslepingu kohta teabe esitamisele. 01.01.2016. – http://www.fi.ee/failid/Soovituslik_juhend_Nouded_kindlustuslepingu_teave.pdf (17.04.2016).
11. Insurance Contract Law: The Business Insured's Duty of Disclosure and the Law of Warranties. The Law Commission Consultation Paper No 204 and The Scottish Law Commission Discussion Paper No 155. – http://www.lawreform.ie/_fileupload/consultation%20papers/cp65.htm (12.03.2016).

12. Kingisepp, M. Tüüptingimuste õigusliku reguleerimise vajadus ja põhimõtted lepinguteoorias. – Juridica 1998/IX.
13. Kontautas, T. Principles of European Insurance Contract Law: Law and Economic Insights. Economic Analysis of the DCFR. The work of the Economic Impact Group within CoPECL network of excellence. Munich: Sellier European Law Publishers, 2010.
14. Lahe, J. Kindlustusõigus. Tallinn: Juura 2007.
15. Luik, O-J. Do the Principles of European Insurance Contract Law Go Too Far in Protecting the Policyholder? – Juridica International 2011/XVIII.
16. Luik, O-J., Haavasalu, K. Kindlustusriski mõiste sisustamine ja kasutamine kindlustuslepingute tüüptingimustes. – Juridica 2008/III.
17. Luik, O-J., Poola, M., Braun, M. Poolte teavitamiskohustus enne kahjukindlustuslepingu sõlmimist. – Juridica 2011/II.
18. Luik, O-J., Ratnik, R., Braun, M. Aggravation of Risk and Precautionary Measures in Non-Life Insurance: A Tricky Scope for the Insurer? – Baltic Journal of Law & Politics, Vol 8, No 2, 2015.
19. Möller, M. Kindlustusriski suurenemine ning selle mõju kindlustusandja täitmiskohustusele. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool, 2013.
20. Pynt, G., Noussia, K. Report on, and Minutes of, the Consumer Protection and Dispute Resolution Working Party Session on Precautionary Measures. Consumer Working Party Session, IV AIDA Europe Conference, London 2012. – <http://www.aida.org.uk/pdf/Consumer%20Protection%20London.pdf> (14.03.2016).
21. Rühl, G. Precautionary Obligations (Insurance Contracts). Encyclopaedia of European Private Law. Oxford University Press 2012/3. – http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1989538 (14.03.2016).
22. Schauer, M. Comments on Duration of Contract and Precautionary Measures. ERA Forum, Vol 9, 2008.
23. Unan, S. Precautionary Measures in General. Consumer Working Party Session, IV AIDA Europe Conference, London 2012. – <http://www.aida.org.uk/pdf/Consumer%20Protection%20London.pdf> (14.03.2016).

24. Varul, P., jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2006.
25. Varul, P., jt (koost). Võlaõigusseadus II. 2.-7. osa (§§ 208-618). Komm vlj. Tallinn: Juura 2007.
26. Wansink, J. Han. Precautionary Measures: A Friendly or Hostile Tool of Limiting Insurance Coverage? ERA Forum, Vol 9, 2008.

Kasutatud normatiivmaterjal

27. Eesti NSV Tsiviilkoodeks. – RT 1964, 25, 115 ... RT I, 16.04.2014, 33.
28. Gesetz über den Versicherungsvertrag. 1908. – <https://www.umwelt-online.de/recht/allgemei/wirtschaft/vertrag/vvgz1908.htm> (16.02.2016).
29. Gesetz über den Versicherungsvertrag. 2008. – http://www.gesetze-im-internet.de/vvg_2008/BJNR263110007.html (16.02.2016).
30. Kindlustustegevuse seadus. – RT I, 07.07.2015, 1.
31. Liikluseeskiri. – RT I 2001, 15, 66 ... RT I, 21.06.2011, 12.
32. Liiklusseadus. – RT I 2010, 44, 261 ... RT I, 30.12.2015, 27.
33. Marine Insurance Act 1906. – <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Edw7/6/41/contents> (12.03.2016).
34. Nõukogu direktiiv 93/13/EMÜ, 5. aprill 1993, ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes. – ELT L 095.
35. Principles of European Insurance Contract Law. – <http://www.uibk.ac.at/zivilrecht/restatement/sprachfassungen/peicl-en.pdf> (16.02.2016).
36. Siseministri 08.09.2000.a määrus nr 55 „Tuleohutuse üldnõuded“.
37. Soome kindlustuslepingu seadus (*Vakuutusopimuslaki*) 28.6.1994/543. – <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940543#L4P31> (23.04.2016).
38. Tsiviilkohtumenetluse seadusik. – RT I 2005, 26, 197 ... RT I, 02.02.2016.
39. Vabariigi Valitsuse 27.10.2004 määrus nr 315 „Ehitisele ja selle osale esitatavad tuleohutusnõuded“, § 34. – RT I 2004, 75, 525.
40. Võlaõigusseadus. – RT I 2001, 81, 487 ... RT I, 23.03.2015, 75.

Kasutatud kohtupraktika

41. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 04.03.2004, 3-2-1-25-04.
42. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 01.06.2005, 3-2-1-59-05.
43. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 19.09.2005, 3-2-1-144-05.
44. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 05.04.2006, 3-2-1-17-06.
45. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 18.06.2007, 3-2-1-76-07.
46. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 09.04.2008, 3-2-1-17-08.
47. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 01.04.2009, 3-2-1-10-09.
48. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 16.03.2010, 3-2-1-4-10.
49. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 07.06.2011, 3-2-1-35-11.
50. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 06.02.2013, 3-2-1-178-12.
51. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 26.11.2014, 3-2-1-112-14.
52. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 14.02.2007, 2-05-15428.
53. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 22.10.2007, 2-06-21186.
54. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 09.09.2008, 2-07-2078.
55. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 10.02.2010, 2-07-59971.
56. Tartu Ringkonnakohtu otsus 10.12.2010, 2-08-70614.
57. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 20.02.2012, 2-12-17116.
58. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 11.04.2013, 2-12-26715.
59. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 26.03.2014, 2-13-11391.
60. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 05.12.2014, 2-14-6083.
61. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 14.04.2015, 2-12-21166.
62. Tartu Maakohtu otsus 10.12.2007, 2-07-20394.
63. Harju Maakohtu otsus 28.04.2009, 2-07-10217.
64. Viru Maakohtu otsus 28.05.2009, 2-07-12394.
65. Pärnu Maakohtu otsus 02.03.2010, 2-08-86293.
66. Harju Maakohtu otsus 12.11.2013, 2-12-50561.

Kasutatud Soome kindlustuse vahekohtu lahendid

67. Vakuutuslautakunta VKL 72/06, 27.04.2006. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-7206.html> (27.03.2016).
68. Vakuutuslautakunta VKL 312/07, 30.08.2007. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-31207.html> (27.03.2016).
69. Vakuutuslautakunta VKL 598/07, 22.11.2007. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-59807.html> (27.03.2016).
70. Vakuutuslautakunta VKL 780/07, 27.03.2008. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-78007.html> (05.04.2016).
71. Vakuutuslautakunta VKL 37/08, 12.06.2008. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-3708.html> (05.04.2016).
72. Vakuutuslautakunta VKL 201/08, 12.06.2008. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-20108.html> (05.04.2016).
73. Vakuutuslautakunta VKL 182/10, 15.12.2010. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-18210.html> (12.03.2016).
74. Vakuutuslautakunta VKL 147/13, 24.09.2013. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-14713.html> (27.03.2016).
75. Vakuutuslautakunta VKL 46/14, 20.08.2014. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-4614.html> (24.03.2016).
76. Vakuutuslautakunta VKL 261/14, 25.09.2014. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-26114.html> (27.03.2016).
77. Vakuutuslautakunta VKL 462/14, 16.12.2014. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-46214.html> (04.03.2016).
78. Vakuutuslautakunta VKL 82/15, 22.09.2015. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-8215.html> (24.03.2016).
79. Vakuutuslautakunta VKL 163/15, 22.09.2015. –
<https://www.fine.fi/ratkaisutietokannat/ratkaisu/vkl-16315.html> (24.03.2016).

Kasutatud tüüptingimused

80. If P&C Insurance AS kodukindlustuse koguriskipaketi tingimused TH-A-20131. – <http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=b914d690-ba67-48ce->

- 990b-6ba886022b39 (14.03.2016).
81. If P&C Insurance AS sõidukikindlustuse tingimused TK-20141. –
<http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=9070faa5-642b-4cca-a7d3-722a186a51ed> (14.03.2016).
82. If P&C Insurance AS kindlustuse üldtingimused TG-20131. –
<http://tingimused.if.ee/ViewPDF.aspx?ID=47d78f29-2891-41f6-bc64-88ce43d36bd4> (14.03.2016).
83. ERGO Insurance SE kodukindlustuse tingimused MIDI KT.0928.15 (kehtivad alates 16.03.2015). –
<https://www.ergo.ee/files/Kodukindlustus%20MIDI%20KT.0928.15.pdf> (14.03.2016).
84. ERGO Insurance SE kodukindlustuse tingimused MAKSI KT.0927.15 (kehtivad alates 16.03.2015). –
<https://www.ergo.ee/files/Kodu%20koguriskikindlustus%20MAKSI%20KT.0927.15-1.pdf> (14.03.2016).
85. ERGO Insurance SE sõidukikindlustuse tingimused KT.0921.13 (kehtivad alates 08.12.2013). –
https://www.ergo.ee/files/S%C3%B5idukikindlustuse_tingimused_KT_0921_13%20_EST-1.pdf (14.03.2016).
86. ERGO Insurance SE kindlustuslepingute üldtingimused KT.0919.13 (kehtivad alates 07.12.2013). – https://www.ergo.ee/files/Kindlustuslepingute_yldtingimused_EST.pdf (14.03.2016).
87. Swedbank P&C Insurance AS kodukindlustuse tingimused 13 (kehtivad alates 01.04.2013). –
https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/insurance/home/cond_homeins_est_2013_04_01.pdf (14.03.2016).
88. Swedbank P&C Insurance AS kaskokindlustuse tingimused 13 (kehtivad alates 19.09.2013). –
https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/insurance/car/cond_casco_est.pdf (14.03.2016).
89. Swedbank P&C Insurance AS kindlustuslepingute üldtingimused 3 (kehtivad alates 01.03.2008). – https://www.swedbank.ee/static/pdf/private/insurance/cond_propins_general3_est.pdf (14.03.2016).

90. UAB DK „PZU Lietuva“ Eesti filiaal kodukindlustuse tingimused K100/2013 (kehtivad alates 26.08.2013). – https://www.pzu.ee/wp-content/uploads/2015/02/Kodukindlustuse_tingimused_K100-2013.pdf (14.03.2016).
91. UAB DK „PZU Lietuva“ Eesti filiaal kaskokindlustuse tingimused A300/2015-2 (kehtivad alates 03.11.2015). – https://www.pzu.ee/wp-content/uploads/2015/02/Kaskokindlustuse_tingimused_A300-2015-2.pdf (14.03.2016).
92. UAB DK „PZU Lietuva“ Eesti filiaal kindlustuslepingute üldtingimused U100/2015 (kehtivad alates 03.11.2015). – https://www.pzu.ee/wp-content/uploads/2015/02/PZU_yld_tingimused.pdf (14.03.2016).
93. Seesam Insurance AS kodukindlustuse tingimused 1/2003 (kehtivad alates 15.11.2013). – [https://www.seesam.ee/uploads/files/household-insurance/Kodukindlustuse_tingimused_varakindlustus_1_2013_\(15.11.2013\)_EST.pdf](https://www.seesam.ee/uploads/files/household-insurance/Kodukindlustuse_tingimused_varakindlustus_1_2013_(15.11.2013)_EST.pdf) (14.03.2016).
94. Seesam Insurance AS sõidukikindlustuse tingimused 1/2015 (kehtivad alates 01.12.2015). – https://www.seesam.ee/uploads/files/car-insurance/seesam_kaskokindlustuse_tingimused_est_01.12.2015.pdf (14.03.2016).
95. Seesam Insurance AS üldised lepingutingimused 1/2008 (kehtivad alates 01.07.2008). – [https://www.seesam.ee/uploads/files/%C3%9Cldised%20lepingutingimused%20\(01.07.2008\)_EST_2011.pdf](https://www.seesam.ee/uploads/files/%C3%9Cldised%20lepingutingimused%20(01.07.2008)_EST_2011.pdf) (14.03.2016).

Kasutatud lühendid

EL	Euroopa Liit
ERGO	ERGO Insurance SE
If	If P&C Insurance AS
LS	Liiklusseadus
PEICL	<i>Principles of European Insurance Contract Law</i>
PZU	UAB DK „PZU Lietuva“ Eesti filiaal
Seesam	Seesam Insurance AS
Swedbank	Swedbank P&C Insurance AS
VSL	<i>Vakuutusopimuslaki</i>
VÕS	Võlaõigusseadus

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Marilin Laud**,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Ohutusnõuded ja nende mittekohase järgimise õiguslikud tagajärjed varakindlustuses”, mille juhendajad on *mag. iur.* Olavi-Jüri Luik ja *dr. iur.* Janno Lahe,
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **02.05.2016.**